

LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖJŲ ETIKOS KODEKSAS

Praktinis vadovas

Rengėjai:

Sigita Jokimaitė, Jovita Ramanauskienė, Olga Baltrėnė

Turinys

➤	1 straipsnis. Kodekso paskirtis	3
➤	2 straipsnis. Kodekso tikslas	5
➤	3 straipsnis. Kodekso taikymas	6
➤	4 straipsnis. Kodekso šaltiniai	8
➤	5 straipsnis. Pagrindiniai teisėjų elgesio principai	9
➤	6 straipsnis. Pagarba žmogui	10
➤	7 straipsnis. Pagarba ir lojalumas valstybei	19
➤	8 straipsnis. Teisingumas ir nešališkumas	22
➤	9 straipsnis. Nepriklausomumas	35
➤	10 straipsnis. Konfidencialumas	41
➤	11 straipsnis. Skaidrumas ir viešumas	43
➤	12 straipsnis. Sąžiningumas ir nesavanaudiškumas	48
➤	13 straipsnis. Padorumas	51
➤	14 straipsnis. Pavyzdingumas	55
➤	15 straipsnis. Pareigingumas	62
➤	16 straipsnis. Solidarumas	81
➤	17 straipsnis. Profesinės kvalifikacijos kėlimas	84

I skyrius

Bendrosios nuostatos

1 Straipsnis. Kodekso paskirtis

Šis Lietuvos Respublikos teisėjų etikos kodeksas (toliau – kodeksas) nustato pagrindinius Lietuvos Respublikos teisėjų (toliau – teisėjų) elgesio principus. Kodeksas reglamentuoja teisėjų elgesį tiesioginių pareigų atlikimo metu ir elgesį, nesusijusį su tiesioginių pareigų atlikimu.

Teisėjų etikos kodeksas yra svarbus dokumentas, įtvirtinantis pagrindinius teisėjų etikos principus. Tuometinis Amerikos teisininkų asociacijos CCEELI programos atstovas teisėtvarkai Robert Cornell išskiria kelias priežastis, kodėl teisininkai vadovaujasi etikos ar profesinio elgesio kodeksais. Visų pirma, teisininkai, kurdami etikos kodeksus ir jais vadovaudamiesi, kelia teisininko profesijos vertę ir stiprina teisininkų nepriklausomybę. Antra, etikos kodeksas mažina valdžios kontrolės būtinybę ir savo ruožtu saugo savo nepriklausomybę. Šias priežastis sustiprina ir profesijos reikalavimai.

Teisėjai, vadovaudamiesi etikos kodeksais, be abejo didina savo profesijos vertę, kadangi savo įgaliojimus „įsprendžia į tam tikrus griežtus rėmus“, kurių įsipareigoja neperžengti. Teisėjai, savo elgesiui nustatydami griežtus standartus, parodo, kad jie nors ir turėdami plačias galias, vis dėl to įsipareigoja jomis naudodamiesi laikytis tam tikrų principų vykdam teisingumą. Pažymėtina, kad pagarba teismo procesiniams sprendimams ir jų vykdymas iš dalies priklauso ir nuo visuomenės pasitikėjimo teismais bei teisėjų suformuoto įvaizdžio, kuris pasireiškia Kodekse numatytų principų laikymusi. Teisėjai, kurie gerbia įstatymus, tinkamai elgiasi ne tik eidami savo pareigas, bet ir ne darbo metu, didina visuomenės pasitikėjimą teismais, skatina žmones savo ruožtu vykdyti teismų priimtus sprendimus.

Konsultacinė Europos teisėjų taryba apie teisėjų etikos kodeksų reikšmingumą yra pasisakiusi, kad elgesio kodeksai turi kelis svarbius privalumus: pirma, jie padeda teisėjams išspręsti profesinės etikos klausimus, suteikia jiems teisę savarankiškai priimti sprendimus ir garantuoja jų nepriklausomumą nuo kitų valdžios institucijų; antra, kodeksas informuoja visuomenę apie teisėjo elgesio, kurio jie gali tikėtis iš teisėjų standartus, trečia, jie įtakoja visuomenės pasitikėjimą, nepriklausomumu ir nešališku teisingumu.

Pažymėtina, kad Teisėjų etikos ir drausmės komisija savo veikloje vadovaujasi keliais svarbių principų, kurių formulavimui itin didelę reikšmę turi konstitucinė ju-

risprudencija bei teismų praktika.

Teisėjų etikos ir drausmės komisija neturi teisės vertinti, ar teisėjų priimti procesiniai sprendimai ar atlikti procesiniai veiksmai yra teisėti ir negali spręsti dėl drausminės atsakomybės taikymo už jų priimtus procesinius sprendimus. Teisėjų priimtų procesinių sprendimų ir atliktų procesinių veiksmų teisėtumas ir pagrįstumas gali būti patikrintas tik apskundus juos aukštesnės instancijos teismui proceso įstatymų nustatyta tvarka. Konkrečios bylos nagrinėjimas bei atitinkamų procesinių sprendimų priėmimas yra teismo procesinė veikla vykdančią teisingumą. Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnį, teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai; teisėjai ir teismai, vykdydami teisingumą, yra nepriklausomi. Bet koks kitų institucijų ar asmenų kišimasis į teisėjo ar teismo veiklą yra draudžiamas ir užtraukia įstatymo nustatytą atsakomybę. Konstitucinis Teismas 2014 m. kovo 10 d. sprendime yra išaiškinęs, jog teismų savivaldos institucija, turinti įgaliojimus taikyti drausminės atsakomybės priemones, negali nuspręsti taikyti tokias priemones už teisėjui priimant sprendimą padarytas teisės aiškinimo ir (arba) taikymo klaidas, proceso įstatymų pažeidimus (Konstitucinio Teismo 2014 m. kovo 10 d. sprendimas Nr. KT9-56/2014 bylos Nr. 16/98 „Dėl Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimo nuostatų, susijusių su konstituciniu teisėjo ir teismų nepriklausomumo principu, išaiškinimo“).

Teisėjas ir teismai, vykdydami teisingumą, turi būti nepriklausomi nuo dalyvaujančių byloje asmenų, valstybės valdžios institucijų, pareigūnų, politinių ir visuomeninių susivienijimų, fizinių ir juridinių asmenų. Konstitucinėje doktrinoje pabrėžiama, kad teisėjo ir teismų nepriklausomumas nėra savitiksliis dalykas – tai yra būtina žmogaus teisių ir laisvių apsaugos sąlyga; svarbiausias kriterijus, kuriuo būtina vadovautis vertinant teisėjo ir teismų nepriklausomumą, yra tas, kad nepriklausomumas yra ne privilegija, o viena svarbiausių teisėjo ir teismo pareigų, kylanti iš Konstitucijoje garantuotos žmogaus teisės turėti nešališką ginčo arbitražą, būtina nešališko ir teisingo bylos išnagrinėjimo sąlyga (Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 14, 25¹, 26, 30, 33, 34, 36, 40, 51, 56, 58, 59, 66, 69, 69¹ ir 73 straipsnių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, 2014 m. kovo 10 d. sprendimas „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimo nuostatų išaiškinimo“).

Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje taip pat pažymėta, kad Konstitucijoje *expressis verbis* nėra nustatyta, kokie teisėjo poelgiai priskirtini prie tokių, kuriais pažeminamas teisėjo vardas. Formuluoant „teisėjo vardą pažeminantis poelgis“ yra talpi, ji apima ne tik teisėjo elgesį, kuriuo jis teisėjo vardą pažemino vykdydamas savo, kaip teisėjo, įgaliojimus, bet ir teisėjo vardą pažeminusį elgesį, nesusijusį su teisėjo įgaliojimų vykdymu. Pagal Konstituciją įstatymų leidėjas, taip pat teismų savivaldos institucijos turi diskreciją nustatyti, kokie teisėjo poelgiai priskirtini prie tokių, kuriais pažeminamas teisėjo vardas, tačiau nei įstatymais, nei teismų savivaldos institucijų sprendimais negali būti nustatytas koks nors išsamus (baigtinis) poelgių, kuriais teisėjas pažemina teisėjo vardą, sąrašas. Ar teisėjo poelgis yra toks, kuriuo pažeminamas teisėjo vardas,

kiekvieną kartą turi būti sprendžiama įvertinus visas su tuo poelgiu susijusias ir turinčias reikšmės bylai aplinkybes (Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 27 d., 2007 m. sausio 16 d. nutarimai, 2014 m. kovo 10 d. sprendimas).

Lietuvos Respublikos teismų įstatyme apibrėžtas teisėjo pareiginis nusižengimas, kaip pagrindas taikyti teisėjui drausminę atsakomybę, apima tuos atvejus, kai konstatuojamas aiškiai aplaidus konkrečios teisėjo pareigos, taigi ir iš įstatymo kylančios procesinės pareigos, atlikimas arba jos neatlikimas be pateisinamos priežasties, kai tai nėra tiesiogiai susiję su teismo sprendimo priėmimu. Konstitucinis Teismas 2014 m. kovo 10 d. sprendime Nr. KT9-56/2014 „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimo nuostatų išaiškinimo“ išaiškino, kad konstitucinis teisėjo ir teismų nepriklausomumo principas nepaneigia galimybės taikyti teisėjui drausminę atsakomybę už vengimą atlikti pareigas be pateisinamos priežasties, netinkamą pavestų pareigų atlikimą (*inter alia*, aplaidumą nagrinėjant bylas) (III sk. 4.1 ir 6 p.). Šiame Konstitucinio Teismo sprendime taip pat išaiškinta: „Teismų savivaldos institucija (-os), turinti (-ios) įgaliojimus vertinti teisėjų veiklą (t. y. tai, kaip teisėjas, vykdydamas teisingumą, atlieka savo pareigas), nagrinėti teisėjų padarytus nusižengimus ir skirti jiems drausmines nuobaudas, kiekvienu atveju privalo įvertinti visas su teisėjo pareigų atlikimu susijusias aplinkybes. Jeigu teisėjas, nagrinėdamas bylas, savo pareigas atlieka aplaidžiai (*inter alia*, skubotai, paviršutiniškai arba, atvirkščiai, nepateisinamai lėtai nagrinėja bylas, daro akivaizdžius proceso įstatymuose nustatytų reikalavimų pažeidimus, nesigilina į bylos medžiagą, bylas nagrinėja atmetinai), jam turėtų būti taikoma drausminė atsakomybė už padarytus nusižengimus“.

»»» 2 Straipsnis. Kodekso tikslas

Kodekso tikslas – apibrėžti veiklos ir elgesio principus, kurių turi laikytis teisėjas, vykdydamas teisės aktuose nustatytas funkcijas ir laisvu nuo tiesioginių funkcijų vykdymo metu; įtvirtinti, kad teisingumas ir kitos bendrai priimtos žmogiškosios vertybės teismų veikloje turi prioritetą; didinti visuomenės pasitikėjimą teismais ir teisėjais, kelti jų autoritetą.

Priėmus Teisėjų etikos kodeksą, jis tapo pagrindiniu ir svarbiausiu teisėjų elgesį reguliuojančiu teisės aktu valstybėje. Vis dėlto nereikėtų suprasti, kad toks elgesio kodeksas yra skirtas tik prasižengusiems teisėjams auklėti, priešingai, jo turinys suponuoja teisėjų sąmoningumo, etiško elgesio atžvilgiu, ugdymą. Be reguliacinės funkcijos kodeksas atlieka ir pagalbinę funkciją tuo, jog padeda rasti atsakymus į daugelį teisėjams kasdieninėje veikloje rūpimų klausimų, apimančių elgesį asmeniame gyvenime, viešojoje aplinkoje, kontaktuojant su žiniasklaida ir pan. Kodekse

raštiškai užfiksuotos nuostatos atskleidžia pavyzdinį, teisėjo profesijai būdingą elgesio modelį, grindžiamą teisėjų elgesio principais. Nesilaikius šių principų, galima – drausminė atsakomybė – speciali procedūra taikoma teisėjams esant netinkamo elgesio atvejams. Taigi, remiantis Teisėjų etikos kodekso nuostatomis, sprendžiama dėl drausminės atsakomybės pagrindo buvimo ar nebuvimo.

»»» 3 Straipsnis. Kodekso taikymas

Šis kodeksas be išlygų taikomas visiems teisėjams.

2022-03-28 LAT nutartis Nr. GT1-11/2021 byloje pagal teisėjos skundą dėl teisėjo pareigos laikytis teisėjų etikos reikalavimų

Pareiškėjos nuomone, skundžiamo Teisėjų garbės teismo sprendimo dalis dėl drausminės nuobaudos paskyrimo naikintina ir drausmės byla nutraukta vien tuo pagrindu, kad drausminiai pažeidimai konstatuoti ir drausminė nuobauda paskirta negaliojančio Teisėjų etikos kodekso pagrindu, nes šis kodeksas nėra paskelbtas, kaip to reikalauja įstatymai.

Pasisakydama dėl šio pareiškėjos argumento, teisėjų kolegija pažymi, kad esminę reikšmę vertinant pareiškėjos argumentus dėl drausminės nuobaudos teisėtumo turi pati teisėjo pareigos laikytis teisėjų etikos reikalavimų prigimtis ir jos teisinė reikšmė, nulemta teisėjo statuso ypatumų.

Teismai, būdami viena iš valstybės valdžią – teisminę valdžią – įgyvendinančių, teisingumą vykdančių institucijų, turi veikti taip, kad visuomenė jais pasitikėtų. Visuomenės pasitikėjimas teismais yra svarbus demokratinės teisinės valstybės, atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės elementas, reikšminga teisminės valdžios veiksmingos veiklos sąlyga. Visuomenės pasitikėjimą teismais lemia įvairūs veiksniai, *inter alia* (be kita ko), teisėjų kvalifikacija, jų profesionalumas, sugebėjimas spręsti bylas vadovaujantis ne tik įstatymu, bet ir teise, tinkamo teisinio proceso užtikrinimas, pagarba procese dalyvaujantiems asmenims, racionalus teisinis baigiamųjų teismo aktų argumentavimas (motyvavimas), baigiamųjų teismo aktų aiškumas byloje dalyvaujantiems asmenims ir kt. Teisėjams keliami ir itin dideli etinio bei moralinio pobūdžio reikalavimai: jų reputacija turi būti nepriekaištinga; teisėjo elgesys – tiek susijęs su tiesioginiu pareigų atlikimu, tiek su jo veikla, kuri nėra susijusi su jo pareigomis, – neturi kelti abejonių dėl jo nešališkumo ir nepriklausomumo; teisėjas savo pareigas atlikti, taip pat elgtis turi taip, kad savo poelgiu nepažeimtų teisėjo vardo (Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 27 d. nutarimas).

Atsižvelgiant į išskirtinę teismo vaidmens svarbą užtikrinant žmogaus teises bei teisės viršenybę vykdant teisingumą, yra svarbus visuomenės pasitikėjimas teismų sistema, teisėjų etika ir jų sąžiningumu. Etiškas teisėjų elgesys, teisėjų etikos reikalavimų laikymasis yra vienas esminių teisėjų veiklos elementų. Išskirtinis teisėjo profesijos vaidmuo valstybės ir visuomenės gyvenime lemia, kad teisėjams taikomi ne bet kokie, o aukšti teisėjo elgesio standartai. Asmuo, tapdamas teisėju, savanoriškai prisiima jam šiuo statusu nulemtus reikalavimus, taigi ir etikos reikalavimus, kurių jis privalo laikytis tiek vykdydamas tiesiogines su teisingumu susijusias funkcijas, tiek ir visose kitose srityse.

Teisėjo pareiga laikytis Konstitucijos ir kitų įstatymų, vykdyti Teisėjų etikos taisyklių reikalavimus yra įtvirtinta įstatyme (Teismų įstatymo 43 straipsnio 1 dalis). Už teisėjo pareigų nevykdymą teisėjas atsako Teismų įstatyme nustatyta tvarka (Teismų įstatymo 43 straipsnio 6 dalis). Taigi teisėjo statuso ypatumai lemia, kad teisėjas privalo laikytis etikos reikalavimų nepriklausomai nuo to, ar jie yra atitinkamu lygmeniu detalizuoti. Būtent pareigos laikytis etikos reikalavimų pažeidimas sudaro teisėjų drausminės atsakomybės pagrindą.

Teisėjų etikos reikalavimai, detalizuoti Teisėjų etikos kodeksu, yra patvirtinti Visuotinio teisėjų susirinkimo sprendimu. Šis kodeksas yra savireguliacinis instrumentas, priimtas remiantis principu „teisėjai – teisėjams“. Teisėjų etikos vertybės ir principai yra suformuluoti ir priimti savarankiškai pačios teisėjų bendruomenės, suprantant savo vaidmenį ir atsakomybę visuomenei. Šios teisėjų etikos vertybės ir principai yra ir turi būti žinomi visiems teisėjams. Šias nuostatas atspindi ir paties Teisėjų etikos kodekso turinys. Šio kodekso III skyriuje, be kita ko, nustatyta, kad teisėjai įsipareigoja laikytis šio kodekso reikalavimų; teisėjai savo noru priima reikalavimų jų socialiniam statusui ypatumus; teismų savivaldos institucijos bei teismų administracijos pareigūnai imasi priemonių užtikrinti, kad šiame kodekse, Teismų įstatyme, tarptautiniuose teisės aktuose nustatytos moralės ir etikos normos būtų žinomos kiekvienam teisėjui ir pretendentui į teisėjus.

Teisėjų kolegija pažymi, kad teisėjų etikos reikalavimai yra priimti remiantis ir tarptautiniais teisės aktais, todėl jie yra aiškinami ir taikomi atsižvelgiant ir į tarptautiniu mastu priimtinius reikalavimus teisėjų elgsenai, be to, aiškinami ir taikomi atsižvelgiant ir į besikeičiančias visuomenės gyvenimo realijas, t. y. dinamiškai. Tai, kad teisėjų etikos reikalavimai aiškinami remiantis tarptautiniu mastu priimtiniais teisėjų etikos principais, patvirtina ir pareiškėjos ginčijamas Teisėjų garbės teismo sprendimas, iš kurio turinio matyti, kad vertindamas pareiškėjos elgesį teismas atsižvelgė ir į Bangaloro teisėjų elgesio principus, kurie buvo priimti teismų pirmininkų posėdyje 2002 metais ir išreiškia daugumos teisėjų bendruomenių sampratą apie teisėjų elgsenos principus, taip pat į Neprivalomas gaires dėl teisėjų bendravimo socialiniuose tinkluose, parengtas antrajame Pasaulinio teismų sąžiningumo tinklo forume, vykusiam 2020 m. vasario 24–27 dienomis Dohoje.

Pareiškėja neteikia argumentų ir neįrodinėja, jog savo noru nėra prisiėmusi jos kaip teisėjos socialiniam statusui taikytinų ypatumų ir tokio statuso sąlygojamų pareigų, kad pareiga laikytis etikos reikalavimų ir šią pareigą detalizuojantis Teisėjų etikos kodekso turinys jai yra nežinomi, ji neturėjo galimybių susipažinti su šio kodekso turiniu (LAT 2022 03 28 Nr. GT1-11/2021).

TEDK sprendimai:

Teikimo dėl drausmės bylos iškėlimo nagrinėjimo metu Komisija nustatė, kad teisėja Lietuvos Respublikos Prezidento dekretu yra atleista iš teisėjos pareigų. Taigi teisėja yra praradusi teisėjo statusą. Dėl to Komisija konstatavo, kad nagrinėjamu atveju nėra vieno iš teisėjo drausminės atsakomybės požymių (sąlygų) – teisėjo drausminės atsakomybės subjekto. Komisija teisėjos veiksmus vertino kaip pažeidžiančius teisėjo etikos standartus, t. y. Teisėjų etikos kodekse apibrėžtus pagarbos ir padorumo principus, tačiau atsižvelgus į tai, kad teisėja yra praradusi teisėjo statusą, sprendė, kad nelikus drausmės atsakomybės subjekto, nėra pagrindo kelti jai drausmės bylą. TEDK 2020-05-28 Nr. 18P-5.

»»» 4 Straipsnis. Kodekso šaltiniai

Kodeksas parengtas vadovaujantis Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos teismų įstatymu, Jungtinių Tautų Pagrindiniais Teismų Nepriklausomumo Principais, Europos Tarybos Ministrų Komiteto Rekomendacijomis, Visuotine teisėjo chartija bei Europos teisėjų chartija „Dėl teisėjų statuso“, kitais teismų ir teisėjų veiklą reglamentuojančiais nacionaliniais ir tarptautiniais aktais.

BANGALORO TEISĖJŲ ELGESIO PRINCIPAI. Haga, 2002 m.

II skyrius

Pagrindiniai teisėjų elgesio principai

5 Straipsnis. Pagrindiniai teisėjų elgesio principai

Pagrindiniai teisėjų elgesio principai šie:

1. pagarba žmogui;
2. pagarba ir lojalumas valstybei;
3. teisingumas ir nešališkumas;
4. nepriklausomumas;
5. konfidencialumas;
6. skaidrumas ir viešumas;
7. sąžiningumas ir nesavanaudiškumas;
8. padorumas;
9. pavyzdingumas;
10. pareigingumas;
11. solidarumas;
12. profesinės kvalifikacijos kėlimas.

Tiek visuomenė, tiek teisėjų savivaldos institucijos, vertindamos teisėjo elgesį etikos aspektu vadovaujasi ypač aukštais teisėjo elgesiui keliamais standartais - noblesse oblige (aukšta) padėtis įpareigoja.

Konstitucinėje jurisprudencijoje ne kartą pasisakyta, kad teismai, būdami viena iš valstybės valdžią – teisminę valdžią – įgyvendinančių, teisingumą vykdančių institucijų, turi veikti taip, kad visuomenė jais pasitikėtų. Visuomenės pasitikėjimą teismais lemia įvairūs veiksniai, *inter alia* teisėjų kvalifikacija, jų profesionalumas, sugebėjimas spręsti bylas vadovaujantis ne tik įstatymu, bet ir teise, tinkamo teisinio proceso užtikrinimas, pagarba procese dalyvaujantiems asmenims. Teisėjams keliami ir itin dideli etinio bei moralinio pobūdžio reikalavimai: jų reputacija turi būti ne-

priekaištinga; teisėjo elgesys – tiek susijęs su tiesioginiu pareigų atlikimu, tiek su jo veikla, kuri nėra susijusi su jo pareigomis, – neturi kelti abejonių dėl jo nešališkumo ir nepriklausomumo; teisėjas savo pareigas atlikti, taip pat elgtis turi taip, kad savo poelgiu nepažemintų teisėjo vardo (Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2006 m. lapkričio 27 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Teismų įstatymo 90 straipsnio 8 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai).

»»» 6 Straipsnis. Pagarba žmogui

Vadovaudamasis pagarbos žmogui principu teisėjas privalo laikytis šių taisyklių:

1. gerbti žmogų, jo teises ir laisves;
2. gerbti teisę ir visada veikti taip, kad nebūtų pažeidžiami teisingumo principai;
3. pagarbiai išklaudyti procese dalyvaujančius asmenis kaip to reikalauja įstatymas, dėmesingai reaguoti į jų prašymus ir siūlymus, o nepagrįstus prašymus atmesti taktiškai; tačiau teisėjas turi būti reiklus proceso tvarkos pažeidėjams;
4. laikytis bylų nagrinėjimo grafiko, o jį pakeitus paaiškinti proceso dalyviams pasikeitimo priežastis;
5. atliekant pareigas, gerbti proceso dalyvių teises ir orumą, jokia forma ar būdu neskatinti jų nesilaikyti įstatymų bei kitų teisės aktų, juos pažeisti.

BTEP:

Lygybės principas:

Tinkamam teisėjo pareigų vykdymui labai svarbu užtikrinti visų asmenų lygybę prieš teismą.

Taikymas:

- 5.3** *Teisėjas vykdydamas savo pareigas turi skirti pakankamai dėmesio visiems asmenims, pavyzdžiui, bylos šalims, liudytojams, advokatams, teismo personalui ir kolegoms, jų neišskiriant pagal pareigas ar statusą.*

Pagarbos žmogui principas teisėjo veikloje realizavimas vienareikšmiškai pasireiškia

per jo elgesį su kitais asmenimis, o jo pažeidimas gal būti konstatuojamas ir neveikimu. Pagarba žmogui pasireiškia per tokias vertybes kaip taktiškumas, dėmesingumas, dalykiškumas, pavyzdinumas.

TEDK sprendimai:

Komisija, vertindama aplinkybes dėl pagarbos principo pažeidimo, vadovaujasi praktikoje jau suformuluota teisėjo elgesio taisykle - teisėjas net ir sudėtingose, konfliktinėse situacijose turi išlaikyti kantrybę, bendrauti mandagiai, dalykiškai, nevartoti žodžių ar formuluočių, dėl kurių gali kilti tam tikrų interpretacijų, dviprasmybių, o kalbėdamas teisėjas visada turi apgalvoti savo sakomų žodžių reikšmę ir vengti asmeninių vertinimų. Teisėjas visose situacijose turi elgtis ir kalbėti taip, kad būtų išsaugotas geras teisėjo vardas ir nepakenkta teismo autoritetui. Nagrinėjamu atveju, Komisija, įvertinusi pareiškėjo teikimą, išklausiusi teismo posėdžio administracinėje byloje garso įrašus, nustatė, kad pareiškėjo pateikti faktai dėl neetiško teisėjo elgesio teismo posėdžio metu nagrinėjant administracinę bylą pasitvirtino. Teisėjo elgesys vadovaujant teismo procesui nebuvo nepriekaištingas. Iš nurodytų teismo posėdžių garso įrašų nustatyta, kad teisėjas irzliu balsu, pakeltu tonu ir nemandagiai kalbėjo su advokatu, bei pakeltu tonu liepė advokatui sėstis, neleido jam pasisakyti. TEDK 2018-04-27 Nr. 18P-9.

Kitoje byloje, Komisija įvertinusi visas aplinkybes, susijusias su galimu etikos pažeidimu, teisėjo sarkastišką bendravimą, replikavimą proceso dalyviams (pvz. „manęs Jūsų nuomonė visiškai nedomina“, „jūs negirdit“, „sėskit, nekalbėkit“ „manęs Jūsų nuomonė visiškai nedomina“, laukdamas atsakymo į pateiktą klausimą nekantriai kreipdamasis į advokatą „Jūs negirdit?“, taip pat replikuodamas „aš ne rašysenos ekspertas“, „tai jau tikrai ne Lietuvos“ bei į ne itin korektišką toną, kuriuo replikos buvo išsakytos, įvertino kaip elgesį, pažeidžiantį pagarbos žmogui principą. Komisija konstatavo, kad teisėjas, vesdamas teismo posėdį ir užtikrindamas teismo posėdžio tvarką bei turėdamas pareigą būti mandagus ir pavyzdingo elgesio etalonu kitiems proceso dalyviams, priešingai, elgėsi nemandagiai, nebuvo oficialus ir korektiškas advokatės atžvilgiu ir šiuo pagrindu konstatavo, kad teisėjo elgesys neatitiko Teisėjų etikos kodekso 6 straipsnio 3 ir 5 punktuose nustatytų reikalavimų pagarbiai išklausti procese dalyvaujančius asmenis kaip to reikalauja įstatymas, dėmesingai reaguoti į jų prašymus bei pasiūlymus bei atliekant pareigas, gerbti proceso dalyvių teises ir orumą. Nagrinėjamu atveju Komisija pripažino, kad teisėjo elgesyje yra teisėjų etikos kodekso pažeidimo požymių ir nusprendė teisėjui iškelti drausmės bylą. TEDK 2018-09-27 Nr. 18P-13.

Kitoje byloje Komisija, įvertinusi pareiškėjo teikimą, apylinkės teismo tyrimo medžiagą, teisėjo paaiškinimus, konstatavo, kad teisėjo elgesys nagrinėjant baudžiamąją bylą nebuvo nepriekaištingas. Nagrinėdamas baudžiamąją bylą, teismo posėdžio metu, pirmininkaujantysis teisėjas nevengė balso pakėlimo, ne itin pagarbiai nutraukė pareiškėją (kaltinamąjį byloje), reiškiant jam prašymą dėl teisėjo nušalini-

mo, irzliu balso tonu, nemandagiai nutraukė pasisakyti norėjusį kitos kaltinamosios advokatą, kalbėjo irzliai, nekantriai. Baudžiamojo proceso kodekso 241 straipsnio 2 dalis įpareigoja teisiamojo posėdžio pirmininką imtis visų įstatymų numatytų priemonių, kad būtų išsamiai ir nešališkai ištirtos bylos aplinkybės ir suteikia teisę pirmininkui šalinti iš nagrinėjimo teisme visa, kas nesusiję su byla ir kas nepagrįstai užtęsia bylos nagrinėjimą. Pagal Baudžiamojo proceso kodekso 258 straipsnio 3 dalį, posėdžio tvarką teismo posėdžių salėje užtikrina teisiamojo posėdžio pirmininkas. Tačiau tai darydamas, teisėjas privalo laikytis Teisėjų etikos kodekse įtvirtintų pagrindinių teisėjų elgesio principų, elgtis ir kalbėti taip, kad nebūtų pakenkta teismo autoritetui, t. y. kalbėti mandagiai, vengti balso pakėlimo, nerodyti susierzinimo, pykčio, nemoralizuoti teismo procese dalyvaujančių asmenų, būti oficialiu, kantriu ir mandagiu. Nagrinėjamu atveju, iš Komisijos nustatytų aplinkybių matyti, kad teisėjas nesilaikė Teisėjų etikos kodekso 6 straipsnio 3 punkte, 14 straipsnio 4 ir 6 punktuose nustatytų reikalavimų (pagarbiai išklaudyti procese dalyvaujančius asmenis kaip to reikalauja įstatymas, dėmesingai reaguoti į jų prašymus ir siūlymus, o nepagrįstus prašymus atmesti taktiškai; teismo posėdžio metu nerodyti susierzinimo, pykčio, vengti balso pakėlimo; posėdžio metu būti oficialiu, kantriu ir mandagiu) TEDK 2018-10-26 Nr. 18P-15.

Komisija, susipažinusi su teikimo medžiaga bei teismo posėdžio garso įrašais, konstatavo, kad teisėjas, vesdamas teismo posėdį ir užtikrindamas teismo posėdžio tvarką bei turėdamas pareigą būti mandagaus ir pavyzdingo elgesio etalonu kitiems proceso dalyviams, priešingai, ne visais atvejais elgėsi mandagiai, nebuvo kantrus ir korektiškas advokatės atžvilgiu. Komisija pripažino, kad teisėjo teismo posėdžio metu užduoti klausimai advokatei - „Pacituokite kodeksą. Va yra pas jus Civilinio proceso kodeksas. Kiek kartų jūs galite nušalinti teismą? Aname teisme posėdyje buvo išspręstas klausimas, jokių nušalinimų nebuvo, todėl niekada neklausim antrą kartą dėl nušalinimų?“ - buvo nepagarbūs advokatės atžvilgiu, turintys jos profesinę kvalifikaciją menkinančių požymių. Be, to Komisija konstatavo, kad teisėjas teismo posėdžio metu buvo nekantrus ir siekdamas išsiaiškinti reiškiamo nušalinimo priežastis. Teisėjas pakeltu tonu klausė advokatės, kad ar jos atstovaujamoji nurodė, kad ji nepasitiki teismu „Kada?“ Sekundėle, kada buvo pasakyta? 1 metras nuo manęs yra Jūsų atstovaujamoji ir šito aš negirdėjau“ bei kreipėsi į vertėją su klausimu „pasakė apie nušalinimą ar ne? Ar buvo kalba iš ieškovės pusės, kad mane nušalinti? Taigi, Komisija padarė išvadą, kad teisėjo elgesys posėdžio metu neatitiko Teisėjų etikos kodekso 6 straipsnio 3 ir 5 punktuose nustatytų reikalavimų pagarbiai išklaudyti procese dalyvaujančius asmenis kaip to reikalauja įstatymas, dėmesingai reaguoti į jų prašymus bei pasiūlymus bei atliekant pareigas, gerbti proceso dalyvių teises ir orumą. TEDK 2019-10-04 Nr. 18P-6.

Komisija sprendime konstatavo, kad teisėja savo tarnybiniuose santykiuose su teisėjo padėjėjais, teismo posėdžių sekretoriais nevengė sudaryti tokių situacijų, dėl kurių darbuotojai tapdavo sistemingų neigiamų socialinių veiksmy taikiniu bei dėl to patirdavo psichologinio nesaugumo jausmą. Teisėja juos nuolat kaltino persekiojimu, asmeninių daiktų ir bylų pasisavinimu, darbuotojus vadino slaptais agentais,

vagimis. Dėl netinkamo, nepagarbaus, nekorektiško teisėjos elgesio su teisėja atsiskakė dirbti tiek teismo posėdžių sekretoriai, tiek teisėjų padėjėjai. Komisija nustatė, kad toks teisėjos netinkamas, nepagarbus elgesys su teismo personalu nebuvo vienkartinis, atsitiktinis incidentas. Taigi minėtą teisėjos elgesį Komisija vertintino kaip neatitinkantį elementarių teisėjo profesinės etikos standartų. Nagrinėjamu atveju Komisija pripažino, kad teisėjo elgesyje yra teisėjų etikos kodekso įtvirtinto pagarbos žmogui principo pažeidimo požymių ir nusprendė teisėjai iškelti drausmės bylą. TEDK 2021-07-05 Nr. 18 P-6.

Toje pačioje byloje Komisija nustatė, kad civilinėje byloje posėdis paskirtu laiku nevyko, teisėja į posėdį neatvyko ir neatvykimo fakto bei priežasčių byloje dalyvaujantiems asmenims nepranešė. Komisija konstatavo, kad bylos nagrinėjimas šioje civilinėje byloje neįvyko dėl teisėjos kaltės. Taip pat Komisija nustatė, kad dėl aptartų bylos nagrinėjimo aplinkybių užsitęsęs bylos nagrinėjimas turėjo neigiamos įtakos byloje dalyvaujantiems asmenims, kuriems apie teisėjos neatvykimą ir vėlavimą nebuvo tinkamai pranešta. Komisijos nuomone, teisėjos atsainus požiūris į procesinių pareigų vykdymą rodo profesionalumo bei pagarbos proceso dalyvių atžvilgiu stoką. Šiuo pagrindu Komisija konstatavo, kad teisėjos elgesys neatitiko Teisėjų etikos kodekso įtvirtintų pagarbos žmogui, pavyzdingumo ir pareigingumo principų (6 straipsnio 1, 4 punktų, 14 straipsnio 2 punkto ir 15 straipsnio 3 ir 4 punktų) nustatytų reikalavimų. TEDK 2021-07-05 Nr. 18 P-6.

Kitoje byloje, Komisija, išnagrinėjusi teikimą, padarė išvadą, kad teisėjas apklausos metu su dalyvavusiais posėdyje asmenimis bendravo dalykiškai, mandagiai ir korektiškai. Pareiškėjo prašyme nurodytos aplinkybės dėl teisėjo išsakytų teiginių minėto teismo posėdžio metu negali būti vertintinos vienareikšmiškai, t. y. būtent taip, kaip nurodo pareiškėjas. Komisija sprendime pažymėjo, kad nors teisėjas epizodiškai komentavo ieškovo atstovo klausimus, tačiau darė tai bandydamas išgryninti užduodamų klausimų esmę. Teisėjas taip pat porą kartų paskatino ieškovo atstovą kalbėti trumpiau, siekiant užtikrinti bylai reikšmingų aplinkybių nagrinėjimą koncentruotai, nenukrypstant nuo bylos esmės. Komisija taip pat atkreipė dėmesį ir į tai, kad teismo procesas nagrinėjamoje byloje buvo pakankamai sudėtingas, ne kartą kilo ginčų tarp proceso šalių ir jų atstovų, taigi aptariamą teisėjo elgesį (replikos pasakymą „*prisikalbėsite savo nenaudai*“) vertino kaip epizodinę reakciją į susiklosčiusią procesinę situaciją. Komisija sprendime konstatavo, kad posėdžio metu teisėjo išsakytos pastabos proceso dalyviams, jų pertraukimas siekiant patikslinti klausimą, prašant kalbėti apie bylos esmę ir pan., negali būti laikomi teisėjo etikos pažeidimu (Teisėjų etikos kodekso 6 straipsnio 1 ir 3 punktai). TEDK 2021-01-29 Nr. 18 P-2.

Kitoje byloje, Komisija, susipažinusi su teikimo medžiaga bei teismo posėdžio garso įrašu, konstatavo, kad teisėja pirmininkaudama teismo posėdžiui civilinėje byloje bei užtikrindama teismo posėdžio tvarką, turėdama pareigą būti mandagaus ir pavyzdingo elgesio etalonu kitiems proceso dalyviams, priešingai, elgėsi nemandagiai, rodė susierzinimą, buvo nekantri ir nekorektiška pareiškėjo, turinčio klausos

negalią atžvilgiu. Teisėja teismo posėdžio metu pertraukė pareiškėją ir replikavo: „kaip vadovauja žmonei žmogus toks“. Atsižvelgusi į nustatytas aplinkybes, Komisija padarė išvadą, kad teisėjos nepagarbus elgesys buvo nors ir epizodinis, tačiau viešai teismo posėdyje išsakytos diskriminacinio turinio pastabos bei replika yra nesuderinama su teisėjams keliamais ypač aukštais etikos standartais ir yra požymių, jog teisėja savo elgesiu pažeidė Teisėjų etikos kodekse įtvirtintus pagarbos žmogui, padorumo ir pavyzdingumo principus. TEDK 2020-05-28 Nr. 18 P-5.

Byloje dėl neformalaus teisėjų bendravimo teismo posėdžio metu, Komisija sprendime pažymėjo, kad pašalinių, su byla nesusijusių, klausimų sprendimas bylos teismo nagrinėjimo metu bet koku atveju nesuderinamas su teisėjui keliamais etikos reikalavimais. Komisija konstatavo, kad teisėjų tarpusavio susirašinėjimo *Zoom* platformoje (*Chat* priemonėje) teismo posėdžio metu turinys, kuriame, kaip nustatyta, buvo vertinami proceso dalyviai, aptariami išimtinai asmeninio pobūdžio, neturintys ryšio su bylos nagrinėjimu, būtiniai reikalai, duoda pagrindą daryti išvadą, jog proceso dalyviai (šiuo atveju, pareiškėjas ir jo atstovas) pagrįstai galėjo susidaryti nuomonę, kad teismas neskiria pakankamai dėmesio bylos nagrinėjimui, taip pat tokius veiksmus vertinti kaip nepagarbą proceso dalyviams.

Susipažinus su pareiškėjo pateikta teikimo medžiaga, teisėjų ir jų atstovo paaiškinimais, buvo nustatyta, kad teismo posėdis administracinėje byloje vyko mišriu nuotoliniu būdu, naudojant *Zoom* platformą ir centralizuotą teismų įrangą. Nustatyta, kad teismo posėdžių salėje dalyvavo du teisėjai, pareiškėjas, jo atstovas advokatas bei trečiojo suinteresuoto asmens atstovas. Kiti proceso dalyviai, tarp jų ir viena kolegijos narė teisėja, posėdyje dalyvavo nuotoliniu būdu naudojant *Zoom* vaizdo konferencijų ir pokalbių platformą. Vykusio teismo posėdžio metu teismo salėje buvusiems proceso dalyviams monitoriuje buvo matomas tarp dviejų teisėjų vykęs susirašinėjimas žinutėmis *Zoom* platformoje (*Chat* priemonėje).

Šioje byloje Komisija pažymėjo, kad siekiant užtikrinti tinkamą teismo posėdžių organizavimą nuotoliniu būdu, 2021 m. rugpjūčio 27 d. Teisėjų taryba patvirtino rekomendacijas dėl nuotolinių teismo posėdžių organizavimo. Šių rekomendacijų tikslas – pateikti naudingus, praktinio pobūdžio patarimus teismams bei teismo proceso dalyviams apie tai, kaip turėtų būti vykdomas nuotolinis teismo procesas ir koku būdu jame dalyvauti. Rekomendacijos parengtos apibendrinus esamą teisinį reglamentavimą, teismų (įskaitant tarptautinių teismų) praktiką bei Europos veiksmingo teisingumo komisijos 2021 m. birželio 30 d. gaires dėl vaizdo konferencijų teismo procese. Rekomendacijose apibrėžti pagrindiniai nuotolinių teismo posėdžių organizavimo ir asmenų dalyvavimo juose principai, nurodyta rekomenduojama naudoti konferencijų (garso ir vaizdo) įranga, išryškinti svarbūs teismo ir teismo proceso dalyvių pasirengimo posėdžiui aspektai, taip pat posėdžio eigoje aktualiausi klausimai ir nustatyta kita reikšminga informacija, kad teismo posėdžiai vyktų sklandžiai. Rekomendacijose nurodyta, kad jei kolegialiai nagrinėjant bylą nuotoliniame teismo posėdyje ne visi teisėjų kolegijos nariai dėl svarbių priežasčių gali būti toje pačioje teismo patalpoje (teismo posėdžių salėje ar kitoje bylos nagri-

nėjimo vietoje), rekomenduotina iš anksto numatyti priemones, užtikrinančias pasitarimo tarp teisėjų kolegijos narių konfidencialumą teismo posėdžių metu (pvz., Zoom platformoje sukuriamas teisėjų kolegijos nariams atskiras virtualus pokalbių kambarys).

Iš teisėjos paaiškinimų nustatyta, jog ji Zoom pokalbių platformoje Chat priemone pažymėjus prieš tai „directly“, žinutę kitai kolegijos narei parašė asmeniškai, tačiau dėl techninių priežasčių šių dviejų teisėjų pokalbių konfidencialumas Chat priemone nebuvo užtikrintas ir teismo salėje buvę proceso dalyviai posėdžio metu galėjo vizualiai stebėti teisėjų tarpusavio susirašinėjimą. Pareiškėjo teigimu monitoriuje, esančiame teismo posėdžių salėje, buvo transliuojamos teisėjų nuomonės dėl reiškiamų prašymų, aptariama liudytojos laikysena, jos adresu buvo išsakyti komplimentai: „pasisakė santūriai, gražiai, išlaikyta“. Monitoriuje taip pat buvo matoma frazė: „per tokius skundikus negalima gražiai pasidaryti, teko atšaukti grožį“. Be to, pareiškėjo atstovui sakant baigiamąją kalbą, buvo susirašyta žinute: „tarpinis sprendimas, matysim, padėliosim“.

Šioje byloje Komisija taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad bylos nagrinėjimui teisme vadovauja teismo posėdžio pirmininkas. Jis turi užtikrinti, kad bylos nagrinėjimas teisme vyktų dalykiškai, tvarkingai ir kryptingai. Komisijos vertinimu, teisėjų kolegijos pirmininkė, nagrinėjamu atveju neužtikrino tinkamos posėdžio tvarkos ir deramos pagarbos proceso dalyviams, nes posėdžio metu buvo susirašinėjama pašaliniais klausimais. Teismo posėdžio pirmininkė turėjo imtis atitinkamų priemonių ir siūlyti kolegijos nariams kilusius klausimus spręsti pasitarimo kambaryje. Komisijos nuomone, teismo posėdžio pirmininkė nesiėmė reikalingų veiksmų užtikrinti dalykišką bylos nagrinėjimą, todėl teisėjos elgesį vertintino kaip pažeidžiantį teisėjo etiką. TEDK 2022-03-16 d. Nr. 18 P-2.

TEDK konsultacijos:

Komisija gavo teisėjos prašymą suteikti konsultaciją, ar Teisėjų etikos kodekso 15 straipsnyje įtvirtintą pareigingumo pareigą, apimančią teisėjo dalykiškumą, labiau atitiktų situacija, kai teisėjas atsižvelgdamas į Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatytą darbo ir poilsio atskirtį, penktadienį vykstantį žodinį teismo posėdį pabaigtų 15.45 val. ir paskirtą kitą posėdžio datą, ar vis dėlto, neprieštaraujant proceso dalyviams pabaigtų bylos nagrinėjimą jau po darbo valandų.

Komisija, atsižvelgdama į prašyme suteikti konsultaciją nurodytas aplinkybes, o būtent, kad penktadienį užsitęsęs teismo posėdžiams po darbo valandų, t. y. po 15.45 val., buvo išklaudyta posėdžio dalyvių nuomonė šiuo klausimu, arba posėdžio dalyviai patys prašė tęsti posėdį, konstatuoja, kad tokia situacija iš esmės teisėjų etikos principams neprieštarauja. Šiuo atveju reikšmingas, kaip užklausive nurodo teisėja, ne tik Teisėjų etikos kodekso 15 straipsnyje įtvirtintas pareigingumo, bet ir *Teisėjų etikos kodekso 6 straipsnyje įtvirtintas pagarbos žmogui principas*. Komisija taip pat

atkreipė dėmesį ir į tai, kad pagal šiuo metu galiojančias proceso įstatymų taisykles teismo posėdyje privalomai dalyvauja teismo posėdžio sekretorė (-ius). Teismo posėdyje prireikus taip pat gali dalyvauti vertėjas (-as), informacinių technologijų specialistai ar kiti teismo darbuotojai. Teismo darbuotojai paprastai yra valstybės tarnautojai arba darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartį. Taigi, šiems darbuotojams galioja darbo laiko normos ir apskaitos taisyklės, kas reiškia, kad pasibaigus teismo darbo laikui, pasibaigia ir šių darbuotojų darbo laikas. Taigi teisėjas turi pareigą užtikrinti, kad be kita ko, nebūtų pažeidžiamos ir teisme dirbančių asmenų teisės. Padorumo, pavyzdingumo, pareigingumo, pagarbos žmogui principai reikalauja, kad būtų atsižvelgta ir į kartu su teisėju dalyvaujančių teismo posėdyje teismo darbuotojų teises ir interesus. TEDK 2022-01-12.

TGT sprendimai:

Teisėjų garbės teismas konstatavo, kad teisėjas, turėdamas būti mandagus ir pavyzdingo elgesio etalonas kitiems proceso dalyviams, nesielgė profesionaliai ir dalykiškai, nebuvo pakankamai kantrus, mandagus ir korektiškas ieškovo atstovės atžvilgiu, vesdamas teismo posėdį bei užtikrindamas teismo posėdžio tvarką.

TGT vertinimu, teisėjo elgesys – nekantriai bei pakeltu balso tonu ieškovo atstovei advokatei pasakytos frazės ir replikos – yra nesuderinamas su teisėjui keliamais profesinės etikos reikalavimais. Tokiu neprofesionalių ir nedalykiškų teisėjo elgesiu buvo parodyta nepagarba proceso dalyvių teisėms, teisėjo viešai pasakytos frazės bei pastabos galėjo pažeisti tų asmenų, kuriems šios frazės buvo adresuojamos, t. y. proceso dalyvių teises ir orumą. Teisėjas, vadovaudamas procesui, net ir sudėtingose situacijose turi elgtis ir kalbėti taip, kad būtų išsaugotas geras teisėjo vardas ir nepakenkta teismo autoritetui. TGT pabrėžė, kad minėti pažeidimai negali būti pateisinami nei bylos forma, jos sudėtingumu, nei didele byloje esančių dokumentų apimtimi ar kitomis panašiomis priežastimis. TGT 2019-01-17 Nr. 21P-1.

Teisėjų etikos kodekso nuostatos teisėjus įpareigoja gerbti proceso dalyvių teises ir orumą, neturėti asmeninio išankstinio nusistatymo priimant sprendimus, vengti viešų pasisakymų, leidžiančių nuspėti nagrinėjamos bylos baigtį, nesvarstyti nagrinėjamos bylos su proceso dalyviais ne teismo proceso metu. Teisėjų garbės teismas pripažino, kad tokiu teisėjos elgesiu buvo pažemintas teisėjo vardas ir pakenkta teismo autoritetui. Teisėjų garbės teismas, išanalizavęs ir įvertinęs drausmės byloje esančius duomenis, posėdyje dalyvavusios teisėjos paaiškinimus, pripažino, kad Teisėjų etikos ir drausmės komisija teisėjos elgesį įvertino teisingai ir konstatavo teisėjo drausminės atsakomybės pagrindo požymių egzistavimą. Teisėjų garbės teismo vertinimu, bylos medžiagoje užfiksuotas teisėjos bendravimas – pokalbio metu išsakytos frazės: „...šiai yra labai bjauri boba, žinokit. Tikrai. Ji tiek užknisa visus... ir teismuose, ir tokia, kaip žirniais į sieną. Ji negaudo kampo. Ji turi kažkokias ambicijas“, „o žiūrėkit, o jei mes padarytume taip. Dabar aš čia gudravaju juodai. Jinai atsiima, atsisako ieškinio... pažiūrėsime... Tas išlaidas, kurios yra byloje suskaičiuojam,

o paskui jūs pateiksit prašymą, kad buvo daugiau išlaidų. Ir tada bus nutartis, ir tada ji galės skųsti. Tokį variantą padaryt. Dabar jai bus ramiau, o paskui bus taip, kad teismas priims sprendimą dėl bylinėjimosi išlaidų“, „...toks bjaurus bylininkas...“, – yra nesuderinamas su teisėjui keliamais etikos reikalavimais. TGT 2020-10-16 Nr. 21P-4.

Byloje dėl teisėjų dalyvavimo socialiniuose tinkluose TGT konstatavo, kad vadinamieji „patiktukai“ atlieka tam tikrą skatinamąjį vaidmenį, parodo pritarimą teiginiams, kurie pažymimi kaip patikę. Kiti skaitytojai gali matyti, koks konkretus asmuo pažymėjo vieną ar kitą pasisakymą kaip patikusį, vadinasi, pasisakymas apie teisėjus, kuriam pritarė teisėja, suprantamas kaip patikimesnis, labiau atitinkantis tikrovę, kaip jau minėtas „balsas iš vidaus“. <...> Šiuo atveju teisėja, pažymėdama kaip patikusius V. S. įrašytus apibendrinančio pobūdžio atsiliepimus apie teisėjus („sielos ubagai“, „išsigimėliai“), neįvertino savo pačios teisinio statuso, užimamų pareigų, pritarė neigiamiems kolegų teisėjų įvertinimams, tokiu būdu pastiprindama pateiktus apibūdinimus. Teisėjų garbės teismo nuomone, tai padarė neigiamą įtaką teismų valdžios autoritetui ir nešališkumui. TGT 2021-12-13 Nr. 21P-1

Drausmės byloje nustatyta, jog teisėja nekorektiškai ir nemandagiai bendrauja su teismo darbuotojais. Tai patvirtinančiais duomenimis Teisėjų garbės teismas laiko faktines aplinkybes patvirtinančius teismo darbuotojų tarnybinius raštus. Teismo vyriausiosios specialistės tarnybiniame pranešime nurodoma, kad ji nuolat susiduria su posėdžių sekretorių nenoru, o kai kuriais atvejais ir atsisakymu dirbti su teisėja. Pasak sekretorių, teisėja jas žemina, įžeidinėja, reikalauja atlikti tam tikrus veiksmus, kurie įstatymu yra priskirti pačiai teisėjai. Kai kurie teisėjų padėjėjai taip pat skundžiasi, kad teisėja reikalauja atlikti jų kompetencijai nepriklausančius veiksmus, elgiasi nekorektiškai. Teismas taip pat įvertino teismo posėdžių sekretorės teismo pirmininkei pateiktą prašymą perkelti ją dirbti su kitu Civilinių bylų skyriaus teisėju ir raštinės vedėjos tarnybinį pranešimą, kuriame paaiškinama, kad teisėja neatsakydavo sekretorei į užduotus klausimus, liepdavo konsultuotis su kitomis sekretorėmis (ir tais atvejais, kai klausimai nebuvo sekretorės kompetencija, liepdavo atlikti darbus, kurie nėra priskirti teismo posėdžių sekretoriaus funkcijoms (pavyzdžiui, gavus naujus ieškinius, pažiūrėti šalių reikalavimus, ar yra prašymas dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ir pan.). Taip pat pažymima, kad teismo posėdžių sekretorė kreipėsi pagalbos į raštinės vedėją, nes teisėja pasakė, kad sekretorė pati turi pasakyti teisėjai, ką daryti byloje. Sekretorė teigė, kad trūko komandinio darbo, buvo juntama nuolatinė emocinė įtampa, būdavo dieny, kai teisėja iš viso nekalbėdavo.

Teismo teisėjo padėjėjos tarnybiniame pranešime nurodoma, kad ji su teisėja atsisakė dirbti po dviejų dienų, kadangi niekada per darbo teisme laiką nebuvo susidūrusi su tokiu nekorektišku, nepagarbiu, neadekvačiu elgesiu. Teisėja, kalbėdama su padėjėja, ne kartą pabrėždama, kad ji teisėja, padėjėją žemino, menkino, išvadieno tokiais žodžiais kaip „žalia“, „dub dubom“ ir pan., kalbėjo šiuurkščiai, pakeltu tonu, moralizavo, išsakė iš anksto suformuotą, nepagrįstą nuomonę apie būsimo darbo kokybę.

Teisėjo padėjėja pasiaiškino dėl teisėjos pateikto tarnybinio pranešimo apie atsisakymą dirbti su šia padėjėja dėl jos nekompetencijos ir netinkamos kvalifikacijos nurodė, kad su teisėja dirbo tik savaitę, o teisėja jau pirmą darbo dieną, pasidomėjusi, kokia padėjėjos darbo patirtis, pareiškė, kad „tai yra tas pats kas nieko“. Teisėja nurodė, kad padėjėja turi spręsti visus su bylų nagrinėjimu susijusius klausimus, parodyti, kur reikia pasirašyti, uždėti rezoliuciją bei paaiškinti, ką toliau daryti su byla. Teisėja padėjėjai akcentavo, kad svarbiausia rašyti teismo įsakymus, leidimus, priimti bylas, rašyti tuos projektus dėl bylų, kuriomis domisi šalys, o visa kita gali palaukti, tačiau pažymėjo, kad už procesinių terminų praleidimą bus atsakinga padėjėja; teisėja pareiškė, kad konsultacijų padėjėjai neteiks.

Teisėjo padėjėja paaiškino nurodė, kad jai buvo paskirtas pavdavimas pas teisėją; nuėjus pas teisėją, ši pirmiausiai paklausė, kiek laiko padėjėja dirba teisme. Nurodžiusi, kad dirba 2–3 mėnesius, sulaukė teisėjos atsakymo, kad jos pagalba nereikalinga, kadangi, teisėjos nuomone, padėjėja nieko nemoka, o teisėja neturi laiko aiškinti, ką ir kaip reikia daryti, pasakė nesuprantanti, kas ir kodėl tokią padėjėją apskritai jai paskyrė. Padėjėjai dar kartą pasiteiravus, kokia pagalba jai yra reikalinga, teisėja nurodė, kad vien tokių klausimų kėlimas parodo padėjėjos negebėjimą ir nemokėjimą dirbti.

Teismo posėdžių sekretorės tarnybiniame pranešime teigiama, kad darbas su teisėja buvo sunkus emociškai, nes nuolat tvyrojo įtampa, labai dažnai teisėja tiesiog nekalbėdavo arba reikšdavo nepagrįstas pretenzijas, užduodavo neįvykdomas ir netikslingas užduotis, pati negalėdama paaiškinti prašymo tikslo, su darbuotojais teisėja bendravo šaltai, arogantiškai, dažnai pabrėždama, kad nei sekretorės, nei padėjėjos jai nereikia, liepdavo „prikąsti liežuvį“, „pasukti propelerį“.

Šioje byloje TGT konstatavo, kad yra pakankamai duomenų, jog teisėja, darbinėje aplinkoje bendraudama su teismo personalu bei proceso dalyviais, nesilaikė Teisėjų etikos kodekso reikalavimų: buvo nekorektiška, nemandagi, negerbė kito asmens, jį įžeidinėjo, menkino kito asmens darbą. Tai reiškia, kad yra požymių, jog teisėja pažeidė Teisėjų etikos kodekso 6 straipsnio 1 punkte, 13 straipsnio 1, 3–5 punktuose įtvirtintus pagarbos žmogui ir padorumo reikalavimus; tokiu savo elgesiu teisėja taip pat pažeidė Teisėjų etikos kodekso 14 straipsnio 1 ir 2 punktuose numatytą pareigą profesinėje veikloje ir privačiame gyvenime savo elgesiu, kalba rodyti pavyzdį, laikytis visuotinai pripažintų moralės normų ir etikos reikalavimų, nežeminti teisėjo vardo, saugoti savo profesijos garbę ir prestižą. TGT pažymėjo, kad teisėjui visuomenė pagrįstai kelia aukštesnius elgesio standartus negu kitiems asmenims, kadangi būtent su teisėjo vardu yra siejamos teisingumo, pagarbos, korektiškumo sąvokos. Dėl to jis turi valdyti emocijas ir elgtis pagarbiai visose situacijose, įskaitant konfliktines, kad savo žodžiais ar formuluotėmis nesuteiktų pagrindo abejoti teisėjo ir teismo autoritetu ir jo nemenkintų. TGT 2017-07-03 Nr. 21P-2.

LAT sprendimai:

EŽTT jurisprudencijoje pasisakant vykdomų „teisminių funkcijų“ kontekste reikalaujama maksimalaus diskretiškumo, o diskutuojant kitais, bendrojo intereso klausimais (pvz., apie teismų sistemos problemas), saviraiškai suteikiama plati apsauga. Tačiau bet kuriuo atveju būtina pasirinkti tinkamą saviraiškos formą: vengtini savitiksliai įžeidimai, nepagrįsti puolimai, jokio faktinio pagrindo neturintys pareiškimai ir pan.

Teisėjų kolegija sutinka, kad nors žymėjimas vadinamaisiais patiktukais bendrai pripažįstamas kaip santykinai mažas ir atsitiktinis veiksmas, vis dėlto jo reikšmė ir poveikis turi būti vertinami kiekvienu konkrečiu atveju. Toks teisėjos elgesys, kai teisėja pažymi kaip patinkančius teiginius, apibūdinančius teisėjus kaip dvasios ubagus ir išsigimėlius, reiškia pritarimą neigiamiems kolegų įvertinimams ir jų pastiprinimą. <...> Turint omenyje, kad pareiškėja, kaip pati nurodo, patiktuką pažymėjo, nes V. S. šį teiginį parašė atsakydama į prieš tai buvusį pareiškėjos 2020 m. liepos 17 d. įrašą, kuriame buvo aptariama situacija teisėjų bendruomenėje, vidutinis skaitytojas vienprasmėškai tokį apibendrintą teiginį suprastų kaip apibūdinantį dalį teisėjų bendruomenės ar ją visą. Be to, teiginys apie išsigimėlius taip pat buvo susijęs, kaip nurodo ir pati pareiškėja, su pareiškėjos 2020 m. liepos 17 d. įrašu. Todėl nėra pagrindo daryti išvadą, kad Teisėjų garbės teismas padarė nepagrįstas ir pernelyg apibendrinančias išvadas, jog komentaruose kalbama apie visus teisėjus, visą korpusą. Teisėjų kolegija papildomai atkreipia dėmesį į tai, kad susirašinėjimas vyko ne uždaroje, ribotesniam žmonių skaičiui prieinamoje „Facebook“ grupėje (žr., *a contrario* (priešingai), *Kozan*). LAT 2022-03-28 Nr. GT1-11/2021.

»»» 7 Straipsnis. Pagarba ir lojalumas valstybei

Vadovaudamasis pagarbos ir lojalumo valstybei principais teisėjas privalo laikytis šių taisyklių:

1. laikytis duotos teisėjo priesaikos;
2. elgtis politiškai neutraliai ir korektiškai, viešai nereikšti savo politinių įsitikinimų, neužsiimti agitacija;
3. atsižvelgti į tai, kad viešai reiškiamas asmeninė nuomonė apie konkrečias bylas gali būti suvokiama kaip oficiali;
4. tarnybinį pažymėjimą, mantiją, ženklus naudoti tik vykdant savo pareigas teisės aktų nustatyta tvarka, vertinti juos ir saugoti.

Konsultacijos:

Lietuvos Respublikos teisėjų asociacijos pirmininkas kreipėsi į Teisėjų etikos ir drausmės komisiją prašydamas suteikti konsultaciją, ar gali teisėjas būti/tapti Lietuvos šaulių sąjungos, veikiančios pagal Lietuvos Respublikos šaulių sąjungos įstatymą, nariu. Pirmininkas prašė išaiškinti ar dalyvavimas Lietuvos šaulių sąjungoje laisvu nuo tiesioginių teisėjo pareigų vykdymo metu yra suderinamas su teisėjo statusu.

Konsultacijoje Komisija pažymėjo, kad Konstitucijos 113 ir 114 straipsniuose nustatyta, jog teisėjas negali užimti jokių kitų renkamų ar skiriamų pareigų, dirbti verslo, komercijos ar kitokiose privačiose įstaigose ar įmonėse. Jis taip pat negali gauti jokio kito atlyginimo, išskyrus teisėjo atlyginimą bei užmokestį už pedagoginę ar kūrybinę veiklą. *Teisėjas negali dalyvauti politinių partijų ir kitų politinių organizacijų veikloje.* Teismų įstatymo 48 straipsnyje iš esmės atkartotos Konstitucijos 113 ir 114 straipsnių nuostatos. Vadovaujantis Teismų įstatymo 44 straipsnio 3 dalimi, teisėjai turi teisę laisvai jungtis į teisėjų asociacijas ar kitokias nepolitines organizacijas, ginančias teisėjų teises, atstovaujančias jų interesams bei tenkinančias jų profesinius poreikius. Panaši nuostata įtvirtinta ir Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 115 straipsnyje. Taigi, teisėjo pareigų nesuderinamumą su kitomis pareigomis ar kitu darbu lemia ypatinga teisėjo, taip pat teismo, kaip vienos iš valstybės valdžių, teisinė padėtis. Nustatytu draudimu siekiama užtikrinti teisėjų nepriklausomumą ir nešališkumą – būtinas teisingumo įgyvendinimo sąlygas.

Teismų įstatymo 59 straipsnio 1 dalyje nustatyta teisėjo priesaika, kuria teisėjas prisielia būti ištikimas (-a) Lietuvos Respublikai, savo pareigas atlikti garbingai, vykdyti teisingumą pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją ir įstatymus, ginti žmogaus teises, laisves ir teisėtus interesus, visada būti nešališkas (-a), sąžiningas (-a), humaniškas (-a), saugoti jam patikėtas valstybės paslaptis ir visada elgtis, kaip dera teisėjui.

Lietuvos Respublikos šaulių sąjungos įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Lietuvos šaulių sąjunga yra valstybės remiama ir padedanti užtikrinti nacionalinį saugumą savanoriška sukarinta pilietinės savigynos asociacija, veikianti pagal šį įstatymą ir savo statutą. Šaulių sąjungos tikslai yra stiprinti Lietuvos Respublikos nacionalinį saugumą telkiant Lietuvos Respublikos piliečius aktyviai prisidėti prie valstybės gynybinės galios didinimo, viešojo saugumo užtikrinimo, visuomenės pilietinio, patriotinio ir tautinio ugdymo, taip pat ugdyti pasitikinčius savimi, kūrybingus, motyvuotus, drausmingus Lietuvos Respublikos piliečius, pasirengusius ginti Tėvynę ir padėti nelaimės atveju kitiems (Šaulių sąjungos įstatymo 7 straipsnis). Šaulių sąjungos uždaviniai: rengti šaulius ginkluotai valstybės gynybai ir pilietiniam pasipriešinimui, o ginkluotos gynybos nuo agresijos (karo) metu dalyvauti ginkluotoje valstybės gynyboje ir pilietiniame pasipriešinime; 2) prisidėti prie savanoriško Lietuvos Respublikos piliečių karinio rengimo ir padėti kariuomenei atrinkti Lietuvos Respublikos piliečius į profesinę karo tarnybą ir savanorišką nuolatinę tarnybą (Šaulių sąjungos įstatymo 8 straipsnis).

Be to, šaulys duoda priesaiką, kurioje prisiekia būti ištikimas (-a) Lietuvos valstybei, negailėdamas(-a) jėgų ir gyvybės ginti ir saugoti jos nepriklausomybę, teritorinį vientisumą ir konstitucinę santvarką; pasižada laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos, Lietuvos šaulių sąjungos įstatymo, Lietuvos šaulių sąjungos statuto ir Šaulių etikos kodekso, kitų įstatymų, sąžiningai vykdyti šaulio pareigas ir vadų įsakymus; pasižada gerbti žmogaus teises, saugoti jam patikėtas paslaptis ir turtą, rūpintis Lietuvos Respublikos ir jos Tautos gerove, visur elgtis, kaip dera doram, drausmingam ir narsiam šauliui.

Apsvarsčius nagrinėtiną klausimą Komisijos posėdyje, prieita išvados, kad teisėjo dalyvavimas Lietuvos šaulių sąjungoje laisvu nuo tiesioginių teisėjo pareigų vykdymo metu, iš esmės teisėjo etikos reikalavimams neprieštarauja.

Tačiau, Komisija atkreipė dėmesį į reikšmingus tokios veiklos, t. y. galimo teisėjo dalyvavimo Lietuvos šaulių sąjungoje, suderinamumo su teisėjo statusu aspektus.

Lietuvos šaulių sąjunga – valstybės remiama ir padedanti užtikrinti nacionalinį saugumą savanoriška sukarinta pilietinės savigynos asociacija. *Taigi, tai nėra politinė partija ar politinė organizacija. Vadovaujantis Teismų įstatymo 44 straipsnio 3 dalimi, teisėjai turi teisę laisvai jungtis į teisėjų asociacijas ar kitokias nepolitines organizacijas, ginančias teisėjų teises, atstovaujančias jų interesams bei tenkinančias jų profesinius poreikius, tačiau vadovaudamasis pagarbos ir lojalumo valstybei principais, teisėjas privalo laikytis duotos teisėjo priesaikos; elgtis politiškai neutraliai ir korektiškai, viešai nereikšti savo politinių įsitikinimų, neužsiimti agitacija (Teisėjų etikos kodekso 7 straipsnio 1, 2 punktai).*

Taip pat, kaip ne kartą buvo konstatuota Komisijos konsultacijose, Komisija teigiamai vertina teisėjų savanoriško darbo iniciatyvas bei pripažįsta jų vertingumą visuomenei. Komisijos vertinimu, dalyvavimas Lietuvos šaulių sąjungoje laisvu nuo tiesioginių teisėjo pareigų vykdymo metu, kai tai netrukdo pagrindinei teisėjo pareigai – teisingumo vykdymui, savaime teisėjo etikos principams neprieštarauja, tačiau atkreiptinas dėmesys, kad pagal Teisėjų etikos kodekso 8 straipsnio 7 punkto reikalavimus, vadovaudamasis teisingumo ir nešališkumo principais teisėjas privalo nekonsultuoti asmenų teisiniais klausimais įstatymų nenumatytais atvejais. Ši nuostata privalomai taikoma ir teisėjo savanoriškai veiklai.

Ankstesnėse Komisijos konsultacijose taip pat pabrėžta, kad didžiąją savo laiko dalį teisėjai turi skirti tiesioginių teisėjo funkcijų vykdymui bei su tuo susijusiai veiklai (Konsultacinė Europos Teisėjų tarybos (CCJE) nuomonė Nr. 3 (2002) „Dėl profesinio teisėjų elgesio, ypač etikos, teisėjo pareigoms netinkamo elgesio, nešališkumo principų ir taisyklių“ 50 p.).

Šios konsultacijos kontekste buvo dar kartą pabrėžtas Teisėjų etikos kodekso 9 straipsnyje įtvirtintas nepriklausomumo principas, kuris įpareigoja teisėjus nepri-

siimti įsipareigojimų ar nesiimti veiklos, kuri trukdys tinkamai atlikti teisėjo pareigas ar apribos jo, kaip teisėjo veiksmus, taip pat Bangaloro teisėjų elgesio teisingumo principas, kuris nustato, kad teisėjas gali dalyvauti kitoje veikloje, jeigu ši veikla nesumenkina teisėjo pareigų orumo arba kitais būdais netrukdo teisėjo pareigų vykdymu (Bangaloro teisėjų elgesio principai, priimti teismų primininkų posėdyje Hagoje 2002 m. lapkričio 25–26 d., 4.11.4 punktą).

Komisija taip pat pažymėjo, kad dalyvaudamas Lietuvos šaulių sąjungos veikloje, teisėjas negali pažeisti Teismų įstatymo 48 straipsnyje nustatytų darbinės veiklos apribojimų, o būtent negali eiti kitų renkamų ar skiriamų pareigų, taigi negali užimti jokių renkamų ar skiriamų pareigų Lietuvos šaulių sąjungoje.

Esminis reikalavimas, keliamas teisėjams vykdant nesusijusią su teise ir teisine sistema veiklą ne teisme, yra nešališkumo ir nepriklausomumo principų laikymasis bei interesų konflikto regimybės vengimas. Teisėjų etikos kodekso 8 straipsnio (teisingumas ir nešališkumas) 6 punkte įtvirtinta teisėjų pareiga nusišalinti nuo bylos nagrinėjimo, jeigu yra interesų konfliktas arba turima informacijos, jog privataus pobūdžio aplinkybės gali pakenkti bylos nagrinėjimui.

Komisijos nuomone, tikslu išvengti galinčių kilti interesų konfliktų, teisėjams buvo rekomenduota nurodyti/išviešinti aplinkybę apie savo įstojimą/dalyvavimą Šaulių sąjungos veikloje privačių interesų deklaracijoje, taip pat informuoti apie šią savo veiklą teismo, kuriame teisėjas dirba, pirmininką. TEDK 2022-03-10.

»»» 8 Straipsnis. Teisingumas ir nešališkumas

Vadovaudamasis teisingumo ir nešališkumo principais teisėjas privalo laikytis šių taisyklių:

1. kalba, veiksmais, priimamais sprendimais nediskriminuoti atskirų asmenų ar visuomenės grupių dėl lyties, seksualinės orientacijos, amžiaus, rasės, religijos ar įsitikinimų, odos spalvos, tautybės ar etninės priklausomybės, šeimyninės padėties ir imtis teisėtų priemonių pastebėti diskriminacijai pašalinti;
2. neturėti asmeninio išankstinio nusistatymo priimant sprendimus ir nereikšti išankstinės nuomonės nagrinėjamos bylos klausimais;
3. nedemonstruoti savo simpatijų ar antipatijų ir išskirtinio dėmesio atskiriems asmenims ar jų grupėms, bylose dalyvaujantiems asmenims;
4. nagrinėjant bylas nepasiduoti valdžios ar valdymo institucijų, pareigūnų, ži-

- niasklaidos priemonių, visuomenės bei atskirų asmenų įtakai;
5. konfliktinėse situacijose elgtis nešališkai, ieškoti objektyviausio ir teisingiausio sprendimo;
 6. nusišalinti nuo bylos nagrinėjimo, jeigu yra interesų konfliktas arba turima informacijos, jog privataus pobūdžio aplinkybės gali pakenkti bylos nagrinėjimui;
 7. nekonsultuoti asmenų teisiniais klausimais įstatymų nenumatytais atvejais;
 8. vengti viešų pasisakymų leidžiančių nuspėti nagrinėjamos bylos baigtį, taip pat nesvarstyti nagrinėjamos bylos su proceso dalyviais ne teismo proceso metu;
 9. neatstovauti teisme, išskyrus atstovavimo pagal įstatymą atvejus, pranešti teismo pirmininkui, jei teisėjo ar jo šeimos narių, giminaičių byla teisinga tam teismui, kuriame teisėjas dirba, kad pastarasis spręstų klausimą dėl bylos perdavimo kitam teismui, o jei byla nagrinėjama Lietuvos Aukščiausiam Teismui, Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui ar Lietuvos apeliaciniam teismui, kad būtų užtikrintas nešališkumas.
 10. nereikšti asmeninės nuomonės nagrinėjamos konkrečiose bylose bendraujant su visuomene ir žiniasklaida.

BTEP:

Nešališkumo principas:

Nešališkumas yra labai svarbus tinkamam teisėjo pareigų vykdymui. Šis principas taikytinas ne tik sprendimui, bet ir sprendimo priėmimo procesui.

Taikymas:

- 2.1 *Teisėjas savo pareigas vykdo be palankumo, šališkumo ar išankstinio nusistatymo.*
- 2.2 *Teisėjas savo elgesiu teisme ir už jo ribų turi išsaugoti ir sustiprinti visuomenės, teisės profesijos atstovų ir bylos šalių pasitikėjimą teisėjo ir teismų nešališkumu.*
3. *Teisėjas turi elgtis taip, kad sumažintų atvejų, kai jį reikia nušalinti nuo bylos nagrinėjimo arba sprendimo priėmimo, skaičių.*
4. *Teisėjas sąmoningai neturi reikšti nuomonės apie bylą, kuri nagrinėjama ar gali būti nagrinėjama teisme, jei nuomonė gali turėti įtakos proceso rezultatui ar aiškiai pažeisti proceso teisingumą. Teisėjas taip pat viešai ar kitu būdu neturi reikšti nuomonės, jeigu ji gali pakenkti asmenų teisei į teisingą bylos nagrinėjimą ar klausimo svarstymą.*

5. *Teisėjas turi nusišalinti nuo teismo proceso, jei jis negali išnagrinėti bylos nešališkai arba jeigu protingam stebėtojui gali atrodyti, kad teisėjas negali nešališkai išnagrinėti bylos. Šiuos veiksmus apima toliau pateikti pavyzdžiai, tačiau jais neturi būti apsiribojama:*
 - 5.1 *teisėjas yra šališkas ar iš anksto nusistatęs bylos šalies atžvilgiu arba turi asmeninių žinių apie ginčijamus bylos įrodymus, susijusius su teismo procesu,*
 - 5.2 *teisėjas anksčiau dirbo advokatu arba buvo svarbus liudytojas nagrinėjamoje byloje,*
 - 5.3 *teisėjas arba jo šeimos narys turės ekonominės naudos iš bylos baigties.*

Neturi būti reikalaujama teisėjų nusišalinti nuo bylos, jeigu kitas teismas negali išnagrinėti bylos arba jei bylos neišnagrinėjimas būtų vertinamas kaip rimtas nusižengimas teisingumui.

Teisingumo principas:

Teisingumas ir teisingumo įvaizdis yra svarbūs visam teisėjo veiklos įgyvendinimui.

Taikymas:

- 4.1 *Savo veikloje teisėjas turėtų vengti netinkamo arba neigiamą nuomonę sudarančio elgesio.*
- 4.2 *Teisėjas, kaip nuolatinis visuomenės stebėjimo objektas, turėtų savo noru sutikti su asmeniniais apribojimais, kurie paprastaiems piliečiams atrodytų našta. Teisėjas turėtų elgtis taip, kad jo elgesys neprieštarautų teisėjo pareigų orumui.*
- 4.3 *Teisėjas savo asmeniuose santykiuose su teisininkais, nuolat dalyvaujančiais šio teisėjo teismo procesuose, turėtų vengti situacijų, kurios galėtų sukelti įtarimą dėl palankumo arba šališkumo.*
- 4.4 *Teisėjas turi nedalyvauti nagrinėjant bylą, kurioje jo šeimos narys atstovauja bylos šaliai arba koku nors būdu yra susijęs su byla.*
- 4.5 *Teisėjas negali leisti teisininkams teisėjo darbo patalpose priimti klientus arba kitus teisininkus.*
- 4.6 *Teisėjas, kaip ir kitas pilietis, turi teisę į žodžio, tikėjimo, susivienijimų ir susirinkimų laisves, tačiau naudodamasis šiomis teisėmis teisėjas visada turi elgtis taip, kad išsaugotų savo pareigų orumą, teismų nešališkumą ir nepriklausomumą.*
- 4.7 *Teisėjas turėtų informuoti apie asmeninį arba savo patikėtinių finansinį suinteresuotumą bylos baigtimi ir imtis pagrįstų veiksmų sužinoti apie savo šeimos narių finansinį suinteresuotumą.*
- 4.8 *Teisėjas negali leisti asmeniniams, socialiniams ar kitiems santykiams daryti netinkamą įtaką jo, kaip teisėjo, elgesiui ir sprendimams.*

- 4.9** *Teisėjas negali naudotis arba leisti kitiems naudotis jo padėtimi, siekiant asmeninės, savo šeimos narių ar kitų asmenų naudos. Teisėjas taip pat negali sudaryti įspūdžio ar leisti kitiems asmenims sudaryti įspūdį apie jį, kad atitinkamos padėties asmenys gali daryti netinkamą įtaką teisėjo pareigų vykdymui.*
- 4.10** *Konfidenciali informacija, gauta vykdant teisėjo pareigas, negali būti naudojama arba atskleidžiama tikslais, nesusijusiais su teisėjo pareigų vykdymu.*
- 4.11** *Teisėjas gali:*
- 4.11.1** *rašyti, skaityti paskaitas, mokyti ir dalyvauti su teise, teisine sistema, teisingumo įgyvendinimu arba kitais klausimais susijusioje veikloje,*
- 4.11.2** *dalyvauti valstybės institucijos vykdomame viešame svarstyme dėl klausimų, susijusių su teise, teisine sistema, teisingumo įgyvendinimu ir pan.,*
- 4.11.3** *būti valstybės institucijos arba kitos vyriausybės komisijos, komiteto ar patariamiosios institucijos narys, jeigu ši narystė neprieštaruoja teisėjo nešališkumui ir politiniam neutralumui,*
- 4.11.4** *dalyvauti kitoje veikloje, jeigu ši veikla nesumenkina teisėjo pareigų orumo arba kitais būdais netrukdo teisėjo pareigų vykdymui.*
- 4.12** *Teisėjas negali dirbti advokatu, kol jis eina teisėjo pareigas.*
- 4.13** *Teisėjas gali steigti teisėjų asociacijas arba jungtis prie jų ar dalyvauti kitų organizacijų, atstovaujančių teisėjų interesams, veikloje.*
- 4.14** *Teisėjas ir jo šeimos nariai negali nei prašyti, nei priimti jokio atlygio už vykdant teisėjo funkcijas atliktą ar atliekamą arba atsisakytą atlikti darbą.*
- 4.15** *Teisėjas neturi sąmoningai leisti teismo personalui arba kitiems asmenims, kurių veiklą jis įtakoja, kuriems jis vadovauja arba kuriuos jis kontroliuoja, prašyti kokios nors atlygio už vykdant teisėjo funkcijas atliktą ar atliekamą arba atsisakytą atlikti darbą arba tokį atlygį priimti.*
- 4.15** *Vadovaujantis įstatymais ir teisės aktuose nustatytais reikalavimais dėl visuomenės informavimo, teisėjas tam tikra proga gali gauti simbolinę dovaną, apdovanojimą arba išmoką, jei ši dovana, apdovanojimas ar išmoka nebus suvokiama kaip mėginimas įtakoti teisėją arba nesukels įtarimo dėl teisėjo šališkumo.*

Lygybės principas:

Tinkamam teisėjo pareigų vykdymui labai svarbu užtikrinti visų asmenų lygybę prieš teismą.

Taikymas:

- 5.1** *Teisėjas turi žinoti ir suprasti visuomenės įvairovę ir skirtumus, kylančius dėl įvairių priežasčių, įskaitant rasę, odos spalvą, lytį, religiją, nacionalinę kilmę,*

luomą, neįgalumą, amžių, šeiminių padėčių, lytinę orientaciją, socialinį ir ekonominį statusą bei kitas atitinkamas priežastis (nereikšmingi pagrindai).

- 5.2** *Vykdydamas savo pareigas teisėjas savo žodžiais ar elgesiu asmenims ar asmenų grupėms negali parodyti šališkumo ar išankstinio nusistatymo dėl nereikšmingų pagrindų.*
- 5.3** *Teisėjas vykdydamas savo pareigas turi skirti pakankamai dėmesio visiems asmenims, pavyzdžiui, bylos šalims, liudytojams, advokatams, teismo personalui ir kolegoms, jų neišskiriant pagal pareigas ar statusą.*
- 5.4** *Teisėjas sąmoningai neturi leisti teismo personalui ar kitiems asmenims, kurių veiklą jis įtakoja, kuriems jis vadovauja arba kuriuos jis kontroliuoja, jo aki-vaizdoje skirtingai elgtis su suinteresuotais asmenimis.*
- 5.5** *Teisėjas turi teisę reikalauti iš advokatų susilaikyti nuo žodžių ar elgesio, kurie rodytų jų šališkumą arba išankstinį nusistatymą remiantis nereikšmingais pagrindais, išskyrus atvejus, kai priežastys yra tiesiogiai susijusios su nagrinėjamu klausimu ir gali būti teisėtas gynybos objektas.*

Teisingumo ir nešališkumo principai yra bene svarbiausi principai, kurie gali būti laikomi teisminės valdžios pagrindu. Šiems principams yra skiriama daug dėmesio nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu – 1994 m. Europos Tarybos Ministrų komiteto rekomendacija „Dėl teisėjų nepriklausomumo, efektyvumo ir vaidmens“, Visuotinė tiesėjų chartija, Europos Tarybos chartija „Dėl teisėjų statuso“. Teisingumo samprata buvo išplėtotą daugelyje Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimų. Visų pirma, Konstitucinis Teismas teisingą teismą prilygina tinkamam bei sąžiningam procesui: „tinkamas“ procesas, „sąžiningas“ procesas ir „teisingas“ procesas laikytini sinonimais. Antra, pagal Konstitucinį Teismą teisingas procesas – tai toks procesas, kurio metu gerbiamos visų proceso dalyvių (šalių) teisės, garantuojama šalių lygybė įstatymui, laikomasi kitų baudžiamojo proceso principų ir, trečia, pagal Konstitucinį Teismą teisingo bylų išnagrinėjimo sąlyga yra proceso subjektų funkcijų atskyrimas, bylų nagrinėjančio teismo nepriklausomumui ir nešališkumo užtikrinimas.

Vienas iš sąžiningo teismo proceso reikalavimų yra reikalavimas, kad bylų nagrinėtų nepriklausomas ir nešališkas teismas. Teismo nešališkumo reikalavimas įtvirtintas Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnyje, taip pat CPK 21 straipsnyje bei atitinkamuose Teismų įstatymo straipsniuose. Tiek Europos Žmogaus Teisių Teismo, tiek Lietuvos teismų praktika pripažįsta, kad teismo šališkumo (nešališkumo) klausimas sprendžiamas pagal du kriterijus – subjektyvųjį ir objektyvųjį (*Indra v. Slovakia; 1999, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo byla Nr. 3K-3-389/2007*). Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2001 m. vasario 12 d. nutarime, priimtame byloje Nr. 15/99-34/99-42/2000, konstatavo, kad teismo nešališkumas, kaip ir teismo nepriklausomumas, yra esminė žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimo garantija, būtina teisingo bylos išnagrinėjimo, pasitikėjimo teismu sąlyga. Vadinas, turi būti šalinamos prielaidos, galinčios kelti abejonių dėl teisėjo ir teismo nešališkumo. Subjektyvusis nešališkumo aspektas reiškia, kad nė vienas tei-

sėjas neturi asmeniškai turėti išankstinio nusistatymo ar būti tendencingas.

Bangaloro teisėjų elgesio principai, be kita ko įtvirtinantys ir nešališkumo principą nustato, kad nešališkumas yra labai svarbus tinkamam teisėjo pareigų vykdymui. Nešališkumo principo įgyvendinimas taikytinas ne tik teismo sprendimui, bet ir sprendimo priėmimo procesui. Todėl teisėjas privalo vykdyti savo pareigas vykdyti be palankumo, šališkumo ar išankstinio nusistatymo bei savo elgesiu teisme ir už jo ribų turi išsaugoti ir sustiprinti visuomenės, teisės profesijos atstovų ir bylos šalių pasitikėjimą teisėjo ir teismų nešališkumu.

Teisėjas, vadovaudamasis teisingumo ir nešališkumo principais, apibrėžtais Teisėjų etikos kodekso 8 straipsnyje, privalo neturėti asmeninio išankstinio nusistatymo priimant sprendimus ir nereikšti nuomonės nagrinėjamos bylos klausimais, taip pat nedemonstruoti savo simpatijų ar antipatijų ir išskirtinio dėmesio atskiriems asmenims ar jų grupėms, bylose dalyvaujantiems asmenims.

TEDK sprendimai:

Klausimai dėl teisėjo nusišalinimo motyvų išsamumo yra procesinio vertinamojo pobūdžio klausimas, sudarantis teismo veiklos, vykdančios teisingumą, dalyką, kuris yra sprendžiamas proceso įstatymo nustatyta tvarka pateikiant prašymą dėl teisėjo nušalinimo. O tais atvejais, kai įstatyme nenurodyta imperatyvi pareiga nusišalinti, teisėjas kiekvienu atveju sprendžia, ar yra įstatyme nenustatytos aplinkybės, kurios gali kelti abejonių teisėjo nešališkumu, ar jis pats gali nešališkai išnagrinėti bylą ir ar teisėjas atrodys nešališkai pašaliniam stebėtoju. Teisėjo procesinis veiksmas – nusišalinimas nuo baudžiamosios bylos nagrinėjimo teisėjo etikos aspektu vertinamas tik tiek, ar nėra padarytas šiurkštus, sistemingas proceso įstatymo pažeidimas. Komisijos vertinimu, nėra jokių objektyvių duomenų, patvirtinančių, kad teisėjas 2017 m. nusišalindamas nuo bylos nagrinėjimo bei motyvuodamas nusišalinimą asmenine pažintimi su kaltinamo asmens tėvais, turėjo tą patį teisinį pagrindą ir pareigą nusišalinti nuo to paties asmens bylų nagrinėjimo ir 2009 m., 2011 m. bei 2013 m. Dėl to Komisija neturi pagrindo manyti, kad teisėjas galimai sistemingai pažeidinėjo baudžiamosios proceso įstatymo normas, reguliuojančias nusišalinimą. TEDK 2018-02-01 Nr. 18P-3.

Viename iš savo sprendimų Komisija atkreipė dėmesį į nešališkumo principo, apibrėžto Teisėjų etikos kodekso 8 straipsnyje, laikymosi vykdančios mediacijos procesą užtikrinimą. Vertinant teismo mediatoriumi suteiktas teises ir pareigas mediacijos procese bei proceso konfidencialumo principo užtikrinimą, svarbu pabrėžti, kad teisėjas mediatorius turi ypač atsakingai naudotis jam suteiktomis galiomis ir procese užimti neutralią bei nešališką poziciją. Todėl bet koks spaudimas šalims tęsti mediaciją ar sudaryti vienos iš šalių interesų netinkamą susitarimą, neefektyvus mediacijos proceso organizavimas gali būti vertinamas kaip nešališkumo principo pažeidimas, o tai galėtų reikšti ir teisėjo etikos pažeidimą. Teisėjai mediatoriai, už-

tikrinantys nešališkumo ir neutralumo principo įgyvendinimą procese, turėtų ypač pasižymėti sugebėjimu aktyviai klausyti abiejų šalių, naudoti tinkamą ir neutralią kalbą, sugebėti sukurti tinkamą ginčo sprendimo atmosferą bei kontrolę, tinkamai valdyti jėgų skirtumus tarp šalių. Komisija pažymėjo, kad vadovaujantis Teisminės mediacijos taisyklių, patvirtintų Teisėjų tarybos 2018 m. lapkričio 30 d. nutarimu Nr. 13P-125 (7.1.2) „Dėl teisminės mediacijos taisyklių patvirtinimo“, 26 punktu teisminės mediacijos procesas nėra protokoluojamas ir nėra daromas garso įrašas. Tačiau atsižvelgus į tai, kad civilinį ginčą šalys išsprendė taikiai, – pasirašė mediacijos metu suderintą taikos sutartį, kurią teismas patvirtino, Komisija padarė išvadą, kad mediacijos procesas buvo sėkmingas, o pareiškėjos teiginiai dėl teisėjos šališkumo vertintini kaip subjektyvus mediacijos proceso metu iškilusių klausimų sprendimo būdų vertinimas. TEDK 2019-06- 10 Nr. 18P-3.

Komisija, nepaneigdamą teisėjo nepriklausomumo garantijų ir nevertindama teisėjo priimtų procesinių veiksmų pagrįstumo ir teisėtumo, atkreipia dėmesį į tai, kad Teisėjų etikos kodekso 8 straipsnyje nustatytas teisingumo ir nešališkumo principas apima kelis aspektus, iš kurių itin svarbus žmogaus teisės į nešališką ir objektyvų teismą. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2001 m. vasario 12 d. nutarime konstatavo, kad asmens konstitucinė teisė, jog jo bylą išnagrinėtų nešališkas teismas, reiškia tai, kad asmens bylos negali nagrinėti teisėjas, dėl kurio nešališkumo gali kilti abejonių: teisėjas, nagrinėjantis bylą, turi būti neutralus; teismo nešališkumas, kaip ir teismo nepriklausomumas, yra esminė žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimo garantija bei teisingo bylos išnagrinėjimo, pasitikėjimo teismu sąlyga.

Teisėjų etikos požiūriu teisėjas privalo nusišalinti, jei yra nustatyta objektyvių duomenų, patvirtinančių privataus pobūdžio aplinkybes, kurios trukdo nešališkam bylos nagrinėjimui. Tokių abejonių gali kilti vien dėl to, kad proceso šalys paprastai jautriai išgyvena patį ginčo sprendimą teisme ir bet kokius pašalinius veiksmus gali vertinti kaip turinčius įtakos teisėjo sprendimui. Jeigu pats teisėjas, būdamas įsitikinęs, kad dėl tam tikrų aplinkybių egzistavimo proceso dalyviams gali kilti abejonių dėl jo nešališkumo, nusišalina nuo bylos nagrinėjimo, tokie teisėjo veiksmai savaime nereiškia teisingumo vykdymo įvaizdžio menkinimo ar kenkimo teismo autoritetui. Tačiau nagrinėjamu atveju, teisėjas, žinodamas šias aplinkybes ieškinio priėmimo stadijoje, ėmėsi bylos nagrinėjimo ir nusišalino procesui pasibaigus, gavęs prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių panaikinimo. Tokį teisėjo elgesį Komisija vertino kritiškai, kaip neatitinkantį teisėjui keliamų nešališkumo reikalavimų. Komisija nustatė, kad teisėjas, prieš pradėdamas nagrinėti bylą teismo posėdyje žodinio proceso tvarka, neinformavo šalių apie objektyviai egzistuojančias aplinkybes, susijusias su teisėjo sutuoktinės ir atsakovų advokatės bendru darbu. Komisijos nuomone, tokiu būdu, suteikiant byloje dalyvaujantiems asmenims informaciją, reikšmingą jų sprendimui dėl teisėjo (ne)nušalinimo priimti, galima būtų išvengti situacijų, kuomet, teisėjui turint abejonių dėl objektyvaus stebėtojo kriterijaus, yra pažeidžiamas teisėjo nešališkumo principas. Komisija, išnagrinėjusi turimą medžiagą padarė išvadą, kad teisėjas nesiėmė visų priemonių, kad jo nagrinėjamoje civilinėje byloje ieškovui visiškai nekiltų jokių abejonių teismo nešališkumu, todėl laikytina, kad teisėjas nesilai-

kė Teisėjų etikos kodekse įtvirtintų teisingumo ir nešališkumo principų (8 straipsnio 6 punkto) reikalavimų. TEDK 2021-01-29 Nr. 18P- 2.

Komisija ne kartą savo praktikoje yra pasisakiusi, kad teisėjo ir teismų nepriklausomumas yra suprantamas ir kaip jų nešališkumas. Teisėjas, nagrinėdamas bylas, turi būti nešališkas, vadovautis tik Konstitucija ir įstatymais. Teisėjo tvirta nešališkumo nuostata, jo procesiniai sprendimai ir veiksmai, atliekami laikantis įstatymuose nustatytų reikalavimų, teisėjų etikos taisyklių, konkrečių bei realių priekaištų dėl teisėjo šališkumo nebuvimas garantuoja teisingą teisinio ginčo išsprendimą ir tokią nuostatą paprastai suteikia proceso šalims ir kitiems asmenims. Komisija, įvertinusi teisėjos pasisakymus: „*O žiūrėkit, o jei mes padarytume taip. Dabar aš čia gudravoju juodai. Jinai atsiima, atsisako ieškiniu....pažiūrėsim. Tas išlaidas, kurios yra byloje suskaičiuojam, o paskui jūs pateiksit prašymą, kad buvo daugiau išlaidų. Ir tada bus nutartis, ir tada ji galės skųsti. Tokį variantą padaryt. Dabar jai bus ramiau, o paskui bus taip, kad teismas priims sprendimą dėl bylinėjimosi išlaidų*“, padarė išvadą, kad šiuo atveju buvo nusižengta Teisėjo etikos kodekso 8 straipsnyje įtvirtintai taisyklei vengti viešų pasisakymų, leidžiančių nuspėti nagrinėjamos bylos baigtį, taip pat nesvarstyti nagrinėjamos bylos su proceso dalyviais ne teismo proceso metu. TEDK 2020-03-06 Nr. 18 P-6.

Viename iš savo sprendimu Komisija pripažino, kad teisėjos veiksmuose priimant sprendimą nenusišalinti nuo baudžiamosios bylos nagrinėjimo nėra teisėjo etikos pažeidimo požymių, tačiau įvertindama problemos aktualumą, pateikė rekomenduotino elgesio socialiniuose tinkluose modelį. Nei teisinis reglamentavimas, nei teisėjo profesinės etikos praktika nenustato draudimų ar apribojimų teisėjui naudotis socialiniais tinklais. Komisijos nuomone, teisėjas turėtų atskirti socialiniuose tinkluose kuriamas paskyras į privačias bei profesines. Privačiai kuriamos paskyros pavadinimas, slapyvardis ir turinys, turėtų atitikti teisėjams keliamus itin aukštus profesinius bei etinius reikalavimus. Taip pat Komisija atkreipė dėmesį, kad teisėjo dalyvavimas socialiniuose tinkluose gali būti vertinamas ir teisėjo nepriklausomumo aspektu. Komisija sprendime pažymėjo, kad virtualiame pasaulyje reikšmė „draugas“ įgijo kitokią prasmę nei iki atsirandant socialiniams tinklams. Šiuolaikiniame pasaulyje jis gali reikšti ir bet kokią kontaktą/pažintį, o draugų ratas gali itin sparčiai plėstis, kai vartotojai siunčia užklausas. Atsižvelgiant į tai, Komisija sprendime rekomendavo itin atidžiai vertinti „draugas“ socialiniuose tinkluose, visiškai atsirišti nuo „draugų“ su kriminaline praeitimi, neviešinti informacijos, kuri galėtų diskredituoti tiek patį teisėją, tiek atstovaujamą teismą ar teismų sistemą, nebendravti socialiniuose tinkluose su bylos šalimis. Komisija pažymėjo, kad „draugų“ ratas socialiniame profilyje, bendravimo aktyvumas bei turinys neturi sudaryti prielaidų abejoti teisėjo šališkumu vykdant teisingumą ir nepažeisti teisėjo etikos reikalavimų. TEDK 2019-01-14 Nr. 18P-1.

TEDK konsultacijos:

Aktuali jau minėta konsultacija dėl teisėjų dalyvavimo Šaulių sąjungos veikloje. Komisijos vertinimu, dalyvavimas Lietuvos šaulių sąjungoje laisvu nuo tiesioginių teisėjo pareigų vykdymo metu, kai tai netrukdo pagrindinei teisėjo pareigai – teisingumo vykdymui, savaime teisėjo etikos principams neprieštarauja, tačiau atkreiptinas dėmesys, kad pagal Teisėjų etikos kodekso 8 straipsnio 7 punkto reikalavimus, vadovaudamasis teisingumo ir nešališkumo principais teisėjas privalo nekonsultuoti asmenų teisiniais klausimais įstatymų nenumatytais atvejais. Ši nuostata privalomai taikoma ir teisėjo savanoriškai veiklai. Komisijos nuomone, siekiant išvengti galimų interesų konfliktų, teisėjams rekomenduojama nurodyti/išviešinti aplinkybę apie savo įstojimą/dalyvavimą Šaulių sąjungos veikloje privačių interesų deklaracijoje, taip pat informuoti apie šią savo veiklą teismo, kuriame teisėjas dirba, pirmininką. TEDK 2022-03-10.

Teisėja kreipėsi į Komisiją, norėdama gauti konsultaciją dėl dalyvavimo mokyklos tarybos veikloje kaip mokinių tėvų atstovui. Teisėja nurodė, kad šiuo metu yra išrinkta į mokyklos tarybą, kaip mokinių tėvų atstovė. Nei Lietuvos Respublikos teismų įstatyme, nei Teisėjų etikos kodekse apie tai, kad teisėjui būtų draudžiama dalyvauti mokyklos tarybos veikloje nenurodyta. Teisėja prašo išaiškinti ar dalyvavimas tokioje veikloje yra suderinamas su teisėjų etikos reikalavimais.

Teikdama konsultaciją Komisija pažymėjo, kad teisėjo statusą bei jo elgesį reglamentuojančiuose teisės aktuose nėra nustatytas baigtinis sąrašas veiklų, kuriose dalyvaudamas teisėjas pažeistų teisėjo profesinius etikos standartus. Nors Švietimo įstatyme nėra imperatyviai nurodoma, kad teisėjai negali dalyvauti mokyklų savivaldos institucijose, tačiau teisėjui rekomenduotina atsižvelgti į mokyklos savivaldos institucijų atliekamų funkcijų bei priimamų sprendimų turinį. Komisija, sistemiskai vertindama teisėjo statuso turinį atskleidžiančią konstitucinę jursiprudenciją bei teisinį reguliavimą, mano, kad dalyvavimas mokyklos tarybos veikloje kaip mokinių tėvų atstovui būtų teisėjo veikla, kuri pagal savo pobūdį iš esmės netrukdo tinkamai atlikti teisėjo pareigas ir neapriboja jo, kaip teisėjo, veiksmų. Tačiau kiekvienu konkrečiu atveju, teisėjas, įvertindamas tokios veiklos mokyklos taryboje pobūdį, funkcijas, apimtį ir kitus panašius veiksnius, turėtų spręsti, ar ši veikla netrukdo teisėjo tiesioginių pareigų vykdymui, ar dėl dalyvavimo tokioje veikloje nekils viešųjų ir privačių interesų konfliktas, ar dalyvavimas tokioje veikloje nedidins atvejų, kai teisėją reikės nušalinti nuo bylos nagrinėjimo arba sprendimo priėmimo, skaičių. Taip pat Komisija atkreipė dėmesį į tai, kad Teisėjų etikos kodekso 8 straipsnyje įtvirtintas teisingumo ir nešališkumo principas, kuriuo vadovaudamasis teisėjas negali konsultuoti asmenų teisiniais klausimais įstatymų nenumatytais atvejais (8 straipsnio 7 punktas). TEDK 2021-05-21.

Teisėjas kreipėsi į Komisiją prašydamas suteikti konsultaciją, ar neprieštarautų teisėjų elgesio principams bei etikos reikalavimams tokia laisvu nuo teisėjo darbo laiku vykdoma veikla, kaip savanorištas nevyriausybinėse, ne pelno siekiančiose organizacijose (viešosiose įstaigose, centruose ir pan.), teikiančiose pagalbą socialiai remtiniams asmenims, pažeidžiamoms visuomenės grupėms (nepasiturintiems as-

menims, krizinį nėštumą išgyvenančioms moterims, sunkiai sergantiems vienišiams asmenims, vaikams ir pan.), kuri pasireikštų nemokamu (neatlygintinių) žodinių ir/ar rašytinių teisinių konsultacijų tokiems asmenims teikimu.

Komisija teikdama atsakymą atkreipė dėmesį į tai, kad pagal Teisėjų etikos kodekso 8 straipsnio 7 punkto reikalavimus, vadovaudamasis teisingumo ir nešališkumo principais teisėjas privalo nekonsultuoti asmenų teisiniais klausimais įstatymų nenumatytais atvejais. Ši nuostata privalomai taikoma ir teisėjo savanoriškai veiklai teikiant nemokamas teises konsultacijas socialiai pažeidžiamiesiems asmenims. TEDK 2019-12-10.

Teisėjas pašė išaiškinti, ar reikėtų nusišalinti nuo bylos nagrinėjimo kai bylos šalimi (pavyzdžiui, atsakovu) yra sutuoktinės darbovietė (viešojo administravimo institucija).

Komisijos vertinimu, teisėjas, nagrinėjantis bylą, pats kiekvienu atveju sprendžia, ar yra įstatyme nenustatytos aplinkybės, kurios gali kelti abejonių teisėjo nešališkumu, kadangi galimybė nagrinėti bylą priklauso nuo teisėjo vertinimo, ar jis pats gali nešališkai išnagrinėti bylą ir ar teisėjas atrodo nešališkai protingam pašaliniam stebėtojui. Nagrinėjamu atveju Komisija vertino, kad aplinkybė, jog byloje ginčo šalimi (pavyzdžiui, atsakovu) yra sutuoktinio darbovietė, pašaliniam stebėtojui yra reali, kad jos pagrindu kiltų pakankamai abejonių dėl teismo nešališkumo. TEDK 2020-10-12.

Teisėjas prašė suteikti konsultaciją, ar reikėtų teisėjui nusišalinti visose civilinėse bylose, kurioje dalyvauja šalis, kuriai pagal teismo sprendimą yra skolingas teisėjo artimas giminaitis (bylos išnagrinėtos 2006 ir 2016 metais). Teisėjas nurodė, kad maždaug 25 metus gyvena atskirai nuo brolio, santykių beveik nepalaiko, santykiai tarp brolio, minėto asmens ir teisėjo visiškai nesusiję.

Komisija atkreipė dėmesį, kad teisėjas, nagrinėjantis bylą, pats kiekvienu atveju sprendžia, ar yra aplinkybės, dėl kurių gali kilti abejonių jo nešališkumu, kadangi galimybė nagrinėti bylą priklauso nuo teisėjo vertinimo, ar jis pats gali nešališkai išnagrinėti bylą, ar teisėjas atrodo nešališkai protingam pašaliniam stebėtojui. Teisėjo nusišalinimas yra procesinis sprendimas. Komisija negali teisėjui patarti, kokį procesinį sprendimą konkrečiu atveju priimti, ji gali tik pateikti nuomonę objektyvaus stebėtojo požiūriu. Komisijos vertinimu, aplinkybė, kad teisėjas nagrinės civilinę bylą asmens, kuriam pagal ankstesnius teismo sprendimus skolingas teisėjo brolis ir skolos nemoka, gali būti vertinama kaip aplinkybė kelianti abejonių dėl teisėjo nagrinėjančio civilinę bylą šališkumo. Komisija pažymėjo, jog nagrinėjamu atveju svarbus būtų teisėjo, nagrinėjančio bylą, vertinimas dėl jo nešališkumo (šiuo atveju reikšmingos aplinkybės - kokio pobūdžio ryšiai buvo/yra tarp teisėjo ir jo brolio, ar teisėjas nagrinėjamu atveju bendrauja/nebendrauja su broliu, įvertinant taipogi ir tai, kad bylos išnagrinėtos 2006 ir 2016 metais ir pan.). TEDK 2021-11-29.

Teisėjas kreipėsi dėl konsultacijos prašydamas išaiškinti, ar reikėtų nusišalinti nuo baudžiamosios bylos nagrinėjimo, kai viename teisme dirbantis teisėjas atlieka ikiteisminio tyrimo veiksmus (sprendžia kardomosios priemonės – suėmimo taikymo klausimą), o kitas teisėjas nagrinėja gautą baudžiamąją bylą su kaltinamuoju aktu (baigus tą patį ikiteisminį tyrimą). Prašyme teisėjas nurodo, kad baudžiamosios bylos gavimo metu jokio intereso konflikto tarp šių teisėjų nebuvo, tačiau praėjus keliems metams, vykstant tolesniam šios baudžiamosios bylos nagrinėjimui, šie teisėjai deklaravo savo bendravimą (ryšius) privačių interesų deklaracijoje.

Komisijos vertinimu, aplinkybė, kad viename teisme dirbantis teisėjas atliko ikiteisminio tyrimo veiksmus (sprendė kardomosios priemonės – suėmimo taikymo klausimą), o kitas teisėjas nagrinėjo gautą baudžiamąją bylą baigus tą patį ikiteisminį tyrimą, kai teisėjai (nors ir baudžiamosios bylos nagrinėjimo eigoje) deklaravo savo bendravimą privačių interesų deklaracijoje, gali būti vertinama kaip aplinkybė kelianti abejonių dėl teisėjo nagrinėjančio baudžiamąją bylą šališkumo, nors teisėjų deklaruotas bendravimas (siekiant išvengti viešų ir privačių interesų konflikto) ir nepatenka į aplinkybių sąrašą, kurios yra įsakmiai išvardintos BPK 58 straipsnio 1 dalyje. Jeigu teisėjų, atlikusio ikiteisminio tyrimo veiksmus ir teisėjo nagrinėjančio baudžiamąją bylą, deklaruotas bendravimas (siekiant išvengti viešų ir privačių interesų konflikto) nepatenka į aplinkybių sąrašą, kurios yra įsakmiai išvardintos BPK 58 straipsnio 1 dalyje, svarbus būtų teisėjo, nagrinėjančio baudžiamąją bylą vertinimas dėl jo nešališkumo ir proceso dalyvių vertinimas dėl teisėjo nešališkumo/šališkumo, atsižvelgiant į tai, kokio pobūdžio sprendimus priėmė byloje ikiteisminio tyrimo teisėjas, ar buvo išreiškęs nuomonę dėl bylos esmės, taip pat atsižvelgiant į kitas reikšmingas aplinkybes (pvz. bylos nagrinėjimo trukmę). Komisija pažymėjo, jog tokiais atvejais teisėjui tikslinga informuoti proceso dalyvius apie naujai atsiradusias ir objektyviai egzistuojančias aplinkybes (šiuo atveju ryšius su kitu teisėju). Komisijos nuomone, tokiu būdu, t. y. suteikiant byloje dalyvaujantiems asmenims informaciją, reikšmingą jų sprendimui dėl teisėjo (ne)nušalinimo priimti, galima būtų išvengti situacijų, kuomet, teisėjui turint abejonių dėl objektyvaus stebėtojo kriterijaus, yra pažeidžiamas teisėjo nešališkumo principas. TEDK 2021-09-06.

TGT sprendimai:

Drausmės byloje nustatyta, kad teisėja nusišalino nuo civilinės bylos, kurioje viena iš šalių buvo UAB „Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras“. Teisėja ėmėsi nagrinėti minėtą civilinę bylą, nors su šiuo juridiniu asmeniu ne vienerius metus pati bylinėjasi keliuose Lietuvos teismuose. Vėliau, UAB „Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centrai“ pareiškus nušalinimą, teisėja visgi nusišalino nuo šios bylos nagrinėjimo, tačiau nagrinėdama jai pareikštą nušalinimą, nevertino, ar yra realių faktų, kurie kelia abejonių dėl jos nešališkumo, nepasisakė dėl bylos dalyvio pareikšto nušalinimo motyvų, tačiau tai padarė visai kitais pagrindais – dėl neva jai daromo spaudimo, nutartyje nurodydama teiginius dėl kito to paties teismo teisėjo korupcinių ryšių. TGT 2020-07-03 Nr. 21P-1

Kitoje drausmės byloje nustatyta, kad nagrinėdama baudžiamąją bylą, posėdžio metu, teisėja išsakė tokius teiginius: „<...> iš viešosios erdvės ir viso kito yra čia tokių visokių niuansų mūsų toj teisinėj sistemoj, tai sakau, aš tiesiog bijau, nes pavyzdžiui aš esu turėjusi tokią situaciją, kada net neturint, niekada neturėjau skundų, man vienoj byloj, na tiesiog ten taktika buvo, toks žmogus viską skundė ir tą patį Kursevičių skundė, parašė skundą, man pradėjo drausmės bylos procedūrą, tos drausmės bylos man neiškėlė, bet aš turėjau nusišalinti nuo bylos. Kada vidury proceso tau pradeda drausmės bylos procedūrą ir nieko neranda, tai man buvo, nu aš tokių praktikų nežinau. Tai vat šitoj vietoj, tiesiog aš atvirai ir sąžiningai sakau, kad šitoj vietoj suveikė mano „apsidraudėliškas“ ir aš pabandyčiau nusišalinti nuo bylos nagrinėjimo, tam, kad pasitikrinti, nes aš galiu išnagrinėti bylą, čia dirbti labai daug ir įdėti labai daug darbo, o po to gali kažkas pasakyti, kad na žinot, negalėjot teisėja nagrinėt bylos ir reikia ją iš naujo nagrinėti ir dar man pagrasinti drausmės bylom. Tai irgi. Tai šitoj vietoj sakau, aš prisipažįstu, kad grynai noriu pasitikrinti, ar primininkas sutinka, vat sakysim įvertina mano tuos nusišalinimo motyvus, ar aš galiu nagrinėti bylą. Mano galva aš galiu, nes aš vieną bylą esu išnagrinęjusi ir išėjusi sprendimo ir toj byloj irgi tą patį padarysiu, grynai tam, kad pasitikrint <...>“.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – Baudžiamojo proceso kodeksas) 58 straipsnio 1 dalies 4 punktu, teisėja nusprendė nusišalinti nuo minėtos baudžiamosios bylos nagrinėjimo, tačiau teismo pirmininkas nusišalinimo nepatvirtino.

Komisija dėl šių teismo posėdžio metu išsakytų svarstymų iškėlė teisėjai drausmės bylą konstatuodama, kad ji nukrypo nuo bylos esmės, dėstydamą argumentus dėl nusišalinimo nebuvo pakankamai profesionali ir dalykiška, vartojo žodžius ar formuluotes, dėl kurių gali kilti tam tikrų interpretacijų, dviprasmybių.

TGT šioje byloje pažymėjo, kad procesinis nušalinimo (nusišalinimo) institutas – valstybės sukurta teisinė priemonė, skirta užtikrinti asmeniui teisę į nešališką teismą. Teisė į nešališką teismą yra viena žmogaus teisių, ginamų tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygmeniu (Konstitucijos 29 straipsnis, 31 straipsnio 2 dalis, 109 straipsnis, Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalis). Tai reiškia, kad kiekvienos bylos tinkamo išnagrėjimo sąlyga yra nustatymas aplinkybės, ar bylą nagrinėjantis teismas yra pripažįstamas kaip nešališkas ir gali būti tinkamas forumas spręsti bylos klausimus iš esmės. Todėl teisėjas, kuris pradėdamas nagrinėti bylą pirmiausia stengiasi išsiaiškinti, yra ar nėra pagrindų jam nusišalinti ar būti nušalintam, elgiasi tinkamai. Šia prasme teigti, kad teisėja posėdžio metu svarstydamą nušalinimo klausimus, nukrypo nuo bylos esmės, būtų nepagrįsta.

Teisėja posėdžio metu garsiai išdėstė savo mintis, kurios jai kilo sprendžiant nusišalinimo klausimą. Savo surašytoje nutartyje nusišalinti nuo baudžiamosios bylos nagrinėjimo teisėja nurodė, kad byloje dalyvaujantis advokatas yra buvęs teisėjas, su juo dirbo viename teisme, taip pat nurodė, kad byloje dalyvaujantis advoka-

tas atkreipė dėmesį į tai, kad šališkumo klausimas viešojoje erdvėje gali būti interpretuojamas įvairiai. Posėdžio metu teisėja garsiai apsvarstė ir aplinkybes, kad „už bylos ribų“ gali būti paduotas skundas dėl jos veiksmų, gali būti prašoma iškelti jai drausmės bylą, o tai sutrikdytų normalų procesą baudžiamojoje byloje, sąlygotų prielaidas jai nusišalinti ar būti nušalintai nuo bylos. Svarstymas aplinkybių, kurios nėra susijusios su nagrinėjama byla tiesiogiai, bet gali sukelti abejonių teismo nešališkumu, nelaikytinas nukrypimu nuo bylos esmės. Žodinėje išraiškoje pavartoti žodžiai „apsidraudėliškumas“, „žmogus viską skundė“, „man iškėlė drausmės bylą“ nelaikytini dviprasmiškais, sukeliančiais interpretacijas ir pažeidžiančiais teisėjui keliamus etikos standartus. Teisėjų garbės teismo nuomone, teisėja, pasisakydama proceso metu dėl nusišalinimo pagrindų, nepažeidė Teisėjų etikos kodekso principų, nesukėlė abejonių teismo nešališkumu, todėl nėra pagrindo jai skirti drausminio poveikio priemonę, šioje dalyje drausmės byla nutraukta. TGT 2021-12-13 Nr. 21P-1.

LAT sprendimai:

Teisėjas, nagrinėdamas bylas ir priimdamas jose sprendimus, turi būti savarankiškas ir nepriklausomas nuo kitų teisėjų nuomonės, pareikštos neįstatymų nustatyta tvarka (Teisėjų etikos kodekso 9 straipsnis), nepasiduoti valdžios ar valdymo institucijų, pareigūnų, žiniasklaidos priemonių, visuomenės bei atskirų asmenų įtakai (Teisėjų etikos kodekso 8 straipsnio 4 punktas). Teisėjas, vykdydamas savo pareigas, yra nepriklausomas nuo kitų teisėjų. Jis priima sprendimus savarankiškai (Bangaloro teisėjų elgesio principų 1.4 punktas). Bet kokie pašaliniai bandymai paveikti teisėją, nesvarbu koks jų šaltinis, teisėjo turi būti tvirtai atmesti (Bangaloro teisėjų elgesio principų komentaras, p. 43). Taigi, teisėjas turi būti atsparus išorinei įtakai ir neleisti, kad jo priimami procesiniai sprendimai būtų paveikti neteisėto trečiųjų asmenų spaudimo. Ši taisyklė taikytina ne tik galutiniams teismo sprendimams dėl ginčo esmės, bet ir tarpiniams procesiniams sprendimams, tokiems kaip teisėjo procesinis sprendimas (ne)nusišalinti nuo bylos nagrinėjimo.

Teisėjui nusišalinus nuo bylos nagrinėjimo dėl jam daromo spaudimo, pasiekiamas tokiu spaudimu siektas neteisėtas tikslas, o tai neabejotinai pažeidžia teisėjo nepriklausomumo principą, kenkia tiek konkrečiam teisėjo (teismo), tiek visos teisminės valdžios autoritetui. Taigi, susidūręs su neleistinu spaudimu nusišalinti, nesant tam įstatyme nustatyto pagrindo, teisėjas turi būti jam atsparus, nenušišalinti nuo bylos nagrinėjimo, o šio klausimo sprendimą perduoti spręsti CPK 69 straipsnyje nurodytiems subjektams. Nagrinėjamu atveju pareiškėja to nepadarė, o nusišalindama nuo bylos nagrinėjimo ir nusišalinimo pagrindų nurodydama jai daromą spaudimą sudarė prielaidas byloje dalyvaujantiems asmenims manyti, kad teismui gali būti sėkmingai daromas neteisėtas poveikis. LAT 2020-12-10 Nr. GT1-1/2020.

Toje pačioje byloje teisėjų kolegija pažymėjo, kad teismo (teisėjo) nepriklausomumo ir nešališkumo principas gali būti pažeidžiamas ne tik tuo atveju, jei teisėjas

nenusišalina nuo bylos nagrinėjimo esant įstatyme nustatytiems pagrindams, bet ir tuo atveju, jei nuo bylos nusišalinama nesant tam įstatyme nustatyto pagrindo. Tokiu atveju pažeidžiama byloje dalyvaujančio asmens teisė, kad jo byla būtų nagrinėjama pagal įstatymą sudaryto teismo, sudaromos prielaidos byloje dalyvaujantiems asmenims pasirinkti jų bylą nagrinėsiantį teisėją, kurios nėra suderinamos su aptariamo principo reikalavimais. LAT 2020-12-10 Nr. GT1-1/2020.

9 Straipsnis. Nepriklausomumas

Vadovaudamasis nepriklausomumo principu teisėjas privalo laikytis šių taisyklių:

1. vykdamas teisingumą, gerbti Lietuvos Respublikos Konstitucijos teismams ir teisėjams suteiktą nepriklausomumą;
2. vengti bet kokios neteisėtos pašalinės įtakos, kuri gali paveikti sprendimų priėmimą, netoleruoti neteisėto kišimosi į teisingumo vykdymą bei imtis priemonių tokiai veiklai nutraukti;
3. neprisiimti įsipareigojimų ar nesiimti veiklos, kuri trukdys tinkamai atlikti teisėjo pareigas ar apribos jo, kaip teisėjo veiksmus;
4. atliekant pareigas laikytis savo įsipareigojimo būti nepriklausomu ir neturėti asmeninio intereso;
5. ginti teisėjų ir teismų nepriklausomumo įvaizdį visuomenėje;
6. priimant sprendimus būti savarankišku ir nepriklausomu nuo kitų teisėjų nuomonės, pareikštos ne įstatymų nustatyta tvarka.

BTEP:

Nepriklausomumo principas:

Teismų nepriklausomumas yra būtina teisinės valstybės sąlyga ir pagrindinė teisingo teismo proceso garantija. Todėl teisėjai turi jį puoselėti ir tiek asmeniniu, tiek institucijos atžvilgiu būti teismų nepriklausomumo pavyzdys.

Taikymas:

1. *Teisėjas savo pareigas vykdo nepriklausomai, įvertindamas faktus ir vadovaudamasis sąžiningu įstatymų supratimu, be jokios pašalinės įtakos, paskatų, spaudimo, tiesioginio ar netiesioginio įsikišimo ar grasinimo, kylančio iš bet kurios šalies ar dėl bet kokių priežasčių.*

2. *Teisėjas turi būti nepriklausomas nuo visuomenės ir atitinkamų teisėjo nagrinėjamos bylos šalių.*
3. *Teisėjas ne tik neturi turėti ryšių su įstatymų vykdomąja ir leidžiamąja valdžia ir būti jai įtakojamas, bet ir protingo stebėtojo požiūriu jis turi būti nepriklausomas nuo šių valdžių.*
4. *Teisėjas vykdydamas savo pareigas yra nepriklausomas nuo kitų teisėjų. Jis priima sprendimus savarankiškai.*
5. *Teisėjas turi laikytis teisėjo pareigų vykdymui reikalingų apsaugos priemonių, padedančių išsaugoti ir sustiprinti teismų institucinį ir veiklos nepriklausomumą.*
6. *Teisėjas turi rodyti gerą pavyzdį ir skatinti aukštą teisėjo elgesio standartų įgyvendinimą, siekdamas sustiprinti visuomenės pasitikėjimą teismais, kuris yra svarbus teisėjų nepriklausomumo apsaugos pagrindas.*

TEDK sprendimai:

Komisijos vertinimu, teisėjo mokymų ar seminarų vedimas, netrukdamas atlikti tiesiogines teisėjo pareigas, neprieštarauja teisėjų etikos reikalavimams. Pagal teisingumo principo nuostatas teisėjas gali rašyti, skaityti paskaitas, mokyti ir dalyvauti su teise, teisine sistema, teisingumo įgyvendinimu arba kitais klausimais susijusioje veikloje. Teisėjo veikla, susijusi su paskaitų skaitymu, neprieštarauja jo pareigų orumui ir teisėjo garbei. Komisijos nuomone, tokia veikla kaip tik suteikia teisėjui galimybių gilinti profesines žinias ir tobulinti bendravimo su auditorija bei viešo kalbėjimo įgūdžius, taip pat kelti teisėjo profesijos prestižą, gerinti teisėjo vardą visuomenėje, taip prisidedant prie teismų, kaip atviros institucijos, vardo propagavimo.

Komisija laikosi nuomonės, kad teisėjo nurodyta veikla, susijusi su paskaitų teisine tematika rengimu ir skaitymu, patenka į Konstitucijoje apibrėžtą veiklos sritį, už kurią teisėjas gali papildomai gauti atlygį. Seminarų vedimas konkrečios teisės šakos klausimais, už kurį teisėjui mokamas autorinis atlyginimas, neprieštarauja Teismų įstatymo 48 straipsnio 4 dalyje įtvirtintam draudimui.

Svarbu pažymėti tik tai, kad visais atvejais už pedagoginę ar kūrybinę veiklą teisėjui mokamas užmokestis privalo būti aiškiai nustatomas, proporcingai įdėtam darbui, bei mokamas įstatymų nustatyta tvarka, išskaičiuojant visus privalomus mokesčius ir vykdant kitus įstatymų reikalavimus (pvz., dėl viešųjų ir privačių interesų, pajamų deklaravimo ir t. t.). Atlikus tyrimą konstatuota, kad nuo visų autorinio atlyginimo pajamų yra sumokėti mokesčiai, pajamos deklaruotos. TEDK 2021 03 12 Nr. 18P-4.

TEDK konsultacijos:

Teisėjas kreipėsi į Komisiją prašydamas suteikti konsultaciją, ar dalyvavimas, laisvu nuo tiesioginių teisėjo pareigų vykdymo metu, „Skaidrumo akademijos“ projekto

veiklose yra suderinamas su teisėjo statusu. Teisėjas nurodo, kad gavo iš Specialiųjų tyrimų tarnybos pasiūlymą prisijungti prie „Skaidrumo akademijos“ veiklos ir tapti ekspertu - mentoriumi įgyvendinant projektą – „Skaidrumo akademija“, kurį inicijavo Lietuvos Respublikos Prezidentas. Teisėjas nurodo, kad prisidėjimo veikla yra paremta savanorystės pagrindais ir yra neatlygintina.

Komisijos vertinimu, prisijungimas prie „Skaidrumo akademijos“ veiklos ir dalyvavimas šioje veikloje, savaime teisėjo etikos principams neprieštarauja. Tačiau, Komisija atkreipė dėmesį, kad pagal Teisėjų etikos kodekso 8 straipsnio 7 punkto reikalavimus, vadovaudamasis teisingumo ir nešališkumo principais teisėjas privalo nekonsultuoti asmenų teisiniais klausimais įstatymų nenumatytais atvejais. Ši nuostata privalomai taikoma ir teisėjo savanoriškai veiklai. Kaip matyti iš teisėjo Komisijai pateiktos ekspertų – mentorių ir dalyvių bendradarbiavimo koncepcijos, „Skaidrumo akademijos“ ekspertas – mentorius perteikia savo gerą patirtį ir ekspertines žinias. Komisija konstatavo, kad ši veikla gali būti priskiriama prie konsultavimo. Tokiu būdu, prieita išvados, kad laikantis Teisėjų etikos kodekso 8 straipsnio 7 punkte įtvirtintų reikalavimų, nemokamų teisinių konsultacijų, kaip ekspertas – mentorius, teisėjas, vykdant savanorišką veiklą, teikti negali. Tuo pačiu, Komisija atkreipė dėmesį į teisėjo veiklos principą, nustatantį, kad didžiąją savo laiko dalį teisėjai turi skirti teisėjo funkcijų vykdymui bei su tuo susijusiai veiklai. Šios konsultacijos kontekste pabrėžė Teisėjų etikos kodekso 9 straipsnyje įtvirtintą nepriklausomumo principą, kuris įpareigoja teisėjus neprisiimti įsipareigojimų ar nesiimti veiklos, kuri trukdys tinkamai atlikti teisėjo pareigas ar apribos jo, kaip teisėjo veiksmus. TEDK 2022-01-04.

Teismo pirmininko pavaduotoja kreipėsi į Teisėjų etikos ir drausmės komisiją prašydama suteikti konsultaciją, ar teisėjai ir teismo darbuotojai turi teisę jungtis į asociaciją ir dalyvauti tokios asociacijos, kurios tikslas būtų – bendra pažintinė veikla, švietimas, labdaros iniciatyva, veikloje.

Atsakydama į teisėjos užklausimą, Komisija pažymėjo, kad nei Lietuvos Respublikos Konstitucija, nei Lietuvos Respublikos teismų įstatymas teisėjui nedraudžia be pagrindinės veiklos – teisingumo vykdymo, užsiimti ir kitokia veikla, tame tarpe jungtis į asociacijas ir dalyvauti jų veikloje. Komisija pažymėjo, kad tokia teisėjų iniciatyva - jungtis į asociaciją, kurios tikslas bendra pažintinė veikla, švietimas, labdara vertintina tik teigiamai, kaip vertinga veikla ne tik teisėjų bendruomenei, bet ir visai visuomenei. Komisija vertino, kad dalyvavimas tokioje veikloje, netrukdant tiesioginių teisėjo pareigų atlikimui, neprieštarauja teisėjo etikos reikalavimams. Tuo pačiu, Komisija atkreipė dėmesį į teisėjo veiklos principą, nustatantį, kad didžiąją savo laiko dalį teisėjai turi skirti teisėjo funkcijų vykdymui bei su tuo susijusiai veiklai, bei pabrėžė Teisėjų etikos kodekso 9 straipsnyje įtvirtintą nepriklausomumo principą, kuris įpareigoja teisėjus neprisiimti įsipareigojimų ar nesiimti veiklos, kuri trukdys tinkamai atlikti teisėjo pareigas ar apribos jo, kaip teisėjo veiksmus. TEDK 2021-04-12.

Teisėjas kreipėsi į Komisiją prašydamas suteikti konsultaciją, ar teisėjas turi teisę užsiimti mokslinė/kūrybine (pedagogine) veikla, ar tokia veikla neprieštarauja Teisėjų etikos kodeksui, ir yra suderinama su teisėjo statusu. Teisėjas nurodė, kad gavo pasiūlymą atlygintinai vesti mokymus Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos tarnautojams. Mokymų tikslas - suteikti šios tarnybos darbuotojams svarbiausias teises žinias apie nepilnamečių, dalyvaujančių baudžiamajame procese, teises, taip pat tarnybos atstovų funkcijas baudžiamajame procese, kurios padėtų didinti darbuotojų aktyvumą ir jų veiklos efektyvumą, atstovaujant ir ginant nepilnamečių interesus baudžiamajame procese. Teisėjas nurodė, kad mokymus vestų pagal autorinę sutartį arba per Teisės institutą, kuriame dirba mokslinį darbą.

Komisija pabrėžė, kad Konstitucija teisėjui nedraudžia, be pagrindinės veiklos – teisingumo vykdymo, užsiimti ir kitokia veikla, kuri būtų pedagoginė ar kūrybinė, ir teisėjas už ją galėtų gauti atitinkamą užmokestį. Komisija konsultacijoje pažymėjo, kad draudimas teisėjui dirbti verslo, komercijos ar kitokiose privačiose įstaigose ar įmonėse netaikomas jo pedagoginei, kūrybinei, inter alia mokslinei, veiklai mokymo ar mokslo įstaigose, pagal Konstituciją ji yra leidžiama (Konstitucinio Teismo 2016 m. gegužės 16 d. sprendimas).

Bangaloro teisėjų elgesio principai, priimti 2002 m. lapkričio 25–26 d. Hagoje vykusiame teismų pirmininkų posėdyje, skirti teisėjų etiško elgesio standartams įtvirtinti, sudaryti siekiant apibrėžti teisėjų elgesio gaires ir suteikti teismų sistemai pagrindą reguliuoti teisėjų elgesį, numato nešališkumo vertybę. Nešališkumo principas pripažįstamas kaip labai svarbus tinkamam teisėjo pareigų vykdymui. Bangaloro teisėjų elgesio principų 4.11.1 punkte nustatyta, kad teisėjas gali rašyti, skaityti paskaitas, mokyti ir dalyvauti su teise, teisine sistema, teisingumo įgyvendinimu arba kitais klausimais susijusioje veikloje. Minėtų principų 4.11.4 punkte nustatyta, kad teisėjas gali dalyvauti kitoje veikloje, jeigu ši veikla nesumenkina teisėjo pareigų orumo arba kitais būdais netrukdo teisėjo pareigų vykdymui.

Komisija konstatavo, kad teisėjo paklausime dėl konsultacijos nurodyta veikla – paskaitų/mokymų teisine tematika skaitymas/vedimas (baudžiamąjo proceso srityje) Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos tarnautojams, patenka į aukščiau paminėtą Konstitucijoje apibrėžtą leistiną teisėjams veiklos sritį. Tokia veikla, vykdoma pagal autorinę sutartį arba vykdant tokią veiklą darbo sutarties pagrindu (teisėjas nurodo dirbantis mokslinį darbą Teisės institute) neprieštarauja Teismų įstatymo 48 straipsnio 4 dalyje įtvirtintam draudimui.

Atkreiptas dėmesys, kad pagal Lietuvos Respublikos teisėjų etikos kodekso 9 straipsnyje įtvirtintą nepriklausomumo principą, teisėjas neturi prisiimti įsipareigojimų ar nesiimti veiklos, kuri trukdys tinkamai atlikti teisėjo pareigas ar apribos jo, kaip teisėjo veiksmus.

Komisija, atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos teisėjų etikos kodekso reikalavimus, taip pat į Teisėjų tarybos patvirtintų rekomendacijų „Dėl teisėjų vykdomos pedagoginės ir kūrybinės veiklos“ turinį, sprendė, kad teisėjo paklausime dėl konsultacijos nurodytų paskaitų/mokymų skaitymas/vedimas laisvu nuo konkrečių teisėjo funkcijų vykdymo teisme metu teisėjų etikos reikalavimams neprieštarauja.

Taip pat atkreiptas dėmesys į pagrindinius minėtų rekomendacijų aspektus, o būtent: susilaikyti nuo bet kokios pedagoginės ir kūrybinės veiklos, jei tokios veiklos vykdymas pašaliniam stebėtoji gali sukelti pagrįstų abejonių dėl tokios veiklos suderinamumo su teisėjo nepriklausomumu ar nešališkumu; nevykdyti pedagoginės ar kūrybinės veiklos tokiuose kvalifikacijos kėlimo renginiuose, apie kurių prieinamumą nėra skelbiama viešai ar kuriuose dalyvauti kviečiamas ribotas asmenų ratas, dėl ko gali kilti teisėjo ir atskiro subjekto ryšių regimybė; pasirinkti tokį pedagoginės ir kūrybinės veiklos vykdymo modelį, kad teisėjo nereikėtų nušalinti ar jam nusišalinti nuo bylos nagrinėjimo; vykdyti teisėjo pedagoginę ir kūrybinę veiklą ne teismo posėdžiams skirtu laiku, taip pat užtikrinti, kad ji netrukdytų kruopščiai ir per įstatyme nustatytus terminus išspręsti su teisingumo vykdymu susijusius klausimus; užtikrinti, kad visais atvejais už pedagoginę ar kūrybinę veiklą teisėjui mokamas užmokestis būtų aiškiai nustatytas, proporcingas įdėtam darbui bei mokamas įstatymų nustatyta tvarka, bus sumokėti visi privalomi mokesčiai ir vykdomi kiti įstatymų reikalavimai (deklaruoti viešuosius ir privačius interesus, pajamas ir kt.); vykdyti teisėjo pedagoginę ir kūrybinę veiklą pagal darbo arba autorinę sutartį ir vengti sudaryti tokios veiklos komercializavimo regimybę (veiklą vykdančią kaip individualią veiklą pagal pažymą ar verslo liudijimą). TEDK 2022-09-22.

Teisėjas kreipėsi į Komisiją prašydamas suteikti konsultaciją, ar dalyvavimas, laisvu nuo tiesioginių teisėjo pareigų vykdymo metu, tarptautinės „Rotary“ organizacijos, Rokiškio „Rotary“ klubo veikloje (teisinis statusas – asociacija) yra suderinamas su teisėjo statusu. Prieš priimant sprendimą dalyvauti šios organizacijos veikloje 2011 m. balandžio 22 d. kreipėsi į Komisiją su paklausimu dėl galimumo teisėjui dalyvauti šios organizacijos veikloje. 2011 m. gegužės 13 d. Komisijos pirmininkas pateikė Komisijos narių nuomonę, kad teisėjo narystė organizacijose yra priimtina, kiek tai teisėta ir netrukdo teisėjui vykdyti savo pareigų. Poreikis pakartotinai kreiptis į Komisiją iškilo dėl to, kad jam buvo pareikštas nušalinimas vienoje iš jo nagrinėtų bylų, nušalinimo motyvą nurodant jo, t. y. bylą nagrinėjančio teisėjo, artimą ryšį su byloje apklaustiniu liudytoju, kuris taip pat yra Rokiškio „Rotary“ klubo narys. Be to, esant pareikštam nušalinimui, abejones dėl teisėjo galimumo dalyvauti minėtos organizacijos veikloje žodžiu išsakė ir teismo pirmininkė. Teisėjas prašė Komisijos pakartotinai suteikti konsultaciją.

Atsakydama, Komisija pažymėjo, kad tarptautinė „Rotary“ organizacija - tai tarptautinis labdaros klubas, jungiantis aukštos reputacijos verslininkus ir profesionalus, susidedanti iš atskirų klubų. Tiek organizacija bendrai, tiek atskiri klubai vykdo humanitarinius projektus, ugdo ir skatina dorovinius profesines veiklos pradus, tarptautinį tarpusavio supratimą, gerą valią ir taiką. Klubas nėra pelno siekianti organi-

zacija. Klubo biudžetą iš esmės sudaro klubo narių nario mokesčiai bei savanoriški įnašai. Klubo veikla susideda iš klubo narių susitikimų, idėjų labdarinių projektų iškelimu ir jų įgyvendinimu. Rokiškio „Rotary“ klubo veiklos prioritetas yra vaikų su negalia rėmimas.

Teisėjo ir teismų nepriklausomumas – vienas esminių demokratinės teisinės valstybės principų. Šis principas visų pirma reiškia teisėjo ir teismų, vykdančių teisingumą, nepriklausomumą. Teisėjas gali vykdyti teisingumą tik būdamas nepriklausomas nuo byloje dalyvaujančių šalių, valstybinės valdžios institucijų, pareigūnų, politinių ir visuomeninių susivienijimų, fizinių ir juridinių asmenų (Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d., 2004 m. gegužės 13 d., 2006 m. sausio 16 d. nutarimai). Teisėjo ir teismų nepriklausomumas nėra savitikslis dalykas – tai būtina žmogaus teisių ir laisvių apsaugos sąlyga; svarbiausias kriterijus, kuriuo būtina vadovautis vertinant teisėjo ir teismų nepriklausomumą, yra tas, kad nepriklausomumas yra ne privilegija, o viena svarbiausių teisėjo ir teismo pareigų, kylanti iš Konstitucijoje garantuotos žmogaus teisės turėti nešališką ginčo arbitražą, būtina nešališko ir teisingo bylos išnagrinėjimo sąlyga (inter alia Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d., 2006 m. gegužės 9 d., 2007 m. spalio 22 d. nutarimai).

Lietuvos Respublikos teisėjų etikos kodekso (toliau – ir Teisėjų etikos kodeksas) 9 straipsnis, apibrėždamas nepriklausomumo principą etiško teisėjo elgesio požiūriu, be kita ko, nustato, kad teisėjas neturėtų prisiimti įsipareigojimų ar imtis veiklos, kuri trukdys tinkamai atlikti teisėjo pareigas ar apribos jo, kaip teisėjo veiksmus. Teisėjų etikos kodekso 12 straipsnis, įtvirtinantis sąžiningumo ir nesavanaudiškumo principus, be kita ko, nustato, kad teisėjas turėtų elgtis taip, kad šeimos, visuomeniniai, socialiniai ir kitokie santykiai nekenktų teisėjo tiesioginių pareigų atlikimui, teisėjas neturėtų naudotis teismo turtu ir teikiamomis galimybėmis ne tarnybinei veiklai bei vengti valstybės turto ir lėšų nekompetentingo naudojimo; vykdydamas tarnybines funkcijas, teisėjas neturėtų dalyvauti finansinėje ar komercinėje veikloje, naudojantis savo pareigomis.

Remiantis minėtomis nuostatomis Komisija konsultacijoje akcentavo, kad teisėjo galima veikla ne teisme yra siejama pirmiausiai su teisinio pobūdžio veikla. Teismas vykdo teisingumą, todėl teisėjo papildoma veikla pirmiausiai vertintina kaip tokia, kuri gali padėti teisėjui geriau vykdyti jo tiesiogines pareigas, kelti profesinę kvalifikaciją, prisidėti prie visuomenės pasitikėjimo teismų sistema saugojimo ir didinimo (pvz., vykdyti teisinį švietimą). Teisėjas gali užsiimti ir kitokia veikla, kuri nėra teisinio pobūdžio ir kurios nedraudžia teisės aktai, tačiau ši veikla neturėtų trukdyti teisėjo tiesioginių pareigų vykdymui.

Komisijos vertinimu, teisėjo etiškas elgesys, vykdant nesusijusią su teise ir teisine sistema veiklą ne teisme, turėtų nepažeisti nešališkumo ir nepriklausomumo principų ir nesudaryti interesų konflikto regimybės. Labdarinių projektų įgyvendinimas, kuriuos vykdo tarptautinė „Rotary“ organizacija, būtų tokia veikla, kuri pagal

savo pobūdį nesumenkina teisėjo pareigų orumo, tačiau teisėjas pats turėtų spręsti, ar šis užsiėmimas netrukdo jo pareigų vykdymui, ar dalyvavimas tokioje veikloje nedidina atvejų, kai teisėją reikia nušalinti nuo bylos nagrinėjimo arba sprendimo priėmimo.

Teikdama šią konsultaciją, Komisija priminė, kad pateikta nuomonė dėl konkretaus teisėjo užklausimo nėra privalomojo pobūdžio, teisėjai turi teisę vertinti ją kritiškai ir priimti individualų sprendimą vadovaudamiesi aukščiau nurodytomis nuostatomis, taip pat įvertinus visas reikšmingas aplinkybes konkrečiu atveju.

LAT sprendimai:

Situacija, kai teisėjas, kilus abejonių dėl jo galimo šališkumo, nusišalina nuo konkretios bylos nagrinėjimo, tačiau toliau seka bylos, nuo kurios nagrinėjimo nusišalinta, procesinę eigą, kelia klausimus dėl šioje byloje priimtų kito teisėjo procesinių sprendimų teisėtumo, inicijuoja drausminės atsakomybės kitam teisėjui taikymą, nesuderinama su teisėjo veiklai taikomais nepriklausomumo ir asmeninių interesų neturėjimo atliekant profesines pareigas principais, nes sudaro įspūdį, kad pareiškėja, priešingai nei ji pati teigia, yra asmeniškai suinteresuota civilinės bylos Nr. 2VP-6823-769/2019 tolimesne eiga. LAT 2020-12-10 Nr. GT1-1/2020

»»» 10 Straipsnis. **Konfidencialumas**

Vadovaudamasis konfidencialumo principu teisėjas privalo laikytis šių taisyklių:

1. griežtai laikytis valstybės ar tarnybos paslaptį sudarančios ir kitos neskelbtinos informacijos apsaugos reikalavimų, neatskleisti bylos nagrinėjimo metu gautos konfidencialios informacijos;
2. nenaudoti, pažeidžiant įstatymus, savo viešojoje veikloje ir privačiame gyvenime informacijos, kurią jis sužinojo bylos nagrinėjimo metu.

BTEP:

Teisingumo principas:

Teisingumas ir teisingumo įvaizdis yra svarbūs visam teisėjo veiklos įgyvendinimui.

Taikymas:

4.10 *Konfidenciali informacija, gauta vykdant teisėjo pareigas, negali būti naudojama arba atskleidžiama tikslais, nesusijusiais su teisėjo pareigų vykdymu.*

TEDK sprendimai:

Komisijoje gautas Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros teikimas, kuriame buvo prašoma įvertinti teisėjų Z. K. ir V. M. veiksmus ir spręsti dėl drausmės bylos iškėlimo. Teikime nurodoma, kad teisėjų kolegija, susidedanti iš Z. K., R. J. ir B. K. apeliacine tvarka išnagrinėjo baudžiamąją bylą, kurioje priėmė išteisinamąjį nuosprendį. Paskelbus teismo nuosprendį, paaiškėjo, kad jį pasirašė ne tos sudėties teisėjų kolegija, kuri teismo pirmininko patvarkymu buvo paskirta ir nagrinėjo šią baudžiamąją bylą. Minėtą nuosprendį pasirašė teisėjai Z. K., R. J. ir V. M. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija, kasacine tvarka išnagrinėjusi šią baudžiamąją bylą, nutartimi panaikino apygardos teismo nuosprendį, nes jis neatitiko įstatymų reikalavimų, ir bylą perdavė nagrinėti iš naujo apeliacine tvarka. Teismo pirmininkas raštu patvirtino, kad teismo nuosprendį pasirašęs teisėjas V. M. šios bylos nagrinėjime nedalyvavo, o baudžiamąją bylą nagrinėjusios teisėjų kolegijos pirmininkas ir pranešėjas Z. K. šios bylos sprendimą aptarinėjo su teisėju V. M., kuris nebuvo kolegijos narys bei tai, kad teisėjas V. M. nebuvo baudžiamąją bylą išnagrinėjusios teisėjų kolegijos narys, tačiau žinojo šios bylos aplinkybes, todėl neapdairiai pasirašė išteisinamąjį nuosprendį.

Komisijos buvo prašoma įvertinti, ar teisėjas Z. K. būdamas bylą nagrinėjančios kolegijos pirmininku ir pranešėju, aptarinėdamas su teisėju V. M. teorinį bylos sprendimo variantą, neatskleidė baudžiamosios bylos duomenų, taip pažeisdamas konfidencialumo principą.

Komisija, išnagrinėjusi teikimą, konstatavo, kad dėl teisėjų Z. K. ir V. M. suklydimo, nagrinėjant baudžiamąją bylą apeliacine tvarka, buvo padaryta klaidų, t. y. posėdžio protokole nurodyta neteisinga bylą nagrinėjusios kolegijos sudėtis, nuosprendyje įrašyta neteisinga bylą nagrinėjusios kolegijos sudėtis, vietoje bylą nagrinėjusios teisėjų kolegijos nario B. K. įrašant teisėją V. M. Dėl šios priežasties teismo nuosprendis buvo panaikintas. Teisėjų V. M. ir Z. K. veiksmuose nagrinėjant baudžiamąją bylą apeliacine tvarka buvo padaryta klaidų, kurios vertintinos kaip neatitinkančios pareigingumo principo reikalavimų, tačiau Komisija atkreipė dėmesį, kad teisėjai padarytas klaidas pripažįsta, dėl jų gailisi. Atsižvelgta ir į tai, kad minėtos klaidos buvo padarytos ne tik dėl teisėjų, tačiau ir dėl teismo darbuotojų techninio pobūdžio suklydimo, ir nors nuosprendis buvo panaikintas, tai nesukėlė nepataisomų neigiamų pasekmių, kadangi iš naujo išnagrinėjus bylą apeliacine tvarka buvo priimtas toks pats sprendimas, kurio Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nepakeitė.

Komisija, išnagrinėjusi bei įvertinusi surinktą medžiagą, konstatavo, kad pagrindo sutikti su tuo, jog baudžiamosios bylos nagrinėjimo metu buvo atskleisti ar išplatinti proceso dalyvių asmens duomenys, ar kokie nors kiti konfidencialūs bylos duomenys, nėra. Kaip nustatyta išnagrinėjus teikimo medžiagą, teisėjui V. M. iki nuosprendžio pasirašymo buvo žinomi proceso dalyviai ir girdėtos bylos aplinkybės, nes jis nagrinėjo proceso dalyvių skundą ikiteisminio tyrimo metu. Duomenų apie tai, kad teisėjas Z. K. atskleidė ar išplatino proceso dalyvių asmens duomenis, nenustatyta. Atsižvelgiant į tai, nėra pagrindo sutikti su teikime nurodytu argumentu, jog teisėjas Z. K. pažeidė Teisėjų etikos kodekso 10 straipsnyje apibrėžtą konfidencialumo principą, (TEDK 2018-01-08 Nr. 18-P2).

»»» 11 Straipsnis. Skaidrumas ir viešumas

Vadovaudamasis skaidrumo ir viešumo principais teisėjas privalo laikytis šių taisyklių:

1. užtikrinti savo veiksmų ir priimamų sprendimų viešumą, pačiam ar per spaudos atstovus pateikti visuomenei savo priimtų sprendimų motyvus, kiek leidžia teisės aktų nustatytos ribos;
2. vengti viešųjų ir privačių interesų konflikto;
3. teisės aktų nustatyta tvarka ir sąlygomis teikti informaciją visuomenei.

TEDK sprendimai:

TEDK priimdama sprendimus vadovaujasi konstitucinės jurisprudencijos suformuotomis nuostatomis. Lietuvos Respublikos Konstitucija įpareigoja teismą (teisėją) vykdyti teisingumą (Konstitucijos 109 str. 1 d.), kuris įvykdomas baigiamuoju teismo aktu. Lietuvos Konstitucinis Teismas (2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas byloje Nr. 35/03-11/06), aiškindamas šią nuostatą pabrėžė, kad ji betarpiškai susijusi su teisinio aiškumo, tikrumo, teisės viešumo reikalavimu, taip pat reikalavimu užtikrinti žmogaus teises ir laisves. Be to, Konstitucinis Teismas 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarime pabrėžė, kad paisant konstitucinio teisės viešumo imperatyvo, priimto ir teisėjų pasirašyto baigiamąjo teismo akto įžanginė ir rezoliucinė dalys negali būti viešai nepaskelbiamos perskaitant balsiai teismo posėdžių salėje (išskyrus tam tikras išimtis, t. y., kai įstatymų leidėjas, siekdamas užtikrinti racionalų teismo darbo organizavimą ir atsižvelgdamas į atskirų proceso rūšių ypatumus, gali įstatymu numatyti tam tikras specialiai aptartas išimtis, kai baigiamasis teismo aktas teismo posėdžių salėje nebūtinai turi būti perskaitomas balsiai; tokiais atvejais baigiamasis teismo aktas turi būti viešai paskelbiamas kitokiu būdu; įstatymu nustatant minėtas išimtis neturi būti sudaryta prielaidų pažeisti asmens teises ir laisves, kitas konstitucines vertybes).

TEDK situacijas, kai priimtas procesinis sprendimas nėra viešai paskelbiamas įstatymo nustatyta tvarka bei terminais vertina konstitucinio teisės viešumo imperatyvo pažeidimo, kontekste. Komisija, išnagrinėjusi turimą medžiagą konstatavo, kad teisėja nagrinėdama civilinę bylą nereagavo į daugkartinius šalių prašymus paskelbti sprendimą, jį paskelbė po mėnesio laiko, suėjus terminui jį apskųsti apeliacine tvarka, padarė eilę šiurkščių ir akivaizdžių procesinių pažeidimų, užtęsusių civilinės bylos nagrinėjimo procesą. Toks įstatyme nustatytos teisėjo pareigos neatlikimas be svarbios priežasties, pakankamo rūpestingumo ir pareigingumo nebuvimas, savo profesinės veiklos organizavimas tokiu būdu, kuomet niekaip nereaguojama į byloje dalyvaujančių asmenų pagrįstus prašymus po galutinio sprendimo paskelbimo numatyto laiko sužinoti jo turinį (motyvus), suponuoja ir Teisėjų etikos kodekse nustatyto viešumo ir skaidrumo, pagarbos žmogui bei pareigingumo principų pažeidimą. TEDK 2021-07-05 Nr. 18P-6.

Viename iš savo sprendimų Komisija vertino ar teisėjas nesupainiojo viešųjų ir privačiųjų interesų, kai vedė mokymus komercinėse įmonėse ir jų nedeklaravo. Komisija sprendime pažymėjo, jog Konstitucija teisėjui nedraudžia, be pagrindinės veiklos – teisingumo vykdymo, užsiimti ir kitokia veikla, kuri būtų pedagoginė ar kūrybinė, ir teisėjas už ją galėtų gauti atitinkamą užmokestį. Komisija pažymėjo ir tai, kad draudimas teisėjui dirbti verslo, komercijos ar kitokiose privačiose įstaigose ar įmonėse netaikomas jo pedagoginei, kūrybinei, inter alia mokslinei veiklai mokymo ar mokslo įstaigose, pagal Konstituciją ji yra leidžiama (Konstitucinio Teismo 2016 m. gegužės 16 d. sprendimas). Konstitucinis Teismas 2016 m. gegužės 16 d. sprendime pažymėjo, jog su dėstyumu, mokymu ir ugdymu susijusi pedagoginė, kūrybinė, taip pat mokslinė veikla, kuri gali būti ir vienkartinė (epizodinė), taip pat suponuoja tai, kad ši veikla nebūtinai kiekvienu atveju turi būti siejama su konkrečiais darbo, tarnybos ar kitokiais santykiais su atitinkamomis įstaigomis.

Pagal teisingumo principo nuostatas teisėjas gali rašyti, skaityti paskaitas, mokyti ir dalyvauti su teise, teisine sistema, teisingumo įgyvendinimu arba kitais klausimais susijusioje veikloje. Teisėjo veikla, susijusi su paskaitų skaitymu, neprieštaruoja jo pareigų orumui ir teisėjo garbei. Komisijos nuomone, tokia veikla kaip tik suteikia teisėjui galimybių gilinti profesines žinias ir tobulinti bendravimo su auditorija bei viešo kalbėjimo įgūdžius, taip pat kelti teisėjo profesijos prestižą, gerinti teisėjo vardą visuomenėje, taip prisidedant prie teismų, kaip atviros institucijos, vardo propagavimo. Komisija sprendime laikėsi nuomonės, kad teisėjo nurodyta veikla, susijusi su paskaitų teisine tematika rengimu ir skaitymu, patenka į Konstitucijoje apibrėžtą veiklos sritį, už kurią teisėjas gali papildomai gauti atlygį. Seminarų vedimas konkrečios teisės šakos klausimais, už kurį teisėjui mokamas autorinis atlyginimas, neprieštaruoja Teismų įstatymo 48 straipsnio 4 dalyje įtvirtintam draudimui. Komisija sprendime pažymėjo, kad visais atvejais už pedagoginę ar kūrybinę veiklą teisėjui mokamas užmokestis privalo būti aiškiai nustatomas, proporcingai įdėtam darbui, bei mokamas įstatymų nustatyta tvarka, išskaičiuojant visus privalomus mokesčius ir vykdant kitus įstatymų reikalavimus (pvz., dėl viešųjų ir privačiųjų interesų, pajamų deklaravimo ir t. t.). Pagal VPIDVTĮ 6 straipsnio 2 dalies 2 punktą deklaruojantis

asmuo deklaracijoje privalo nurodyti privačius interesus, egzistuojančius ar galinčius atsirasti dėl jo, sutuoktinio, sugyventinio, partnerio ryšių su juridiniais ir fiziniais asmenimis sudarius sandorį, kurio vertė didesnė negu 3000 Eur, įskaitant individualios veiklos sandorius. Komisija, įvertinusi turimą medžiagą nustatė, kad kiekvienos autorinės sutarties vertė nesiekė 3000 Eur sumos, be to, 2020 metais teisėjas nenauginėjo bylą, kuriose dalyvavo mokymus organizavusios įmonės ar įstaigos. Komisija sprendime padarė išvadą, kad teisėjo mokymų ar seminarų vedimas, netrukdančias atlikti tiesiogines teisėjo pareigas, neprieštarauja teisėjų etikos reikalavimams. TEDK 2021-03-12 Nr. 18P-4.

Toje pačioje byloje buvo prašoma įvertinti, ar teisėjas nesupainiojo viešųjų ir privačių interesų, nedeklaruodamas giminystės ryšių su savo broliu, kuris dirba Vilniaus miesto apylinkės teisme teisėju ir yra šio teismo pirmininko pavaduotojas, taip pat su brolio žmona, kuri dirba Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijoje, Teisės grupėje.

Išnagrinėjus teikimą, nustatyta, kad teisėjo brolis dirba Vilniaus apylinkės miesto teisme teisėju ir yra šio teismo pirmininko pavaduotojas, brolio žmona dirba Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijoje, Teisės grupėje vyriausiąja specialiste. LAT komisijos patikrinimo akte konstatuota, kad teisėjas nedeklaravo savo brolio giminystės ir brolio žmonos svainystės ryšių.

Išnagrinėjusi teikimą Komisija pažymėjo, kad teisėjo A. M. nedeklaruotas giminystės ryšys su broliu, kuris yra žemesnės instancijos teismo teisėjas bendrosios kompetencijos teismuose, kurių teisėjas yra ir A. M., pats savaime negali būti vertinamas kaip faktas galintis sukelti viešų ir privačių interesų konfliktą, nes abu šie asmenys yra vieši asmenys, vykdančys teisingumą Lietuvos Respublikos vardu. Komisijai nėra pateikti duomenys ir Komisija neturi faktinio pagrindo spręsti, kad konkrečiu atveju teisėjas A. M. atliko ar galėjo atlikti tarnybines pareigas, susijusias su savo brolio priimtų procesinių sprendimų peržiūrėjimu. Taip pat nustatyta, kad į brolio žmonos darbinės pareigas neįeina patarimas Lietuvos Respublikos Prezidentui teisėjų karjeros klausimais, bei faktas, kad LAT teisėjas A. M. aktualiu laikotarpiu karjeros nesiekia. Taigi Komisija neturi pagrindo konstatuoti, kad teisėjas A. M. šiuo aspektu, nedeklaruodamas giminystės ir svainystės ryšių, pažeidė teisėjų etikos reikalavimus.

Komisija, vadovaudamasi skaidrumo ir viešumo principais, kurie įpareigoja teisėjus vengti veiklos šališkumo regimybės bei elgtis taip, kad nekiltų abejonių dėl interesų konflikto buvimo, rekomendavo teisėjui A. M. papildyti savo privačių interesų deklaraciją, nurodant aplinkybes, susijusias su galimu interesų konfliktu jam einant teisėjo pareigas, t. y. giminystę su Vilniaus miesto apylinkės teismo teisėju bei šio teismo pirmininko pavaduotoju J. M. TEDK 2021-03-12 Nr. 18P-4.

Kodekso 11 straipsnio 2 punkte aiškiai ir konkrečiai nurodoma teisėjo pareiga vengti viešų ir privačių interesų konflikto. Komisija vertindama situacijas dėl Viešų ir

privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymo (toliau – VPIDVTĮ) galimo pažeidimo teisėjų etikos kodekso kontekste laikosi nuomonės, kad VPIDVTĮ nuostatų laikymosi kontrolė TEDK nepriskirta, teisėjų deklaracijų turinio tikrinimas ir vertinimas yra Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos kompetencija. TEDK 2018-10-26 Nr. 18 P-15, TEDK 2018-03-26 Nr. 18P-7, 2018-02-01 Nr. 18P-3, TEDK 2021-03-12 Nr. 18P-4.

Atsižvelgiant į skirtingas VPIDVTĮ ir TEK reguliavimo sritis, Komisija, tik esant išvada, kad VPIDVTĮ reikalavimai konkrečiu atveju yra pažeisti, svarstyti, ar teisėjo padarytas įstatymo pažeidimas gali būti vertinamas kaip teisėjo etikos pažeidimas. TEDK 2018-03-26 Nr. 18P-7, TEDK 2018-10-26 Nr. 18 P-15.

Komisija nagrinėjo pareiškėjo skundą, kuriuo jis kreipėsi į Komisiją, prašydamas įvertinti teisėjo elgesį dėl galimai padaryto Viešųjų ir privačių interesų deklaravimo įstatymo pažeidimo bei Teisėjų etikos kodekse nustatytų principų pažeidimo. Pareiškėjas skunde nurodė, kad Plungės apylinkės teismo Kretingos rūmų teisėjo pateiktoje ir viešai skelbiamoje Viešųjų ir privačių interesų deklaracijoje nenurodytas nei deklaruojančio asmens sugyventinis (partneris), nei kiti asmenys, su kuriais deklaruojantysis turi ryšį, dėl kurio gali kilti interesų konfliktas tarnyboje priimant sprendimus. Taip pat, anot pareiškėjo, teisėjas slepia savo ryšį su sugyventine teiseja, su kuria gyvena ir veda bendrą ūkį. Taip pat nenurodo ir savo ryšio, t. y. artimų draugiškų santykių ir neformalaus bendravimo su kitu valstybės tarnautoju – Kretingos rajono žemėtvarkos skyriaus vedėju, nors atliekant teisėjo pareigas priima sprendimus, susijusius su šiuo asmeniu ir jo interesais.

Komisija šioje byloje pažymėjo, kad Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EPBO), Europos Tarybos grupės valstybių prieš korupciją (GRECO), kitų autoritetingų tarptautinių organizacijų (pvz., Pasaulio banko, Jungtinių Tautų Organizacijos ir kt.) rekomendacijose vienareikšmiškai pripažįstama, kad privačių interesų deklaravimas yra viena iš veiksmingiausių viešųjų ir privačių interesų konfliktų valstybinėje tarnyboje prevencijos priemonių, kurianti pasitikėjimą viešuoju sektoriumi, o deklaravimo pareigos nevykdymas kenkia valstybės tarnybos veiklos skaidrumui.

VPIDVTĮ 5 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta, kad valstybės tarnyboje dirbantys asmenys, inter alia ir teisėjai, privalo pateikti deklaraciją elektroninėmis priemonėmis Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos nustatyta tvarka per 30 kalendorinių dienų nuo jų išrinkimo, priėmimo ar paskyrimo į pareigas dienos. Jeigu atsirado naujų minėto įstatymo 6 straipsnio 1 dalyje išvardintų duomenų ar pasikeitė pateiktoje deklaracijoje nurodyti duomenys, deklaruojantysis asmuo privalo deklaraciją patikslinti per 30 kalendorinių dienų nuo duomenų pasikeitimo ar naujų duomenų atsiradimo dienos. VPIDVTĮ nuostatos nedviprasmiškai nustato, kad teisėjas privalo nurodyti ne tik savo sutuoktinį, sugyventinį, ar gyvenimo partnerį, bet ir jo duomenis, nurodytus įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 1 - 6 punktuose.

Taikant VPIDVTĮ, kitus teisėjų veiklą reglamentuojančius teisės aktus svarbu yra tai, kad lyginant su kitais valstybės tarnautojais, teisėjo veiklos skaidrumui ir nešališkumui keliami reikalavimai yra dar aukštesni dėl išskirtinio teisėjo veiklos pobūdžio. Nešališkumo, interesų konflikto ar jo galimybės nebuvimo, veiklos skaidrumo svarbą teisėjo veikloje įtvirtina keletas teisės aktų, tame tarpe ir Teisėjų etikos kodeksas. Teisėjų etikos kodekso 11 straipsnio 2 punkte nustatyta, kad teisėjas vadovaudamasis skaidrumo ir viešumo principais privalo vengti viešųjų ir privačių interesų konflikto, o 15 straipsnio 1 punkte teisėjas įpareigotas nepažeisti Lietuvos Respublikos Konstitucijos, tarptautinių sutarčių, įstatymų ir kitų teisės aktų. Komisija, pažymi, kad VTEK yra pagrindinė institucija Lietuvos Respublikoje įgaliota svarstyti ir spręsti viešųjų ir privačių interesų derinimo užtikrinimo klausimus.

Viešų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo nuostatų laikymosi kontrolė Teisėjų etikos ir drausmės komisijai nepriskirta, o teisėjų deklaracijų turinio tikrinimas ir vertinimas yra Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos kompetencija. Vyriausioji tarnybinių ginčų komisija raštu informavo Teisėjų etikos ir drausmės komisiją apie tai, kad Komisija pradėjo tyrimą dėl teisėjo veiksmų atitikties VPIDVTĮ 6 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatomis. Nagrinėjamu atveju, iš teikimo medžiagos, viešai prieinamų duomenų Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos internetiniame puslapyje adresu (<https://www.vtek.lt>) bei jos pateiktos informacijos apie pradėtą tyrimą, teisėjo paaiškinimų Komisijos posėdžio metu, matyti, kad klausimas dėl teisėjo pareigos deklaruoti buvo sprendžiamas kompetentingoje institucijoje. Tai reiškia, kad atsižvelgiant į skirtingas įstatymo ir Teisėjų etikos kodekso reguliavimo sritis, Komisija, tik esant išvadai, kad įstatymo reikalavimai konkrečiu atveju yra pažeisti, svarstyti, ar teisėjo padarytas įstatymo pažeidimas gali būti vertinamas kaip teisėjo etikos pažeidimas.

Komisija, atsižvelgdama į tai, kad VPIDVTĮ 22 straipsnio 1 dalies 2 punktas numato pareigą institucijų vadovams vykdyti viešų ir privačių interesų kontrolę bei prevenciją, vadovautis Komisijos teiktomis konsultacijomis viešų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo klausimais bei Komisijos priimtais sprendimais, nagrinėjamu atveju atkreipė apylinkės teismo pirmininko, administracijos dėmesį į tinkamą viešų ir privačių interesų derinimo kontrolę teisme.

Komisija pažymėjo, kad vienas iš Viešų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymo tikslų - užtikrinti priimamų sprendimų nešališkumą (VPIDVTĮ 1 straipsnis). Įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 1 - 6 punktuose nurodytas baigtinis sąrašas duomenų, kuriuos valstybinėje tarnyboje dirbantys asmenys privalo deklaruoti. Šio straipsnio 1 dalies 7 punktas įpareigoja deklaruoti ir artimus ar kitus jam žinomus asmenis arba duomenis, dėl kurių, gali kilti interesų konfliktas. Vadinasi, viešų ir privačių interesų deklaracijoje, esant tam tikroms aplinkybėms, nurodomi duomenys apie deklaruojančiam asmeniui einant pareigas atsiradusius ryšius ir (ar) juos apibūdinančios aplinkybės, kurias, vengdamas veiklos šališkumo regimybės bei siekdamas elgtis taip, kad nekiltų abejonių dėl interesų konflikto buvimo, deklaruojantis asmuo siekia paviėšinti. TEDK 2018-10-26 Nr.18P-15.

TEDK konsultacijos:

Komisija, atsakydama į klausimą, ar teisėjas gali atsakyti drausmine tvarka dėl galimo VPIDVJ pažeidimo, mano, kad dvigubo baudimo draudimas (*non bis in idem*) principas nagrinėjamu atveju nebūtų pažeidžiamas. Konstitucinis Teismas 2010 m. gegužės 28 d. nutarime yra pasisakęs, kad konstitucinis principas *non bis in idem* nereiškia, kad už teisės pažeidimą asmuo apskritai negali būti traukiamas skirtingų rūšių teisinėn atsakomybėn (Konstitucinio Teismo 2001 m. gegužės 7 d., 2005 m. lapkričio 10 d., 2008 m. sausio 21 d. nutarimai). Be to, konstitucinis principas *non bis in idem* savaime nepaneigia galimybės taikyti asmeniui ne vieną, bet daugiau tos pačios rūšies (t. y. apibrėžiamų tos pačios teisės šakos normomis) sankcijų už tą patį pažeidimą. Vadovaujantis šiomis Komisija pažymi, jog įgaliotai institucijai konstatavus teisėjo VPIDVTJ pažeidimo faktą, savarankiškai gali būti taikomos ir tarnybinės (drausminės) atsakomybės poveikio priemonės. O tai reiškia, kad kiekvienas formalus VPIDVTJ pažeidimo atvejis Teisėjų etikos kodekso taikymo kontekste yra vertinamas individualiai, atsižvelgiant į pažeidimo pobūdį (pažeidimo laikotarpį, faktines aplinkybes bei kilusias pasekmes TEDK 2018-05-25).

12 Straipsnis. Sąžiningumas ir nesavanaudiškumas

Vadovaudamasis sąžiningumo ir nesavanaudiškumo principais teisėjas privalo laikytis šių taisyklių:

1. elgtis taip, kad šeimos, visuomeniniai, socialiniai ir kitokie santykiai nekenktų teisėjo tiesioginių pareigų atlikimui;
2. nepiktnaudžiauti savo tarnybine padėtimi, siekiant paveikti kitų asmenų sprendimus;
3. nesinaudoti teismo turtu ir teikiamomis galimybėmis ne tarnybinei veiklai bei vengti valstybės turto ir lėšų nekompetentingo naudojimo, vykdant tarnybinės funkcijas;
4. nesiekti naudos sau, savo šeimai, artimiesiems ar draugams, naudojantis savo tarnybine padėtimi;
5. būti nepaperkamam, nepriimti dovanų, pinigų, neatlygintinų paslaugų ar kitokių prielankumo ženklų, išskirtinių lengvatų ir nuolaidų ar kitų paslaugų iš fizinių ir juridinių asmenų, jeigu tai gali sukelti viešųjų ir privačių interesų konfliktą, paveikti nagrinėjamos bylos eigą;
6. nedalyvauti finansinėje ar komercinėje veikloje, naudojantis savo pareigomis.

BTEP:*Teisingumo principas:*

Teisingumas ir teisingumo įvaizdis yra svarbūs visam teisėjo veiklos įgyvendinimui.

Taikymas:

- 4.8** *Teisėjas negali leisti asmeniniams, socialiniams ar kitiems santykiams daryti netinkamą įtaką jo, kaip teisėjo, elgesiui ir sprendimams.*
- 4.9** *Teisėjas negali naudotis arba leisti kitiems naudotis jo padėtimi, siekiant asmeninės, savo šeimos narių ar kitų asmenų naudos. Teisėjas taip pat negali sudaryti įspūdžio ar leisti kitiems asmenims sudaryti įspūdį apie jį, kad atitinkamos padėties asmenys gali daryti netinkamą įtaką teisėjo pareigų vykdymui.*

TEDK sprendimai:

Komisijoje buvo gautas apygardos teismo pirmininko (toliau – Pareiškėjas) teikimas dėl drausmės bylos iškėlimo apylinkės teismo pirmininkui. Teikime buvo nurodyta, kad 2020 m. vasario 10 d. apygardos teisme gautas 2020 m. vasario 7 d. anoniminis (nepasirašytas) pranešimas. Minėtame pranešime buvo nurodyta, kad susirinkimo metu apylinkės teisme metu teismo pirmininkas darbuotojams priminė apie draudimą viešinti ikiteisminio tyrimo duomenis ir nurodė, kad, gavus duomenų apie teismo darbuotojo ikiteisminio tyrimo duomenų viešinimą, darbuotojas bus „pasodintas pačiame tolimiausiame kabinete su mažiausiai kalbančiais kolegomis bei bus paskirtas dirbti su teisėju, dirbančiu su civilinėmis bylomis, kuris mažiausiai bendrauja ir diskutuoja“. Be to, darbuotojas, kuris paskųs kolegą, teismo pirmininko nurodymu bus paskatintas 1–2 dydžio gaunamo darbo užmokesčio premija. Taip pat nurodė apie gresiančią baudžiamąją atsakomybę už tokių duomenų atskleidimą. Anoniminiame pranešime nuogaustaujama, kad šie teismo pirmininko „grasiniai“ teisme darbuotojams kelia nerimą ir baimę, kadangi bet kuris darbuotojas gali nepagrįstai apkalbėti kitą, todėl prašoma ištirti, ar tokie teismo pirmininko veiksmai yra teisėti ir pagrįsti. Įvertinus susirinkimo garso įrašą, anoniminio pranešimo turinį, Pareiškėjui kilo pagrįstų abejonių dėl apylinkės teismo pirmininko veiksmų, susijusių su vidiniu teismo administravimu, suderinamumo su Teismų įstatymo 83 straipsnio 2 dalies 2 punkto nuostatomis ir Teisėjų etikos kodekse nustatytais pagarbos žmogui (TEK 6 straipsnio 1 punktas), teisingumo ir nešališkumo (TEK 8 straipsnio 2 ir 3 punktai), sąžiningumo ir nesavanaudiškumo (TEK 12 straipsnio 2 ir 3 punktai) ir solidarumo (TEK 16 straipsnio 1 punktas) teisėjų elgesio principais.

Komisijos sprendimu buvo atsisakyta drausmės bylą kelti.

Komisija, spręsdama, ar yra pagrindas apylinkės teismo pirmininkui kelti drausmės

bylą, vertino, ar pirmininkas organizuodamas ir kalbėdamas susirinkime su apylinkės teismo darbuotojas dėl duomenų tvarkymo ir konfidencialumo užtikrinimo ikiteisminio tyrimo (toliau - ir IT) procesuose, pažeidė Teisėjų etikos kodekso 6 straipsnio 1 punkto įtvirtintą pagarbos žmogui principą, reikalaujantį gerbti žmogų, jo teises ir laisves, Teisėjų etikos kodekso 13 straipsnio 3, 5 punktuose apibrėžtą padarumo principą, reikalaujantį darbinėje veikloje elgtis sąžiningai, nemenkinti kitų bendradarbių, Teisėjų etikos kodekso 16 straipsnio 1 punkto įtvirtintą solidarumo principą, nustatantį, kad teisėjai tarpusavio santykius grįstų pasitikėjimu, sąžiningumu, tolerancija, taktiškumu ir mandagumu, Teisėjų etikos kodekso 8 straipsnio 2 ir 3 punktuose įtvirtintą teisingumo ir nešališkumo principą bei *Teisėjų etikos kodekso 12 straipsnio 2 ir 3 punktuose įtvirtintą sąžiningumo ir nesavanaudiškumo principą*.

Pagal nustatytą teisinį reguliavimą (Teismų įstatymo 103 straipsnio 1 ir 5 dalis, Administravimo teismuose nuostatų 5 punktas) vidiniam teismų administravimui (teismo organizacinei veiklai) teisės aktų nustatyta tvarka vadovauja teismo pirmininkas. Taigi, teismo pirmininkas, pirmininko pavaduotojas ir skyriaus pirmininkas yra teismo pareigūnai, kurie Teismų įstatymo, kitų įstatymų bei teisės aktų nustatyta tvarka organizuoja ir prižiūri administravimą teisme, taip pat kontroliuoja, kaip laikomasi Teisėjų etikos kodekso reikalavimų. Remiantis šiomis Teismų įstatyme įtvirtintomis teisės normomis ir Administravimo teismuose nuostatais, apylinkės teismo pirmininkas, būdamas teismo vadovas, yra atsakingas už teisės aktuose numatytų teismo vidinio administravimo funkcijų tinkamą įgyvendinimą, inter alia ir už nustatytų arba galimų teismo veiklos trūkumų šalinimą.

Komisija, susipažinusi su teikimo medžiaga, išklausiusi susirinkimo garso įrašą bei susipažinusi su anoniminio pranešimo turiniu, taip pat atsižvelgdama į apylinkės teismo pirmininko paaiškinimus, nustatė, kad Klaipėdos apylinkės teismo pirmininkas 2020 m. vasario 4 d. vykusio susirinkimo metu išsakė teikime nurodytas frazes.

Komisija pažymėjo, kad teismo pirmininkui, kaip vidiniam teismo administratoriui, teisės aktais suteikti platūs įgaliojimai ir pareigos užtikrinant teismo bei teisėjų veiklos efektyvumą. Teismo pirmininkas taip pat yra atsakingas už vidinio teismo administravimo tikslų, nurodytų Administravimo nuostatų 13 punkte užtikrinimą, ir tokiu būdu turi teisę ir pareigą taikyti teisės aktuose numatytas priemones teismo, teisėjų ir teismų personalo atžvilgiu. Apylinkės teismo pirmininkas, reaguodamas į gautą informaciją iš teisėsaugos institucijų, iniciavo darbuotojų susirinkimą, veikė prevenciniais tikslais, ėmėsi būtinų priemonių, siekdamas IT konfidencialumui užtikrinti. Tačiau tuo pačiu Komisija atkreipė dėmesį, kad teismo pirmininkas, atlikdamas vidaus administravimo pareigas, turi pareigą veikti laikydamasis teisėjo etikai nustatytų reikalavimų. Nagrinėjamu atveju, pasisakydamas susirinkime dėl prevencinių priemonių, pirmininkas nevengė aštresnių išsireiškimų, kuriuos Komisija vertino kaip perteklinius. Visgi įvertinus viso susirinkimo kontekstą, teisėjų ir teismo darbuotojų reakcijas į teismo pirmininko išsakytas mintis bei Komisijos veikloje suformuotą praktiką, kad teisėjo drausminės atsakomybės pagrindą sudaro šiurkštus, o ne bet koks, net ir mažiausias, teisėjo elgesio ar darbo trūkumas, teismo

pirmininko pasisakymo turinio Komisija nevertino kaip drausminę atsakomybę lemiančio pagrindo.

Komisija atkreipė dėmesį, kad teismo pirmininkui ir kitiems teismo pareigūnams yra keliami aukštesni elgesio standartai nei kitiems asmenims. Teisėjas net ir sudėtingose, konfliktinėse situacijose turi išlaikyti kantrybę, bendrauti mandagiai, dalykiškai, nevartoti žodžių ar formuluočių, dėl kurių gali kilti tam tikrų interpretacijų, dviprasmybių. Kalbėdamas teisėjas visada turi apgalvoti savo sakomų žodžių reikšmę ir vengti asmeninių vertinimų. Teisėjas visose situacijose turi elgtis ir kalbėti taip, kad būtų išsaugotas geras teisėjo vardas ir nepakenkta teismo autoritetui. Komisija atkreipė dėmesį, kad Teisėjų etikos kodekso 6 straipsnyje nustatytas pagarbos žmogui principas apima kelis aspektus, iš kurių itin svarbus mandagus ir taktiškas komunikavimas, pagarbus ir geranoriškas elgesys bei supratingas ir pagrįstas paaiškinimais bei suprantamas aplinkybių ir informacijos detalizavimas. Komisija, nekviesdama teismo pirmininko pareigos įgyvendinti priemones, užtikrinančias teismo, teisėjų ir teismo personalo veiklos efektyvumą, pažymėjo, kad šios priemonės turi būti įgyvendinamos laikantis ir teisėjo profesinės etikos standartų.

Apylinkės teismo pirmininko pasisakymai dėl prevencinių priemonių taikymo, išsakyti susirinkime, vertinant teisėjo etikos principų kontekste, nėra be priekaištų. Komisija rekomendavo teismo pirmininkui atkreipti dėmesį į išsakytus pastebėjimus ir atidžiau vertinti savo pasisakymų turinį bei išsakomų pastebėjimų teisėjams bei teismo personalui toną, t. y. bendrauti mandagiai, dalykiškai, nevartoti žodžių ar formuluočių, dėl kurių gali kilti tam tikrų interpretacijų, dviprasmybių ir vengti asmeninių vertinimų, familiaraus tono ir moralizavimo. Tokio vertybinio elgesio standarto Komisija rekomendavo laikytis apylinkės teismo pirmininkui vadovaujant teismo organizaciniam darbui bei komunikuojant su teismo darbuotojais. Komisija taip pat rekomendavo apylinkės teismo pirmininkui dalyvauti bendrųjų gebėjimų mokymų programose, ugdant bendravimo kompetencijas. TEDK 2020-05-28 Nr. 18P-4.

»»» 13 Straipsnis. Padorumas

Vadovaudamasis padorumo principu teisėjas privalo laikytis šių taisyklių:

1. būti nepriekaištingos reputacijos ir ją saugoti;
2. nesinaudoti kito asmens klaidomis ar nežinojimu;
3. darbinėje ir kitoje viešojoje veikloje bei privačiame gyvenime elgtis sąžiningai, korektiškai, mandagiai, garbingai;
4. netoleruoti asmens įžeidinėjimo ar žeminimo;

nemenkinti kitų bendradarbių darbo, elgtis su jais bei kitais asmenimis pagarbiai, spręsti konfliktines situacijas taikiai ir mandagiai, nereikšti niekam paniekos, neįžeidinėti, neplūsti, nevartoti smurto;

5. susilaikyti nuo viešų pasisakymų apie kitų teisėjų nagrinėjamas bylas;
6. kitaip savo elgesiu nežeminti teisėjo ir teismų vardą.

BTEP:

Garbingumo principas:

Garbingumas yra labai svarbus tinkamam teisėjo pareigų vykdymui.

Taikymas:

- 3.1 Teisėjas turi užtikrinti, kad jo elgesys protingo stebėtojo požiūriu yra nepriekaištingas.
2. Teisėjo veiksmai ir elgesys turi patvirtinti žmonių tikėjimą teismų sistemos garbingumu. Teisingumas turi būti ne tik vykdomas – jo vykdymas turi būti pastebimas.

Kompetencijos ir orumo principas:

Kompetencija ir orumas yra būtinos sąlygos tinkamam teisėjo pareigų vykdymui.

Taikymas:

- 6.6 Teisėjas visuose teismo procesuose turi palaikyti tvarką ir tinkamai elgtis, išlikti kantrus, vertas pagarbos ir mandagus su bylos šalimis, prisiekusiaisiais, liudytojais, advokatais ir kitais asmenimis, su kuriais teisėjas bendrauja pagal savo kompetenciją. Panašaus elgesio teisėjas reikalauja iš teisės atstovų, teismo personalo ir kitų asmenų, kurių veiklą jis įtakoja, kuriems jis vadovauja arba kuriuos jis kontroliuoja.
- 6.7 Teisėjas negali užsiimti veikla, nesuderinama su teisėjo vykdomų pareigų orumu.

TEDK sprendimai:

Viename iš savo sprendimų Komisija pažymėjo, kad kiekvienai teisinei atsakomybei, taip pat ir drausminei, keliami tam tikri tikslai, kurių siekiama taikant ją pažeidimą padariusiam asmeniui: jie nukreipti ne tik į pažeidimą padariusį asmenį, bet ir į kitus asmenis, potencialiai galinčius padaryti analogiškus teisės pažeidimus. Teisinė

atsakomybė taikoma tik už įstatyme numatytą veiką ir pagal proceso teisės reglamentuotas procedūras (teisėtumas), gali būti taikoma tik nustačius teisės pažeidimo faktą ir su juo susijusias aplinkybes (pagrįstumas), jos sankcijų griežtumas turi atitikti padarytos žalos mastą ir veikos pavojingumo visuomenei laipsnį (proporcingumas). Teisinės atsakomybės proporcingumas siaurąja prasme reikalauja nustatyti konkrečiam teisės pažeidėjui taikomos poveikio priemonės ir teisinės atsakomybės tikslų atitikimą, o būtent – individualizuoti taikomą poveikio priemonę.

Komisija, išnagrinėjusi turimą medžiagą nustatė, kad teisėjui buvo surašytas administracinio nusižengimo protokolas už tai, kad jis vairuodamas automobilį nesegėjo saugos diržo, o tikrinimo metu jam buvo nustatytas lengvas 0,61 promilių girtumo laipsnis. Nors teikimo nagrinėjimo metu administracinės nuobaudos ir/ar poveikio priemonės skyrimo klausimas teisėjui dar nebuvo išspręstas, tačiau teisėjas faktinių aplinkybių neginčijo ir pripažino, kad jo veiksmuose yra ne tik administracinio nusižengimo požymių, bet ir profesinės teisėjo etikos pažeidimų, kas leido Komisijai vertinti teisėjo veiksmus teisėjo drausminės atsakomybės aspektu. Komisija sprendime pažymėjo, kad tiek eidamas tiesiogines pareigas, tiek laisvu nuo pareigų atlikimo metu teisėjas turi laikytis Teisėjų etikos kodekse įtvirtintų reikalavimų. Kiekvienas teisėjas turi būti nepriekaištingos reputacijos, kuri, be kita ko, reikalauja, kad teisėjas elgtųsi itin padoriai, mandagiai, korektiškai ir pavyzdingai. Komisija sprendė, kad toks teisėjo elgesys yra nesuderinamas su teisėjams keliamais etikos reikalavimais ir teisėjo veiksmuose nustatė padorumo (13 straipsnio 1 ir 7 punktų) ir pavyzdingumo (14 straipsnio 1 ir 2 punktų) principų pažeidimo požymių. Komisija tokį teisėjo elgesį vertino kaip žeminantį teisėjo vardą bei kenkiantį teisminės valdžios autoritetui, kas sudarė pagrindą iškelti teisėjui drausmės bylą. TEDK 2020-05-28 Nr. 18P-3.

TGT sprendimai:

Savo viešais pasisakymais visuomenės informavimo priemonėse teisėja siekė atkreipti dėmesį į teismų problemas, ji išreiškė kritiką teisėjų savivaldos institucijoms, jų nariams, teismų pirmininkų veiklai plačiąja prasme, išsakė savo nuomonę, kokios grėsmės kyla tinkamam teisminės valdžios funkcionavimui dėl jos paminėtų problemų. Būtų nepagrįsta teigti, kad teisėjos išsakyta kritika ir jos, nors ir iš dalies subjektyvi, nuomonė neturi jokio faktinio pagrindo. Tokį pagrindą suteikė tiek konfliktas su teismų administratoriais, tiek teisėjų didelio darbo krūvio problema, kuri yra visuotinai žinoma, nuolat sprendžiama ir nuolat ieškoma būdų dar tinkamiau ją išspręsti. Konstatuotina, kad teisėjos viešuose pasisakymuose išdėstyti teiginiai nėra susiję su konkrečių bylų nagrinėjimu ar apskritai teisingumo vykdymu, teismų nešališkumu ar autoritetu Konvencijos 10 straipsnio prasme. Kitaip tariant, ginčo pasisakymai yra „virš bylų“, susiję su teismų sistemos administravimu, vidiniais darbiniais teisėjų santykiais, nėra nukreipti į jokių konkretų asmenį, nėra niekinamo, menkinamo ar įžeidaus pobūdžio. Teisėjos pasakyta frazė, kad teismų pirmininkai piktnaudžiauja, yra nepotizmas, viena vertus, nėra nukreipta į konkretų asmenį, kita vertus, tai gali būti suprantama kaip teisėjos subjektyvi vertinamojo pobūdžio nuomonė. Tokie pasisakymai, manytina, negalėjo sukelti įspūdžio, kad teismai yra šališki, neobjektyvūs,

netinkami spręsti visuomenės ginčus ar nustatyti kaltuosius baudžiamąja prasme. Visuomenė neturi būti nuvertinama ir neturi būti manoma, kad ji negalės suprasti teismuose kylančių vidinių problemų ir kad dėl tam tikrų vidinių teismų sistemos skaudulių paviešinimo visuomenė praras pasitikėjimą teismais ar tas pasitikėjimas sumažės. Priešingai, pasitikėjimas teismų sistema sustiprės, jeigu visuomenė galės pamatyti, kad teismų sistema geba pati savo viduje iškelti problemas ir jas spręsti, kad ir kaip skausminga tai būtų. TGT 2021-12-13 Nr. 21P-1

Konstatuodamas padorumo principo pažeidimą dėl įrašų ir komentarų socialinio tinklo „Facebook“ paskyroje, TGT pažymėjo, kad Teisėjų etikos kodeksas nenustato teisėjams taisyklių ir reikalavimų, kaip elgtis socialiniuose tinkluose. Rekomendacinio pobūdžio taisyklės – Neprivalomos gairės dėl teisėjų bendravimo socialiniuose tinkluose – buvo parengtos antrajame Pasaulinio teismų sąžiningumo tinklo (angl. *Global Judicial Integrity Network*) forume, vykusiame 2020 m. vasario 24–27 dienomis Dohoje. Šių gairių 6 punktą nustato, kad teisėjai turėtų žinoti ir atsižvelgti į praktinius išraiškos ir asociacijos internete aspektus. Šiems aspektams priskiriamas potencialiai didesnis viešumas ar stiprinimas didesniuose tinkluose ir ilgiau išliekantys pasisakymai, taip pat potencialiai reikšmingas santykinai mažų ir atsitiktinių veiksmų (pvz., „mėgti“) arba kitaip perduodamos informacijos poveikis. Taigi, aplinkybė, kad tam tikri pasisakymai pažymimi ženkliuku „patinka“, gairėse yra pripažįstama kaip santykinai mažas ir atsitiktinis veiksmas, kurio reikšmingumas tik potencialus. Kaip nurodė pati teisėja, ji siekia administruoti savo „Facebook“ paskyrą taip, kad nebūtų politiškai angažuotų ar neapykantą kurstančių pasisakymų, o visiems kitiems sudeda vadinamuosius „patiktukus“. Tai rodo, kad teisėja nesureikšmino šių savo veiksmų socialiniuose tinkluose. Tačiau Teisėjų garbės teismas vertina, kad vadinamieji „patiktukai“ atlieka tam tikrą skatinamąjį vaidmenį, parodo pritarimą teiginiams, kurie pažymimi kaip patikę. Kiti skaitytojai gali matyti, koks konkretus asmuo pažymėjo vieną ar kitą pasisakymą kaip patikusį, vadinasi, pasisakymas apie teisėjus, kuriam pritarė teisėja, suprantamas kaip patikimesnis, labiau atitinkantis tikrovę, kaip jau minėtas „balsas iš vidaus“. EŽTT ne vienoje byloje yra atkreipęs dėmesį, kad sprendžiant apie saviraiškos laisvės ribas turi būti atsižvelgiama į asmens poziciją, užimamas pareigas (EŽTT byla *Di Giovanni prieš Italiją*, 2013 m. liepos 9 d. sprendimas, EŽTT byla *Baka prieš Vengriją*, 2016 m. birželio 23 d. sprendimas). Byloje *Panioglu prieš Rumuniją* (2020 m. gruodžio 8 d. sprendimas) EŽTT atkreipė dėmesį į santūrumo reikalavimus asmenims, tarnaujantiems (dirbantiems) teismų sistemoje. Teismo teigimu, santūrumo, maksimalios diskrecijos, atsparumo įvairioms provokacijoms tikimasi visais atvejais, kai gali kilti abejonių dėl teismų autoriteto ir nešališkumo. Šiuo atveju teisėja, pažymėdama kaip patikusius V. S. įrašytus apibendrinančio pobūdžio atsiliepimus apie teisėjus („sielos ubagai“, „išsigimėliai“), neįvertino savo pačios teisinio statuso, užimamų pareigų, pritarė neigiamiems kolegų teisėjų įvertinimams, tokiu būdu pastiprindama pateiktus apibūdinimus. Teisėjų garbės teismo nuomone, tai padarė neigiamą įtaką teismų valdžios autoritetui ir nešališkumui, todėl galima konstatuoti. Teisėjų etikos kodekse nustatytų pagarbos žmogui, padorumo, pavyzdingumo principų pažeidimus. TGT 2021-12-13 Nr. 21P-1.

LAT sprendimai:

Teisėjas, reiškdamas savo nuomonę, privalo vengti tokių teiginių, tokios teisės į saviraiškos laisvę įgyvendinimo būdo, kaip kad šiuo atveju yra pateikiami apibendrinantys visą teismų bendruomenę žeminantys teiginiai, neturintys iš esmės faktinio pagrindo. Teisėjų kolegija pabrėžia, kad, kaip nurodo jau minėtos Neprivalomos gairės dėl teisėjų bendravimo socialiniuose tinkluose, šiais elektroninės komunikacijos laikais teisėjams neturėtų būti uždrausta dalyvauti socialinėse medijose, tačiau turi būti užtikrinama pusiausvyra tarp tokio teisėjų dalyvavimo (įsitraukimo) ir poreikio išlaikyti visuomenės pasitikėjimą teismine valdžia, teisės į teisingą teismą ir nešališkumą, teisminės valdžios integralumo ir nepriklausomumo kaip visumos (Gairių 1 punktą); individualus teisėjų naudojimas socialine žiniasklaida turėtų išlaikyti jų kaip teisėjų pareigų moralinį autoritetą, vientisumą, padorumą ir orumą (Gairių 5 punktą). LAT 2022-03-28 Nr. GT1-11/2021

14 Straipsnis. Pavyzdingumas

Vadovaudamasis pavyzdingumo principu teisėjas privalo laikytis šių taisyklių:

1. profesinėje veikloje ir privačiame gyvenime savo elgesiu, kalba, drausme, išvaizda rodyti pavyzdį, laikantis visuotinai pripažintų moralės normų ir etikos reikalavimų nežeminti teisėjo vardo;
2. saugoti savo profesijos garbę ir prestižą;
3. būti tolerantiškam, punctualiam ir paslaugiam;
4. teismo posėdžio metu nerodyti susierzinimo, pykčio, vengti balso pakėlimo;
5. nemoralizuoti teismo procese dalyvaujančių asmenų;
6. posėdžio metu būti oficialiu, kantriu ir mandagiu;
7. visada veikti profesionaliai ir humaniškai;
8. pripažinti savo klaidas ir jas taisyti;
9. nepiktnaudžiauti alkoholiu ir psichotropinėmis medžiagomis, nevartoti narkotinių ir toksinių medžiagų ne medicinos tikslais;
10. tobulinti savo kalbos ir bendravimo kultūrą;
11. privatų gyvenimą tvarkyti taip, kad nenukentėtų teismų interesai ir teisėjo reputacija.

BTEP:

Kompetencijos ir orumo principas:

Kompetencija ir orumas yra būtinos sąlygos tinkamam teisėjo pareigų vykdymui.

Taikymas:

- 6.1** *Teisėjo pareigos yra svarbesnės už jo kitą vykdomą veiklą.*
- 6.6** *Teisėjas visuose teismo procesuose turi palaikyti tvarką ir tinkamai elgtis, išlikti kantrus, vertas pagarbos ir mandagus su bylos šalimis, prisiekusiaisiais, liudytojais, advokatais ir kitais asmenimis, su kuriais teisėjas bendrauja pagal savo kompetenciją. Panašaus elgesio teisėjas reikalauja iš teisės atstovų, teismo personalo ir kitų asmenų, kurių veiklą jis įtakoja, kuriems jis vadovauja arba kuriuos jis kontroliuoja.*
- 6.7** *Teisėjas negali užsiimti veikla, nesuderinama su teisėjo vykdomų pareigų orumu.*

TEDK sprendimai:

Komisija, susipažinusi su teikimo medžiaga bei teismo posėdžio garso įrašais, konstatavo, kad teisėjas, pirmininkaudamas teismo posėdžiui civilinėje byloje bei užtikrindamas teismo posėdžio tvarką, turėdamas pareigą būti mandagus ir pavyzdingo elgesio etalonu kitiems proceso dalyviams, priešingai, ne visais atvejais elgėsi mandagiai, nebuvo kantrus ir korektiškas ieškovės ir jos atstovės atžvilgiu. Komisija vadovavosi praktikoje jau suformuluota teisėjo elgesio taisykle - teisėjas net ir sudėtingose, konfliktinėse situacijose turi išlaikyti kantrybę, bendrauti mandagiai, dalykiškai, nevartoti žodžių ar formuluočių, dėl kurių gali kilti tam tikrų interpretacijų, dviprasmybių, o kalbėdamas teisėjas visada turi apgalvoti savo sakomų žodžių reikšmę ir vengti asmeninių vertinimų, familiaraus tono ir moralizavimo. Nagrinėjamu atveju Komisija pripažino, kad teisėjo teismo posėdžio metu užduoti klausimai advokatei „Pacituokite kodeksą. Va yra pas jus Civilinio proceso kodeksas. Kiek kartų jūs galite nušalinti teismą? Aname teisme posėdyje buvo išspręstas klausimas, jokių nušalinimų nebuvo, todėl niekada neklausim antrą kartą dėl nušalinimų?“ buvo nepagarbūs advokatės atžvilgiu, turintys jos profesinę kvalifikaciją menkinančių požymių. Be to, Komisija konstatavo, kad teisėjas teismo posėdžio metu nebuvo kantrus ir siekdamas išsiaiškinti reiškiamo nušalinimo priežastis. Teisėjas pakeltu tonu klausė advokatės, ar jos atstovaujamoji nurodė, kad ji nepasitiki teismu „Kada?“ Sekundėle, kada buvo pasakyta? 1 metras nuo manęs yra Jūsų atstovaujamoji ir šito aš negirdėjau“ bei kreipėsi į vertėją su klausimu „pasakė apie nušalinimą ar ne? Ar buvo kalba iš ieškovės pusės, kad mane nušalinti?“. Komisija padarė išvadą, kad teisėjo elgesys posėdžio metu neatitiko Teisėjų etikos kodekso 6 straipsnio 3 ir 5 punktuose nustatytų reikalavimų pagarbiai išklaudyti procese

dalyvaujančius asmenis, kaip to reikalauja įstatymas, dėmesingai reaguoti į jų prašymus bei pasiūlymus bei atliekant pareigas, gerbti proceso dalyvių teises ir orumą. Komisija pažymėjo, kad pavyzdingumo ir pagarbos žmogui principai betarpiškai yra susiję, todėl teisėjo susierzino teismo posėdžio metu epizodai, balso pakėlimas bei teismo procese dalyvaujančių asmenų moralizavimas yra vertinamas ir kaip pavyzdingumo principo, įtvirtinto Teisėjų etikos kodekso 14 straipsnyje, pažeidimas. Vadovaudamasis pavyzdingumo principu, teisėjas privalo profesinėje veikloje ir privačiame gyvenime savo elgesiu, kalba, drausme, išvaizda rodyti pavyzdį, laikydamasis visuotinai pripažintų moralės normų ir etikos reikalavimų nežeminti teisėjo vardo; saugoti savo profesijos garbę ir prestižą; nemoralizuoti teismo procese dalyvaujančių asmenų; tobulinti savo kalbos ir bendravimo kultūrą. Šioje byloje Komisija taip pat pažymėjo, kad teikime nurodytos aplinkybės dėl galimo teisėjo šališkumo pasitvirtino tik iš dalies. Teisėjas, vadovaudamasis teisingumo ir nešališkumo principais, apibrėžtais Teisėjų etikos kodekso 8 straipsnyje, privalo neturėti asmeninio išankstinio nusistatymo priimant sprendimus ir nereikšti nuomonės nagrinėjamos bylos klausimais, taip pat nedemonstruoti savo simpatijų ar antipatijų ir išskirtinio dėmesio atskiriems asmenims ar jų grupėms, bylose dalyvaujantiems asmenims. Komisija darė išvadą, kad teisėjas, teismo posėdžio metu nekantriai reaguodamas į advokatės reikiamus procesinius prašymus, prašydamas jos paaiškinti civilinio proceso normas, reglamentuojančias nušalinimo institutą bei išsakydamas moralizuojančio pobūdžio replikas, galėjo būti suprastas nevienareikšmiškai ir sudaryti teismo šališkumo regimybę. Komisija pritarė teikime pareiškėjų nurodytiems argumentams, kad teisėjas prieš teismo posėdį pasisveikino, paduodamas ranką, išimtinai tik su atsakovės atstovu, nors ieškovės atstovė stovėjo greta. Teisėjas paaiškino, kad taip jis kolegiškai pasisveikino su seniai pažįstamu atsakovo atstovu, tačiau ši aplinkybė, Komisijos vertinimu, neatleidžia teisėjo nuo pareigos kiekvieną kartą įvertinti, ar jo išreikštas draugiškas santykis su viena iš proceso šalių protingam stebėtojų nesudarys teismo šališkumo regimybės. Komisija rekomendavo teisėjui atidžiau vertinti savo elgesį teismo proceso metu, kad tiek proceso dalyviams, tiek aplinkiniam pašaliniam stebėtojų nekiltų abejonių dėl teismo garbingumo bei solidumo. Komisija priėjo išvados, kad nagrinėdamas civilines bylas teisėjas nesilaikė Teisėjų etikos kodekse įtvirtintų, pareigingumo, padorumo, pavyzdingumo principų reikalavimų.

TEDK 2019 10 04 Nr. 18P-6.

Komisija, susipažinusi su teikimo medžiaga, išklausiusi civilinės bylos teismo posėdžio garso įrašą bei įvertinusi teisėjos paaiškinimus, nustatė, kad teisėja vykusiame teismo posėdyje išsakė teikime nurodytas frazes: „<...> ieškinyje gana lėkštas, nurodyta labai daug teismų praktikos, bet apie jūsų gyvenimą, sakykim, jūsų vaiko gyvenimą, visiškai nieko. Aš jums siūlyčiau gal neiti pas tą advokatą, kuris jus konsultavo, nes tikrai, matot, kad nieko gero ir mes jau čia bylinėjames nuo devynioliktų metų grynai, jeigu nesupyksit, žinokit, per jo klaidą. Būtumėt sumokėjusi, mes jau būtumėm tą bylą seniausiai išnagrinęję. Žyminį mokesį. Jisai sugalvojo, kad nereikia žyminio mokesčio, nu čia yra absurdas, ir apygarda tą patį patvirtino. Tai neikit pas tą advokatą, jis ne

advokatas iš esmės yra. Žinau, pas ką jūs buvot, pas E. buvot. Tai tikrai siūlyčiau tikrai neiti. Jau geriau eikit į valstybinę garantuojamą teisinę pagalbą <...> jeigu jūs norit, eikit į bet kurią kitą kontorą, bet tikrai jau matot, kad šitas advokatas, t. y. asmuo, kuris teikia, nu tikrai nelabai gerai jus atstovauja <...>". Komisijos padarė išvadą, kad teisėja, teismo posėdyje bendraudama su ieškove ir kalbėdama apie procesinius dokumentus rengusį atstovą, turėjo elgtis santūriau, dalykiškiau, korektiškiau, taip pat atsakingiau vertinti savo pasisakymų reikšmę ir toną. Komisija sprendime patarė teisėjai visose situacijose elgtis ir kalbėti taip, kad būtų išsaugotas geras teisėjo vardas ir nepakenkta teismo autoritetui. Teisėja turėtų vengti replikų, susilaikyti nuo pastabų proceso dalyviams, nekritikuoti ir nekomentuoti jų bei vengti situacijų, kurios galėtų sukelti įtarimą dėl palankumo arba šališkumo. Atsižvelgusi į nustatytas aplinkybes, Komisija vertino, kad teisėjos elgesys ir viešai teismo posėdyje išsakytos pastabos bei replikos yra nesuderinamos su teisėjams keliamais etikos reikalavimais. Komisija konstatavo, kad tokiu savo elgesiu teisėja pažeidė Teisėjų etikos kodekse įtvirtintus pagarbos žmogui, teisingumo ir nešališkumo bei pavyzdingumo principus. TEDK 2020-10-23 Nr. 18 P-9.

Komisijos buvo prašoma įvertinti, ar yra pagrindas pripažinti, kad teisėja bendraudama socialiniame tinkle Facebook ir viešai reikšdama savo nuomonę pažeidė Teisėjų etikos kodekso taisykles. Komisija sprendime pažymėjo, kad viešai reikšdamas savo nuomonę, teisėjas visada turi jausti atsakomybę, apgalvoti savo sakomų žodžių reikšmę ir dėl ištartų žodžių galinčias kilti pasekmes. Šiuo atveju teisėja, viešai reikšdama savo nuomonę, komentuodama ir vertindama įvykius rašė nesantūriai, nemandagiai, nekorektiškai, netaktiškai, nepagarbiai ir net užgauliai. Aukščiau pateiktame tekste teisėjai apibūdinami epitetais „*prasisiekėliai, savanaudžiai karjeristai, egoistai, lipantys kitiems per galvas, abejingi kitų likimui, be principų ir sąžinės*". Teisėja tekste taip pat teigė: „*bylose teisėjai lygiai tokie patys, tik veidmainystės daugiau*". Komisija pažymėjo, kad tokie teisėjos pasisakymai viešoje erdvėje rodo, jog teisėja viešai reiškia panieką teisėjams, teisėjų bendruomenei. Komisija vertino, kad tokie viešai išsakyti teiginiai skatina nepasitikėjimą teismų sistema bei ją sudarančiais teismais, kaip vieninteliu teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdančiu subjektu, diskredituoja teismų sistemos ir ją sudarančių teismų, kaip valstybės valdžios, autoritetą, pasitikėjimą teismais, kuris yra kertinis teisinės demokratinės valstybės pamatas ir privalo būti gerbiamas bei stiprinamas. Komisija sprendime pažymėjo, kad tokie teisėjos pasisakymai yra etiškai neleistini, neatitinka teisėjo etikos reikalavimų ir kenkia teismų sistemos garbei bei prestižui. Komisija išnagrinėjusi turimą medžiagą sprendime konstatavo, kad teisėja, bendraudama socialiniame tinkle Facebook bei viešai reikšdama nuomonę apie tariamai netinkamą teismų pirmininkų, teismų savivaldos institucijų darbą, išsakydama neigiamą nuomonę apie teismus ir teisėjų bendruomenę, taip pat toleruodama nepagarbius komentarus, kuriais apibūdinami teisėjai, pažeidė Teisėjų etikos kodekso pagarbos žmogui (Teisėjų etikos kodekso 6 straipsnio 1 punktas), padorumo (Teisėjų etikos kodekso 13 straipsnio 3, 4, 5 ir 7 punktai) ir pavyzdingumo (Teisėjų etikos kodekso 14 straipsnio 1, 2 punktai) principų reikalavimus. Tokį teisėjos elgesį Komisija vertintino kaip žeminantį teisėjo vardą bei kenkiantį teisminės valdžios autoritetui. TEDK 2021-05-27 d. Nr. 18P-5.

Komisija išklausi civilinės bylos 2022 06 14 Nr. 18P-3 teismo posėdžio garso įrašą, įvertinusi teikime nurodytus duomenis bei teisėjos paaiškinimus, konstatavo, kad Pareiškėjos teikime nurodytos aplinkybės dėl teisėjos neetiško elgesio pasitvirtino. Nagrinėdama civilinę bylą 2022 06 14 Nr. 18P-3, teisėja nevensė dviprasmiškų pasisakymų, balso pakėlimo, moralizavimo, ne itin pagarbių ir mandagių frazių, taip pat replikų, kurios proceso dalyvių buvo suprastos nevienareikšmiškai. Iš garso įrašo nustatyta, kad teisėja pakeltu balso tonu, nemandagiai ir tendencingai apibūdino nagrinėjamą civilinę bylą bei išsakė savo nepagarbius šalims pastebėjimus: „*Jūsų tas ginčelis yra nulis prieš visą kitą, kas vyksta pasaulyje*“, be to moralizavo ir replikavo frazėmis „*Susirinkome į mūsų – Ukraina – Rusija, Rusija – Ukraina, o aš (teisėja) pabūsiu NATO*“. Taip pat nustatyta, kad teisėja nevensė išsakyti proceso dalyviams replikų, nesusijusių su nagrinėjama byla, pvz. nurodė, kad „*dirba tokiu konvejeriu, kad jau tuoj bus kaip nuvaryti arkliai*“, arba emociškai replikavo: „*aš galiu galvoti, kad esu Saudo Arabijos karalienė*“. Nekorektiškai ir nepagarbiai, nevensiant emocijų, išreiškė ir pastabas dėl mažamečio vaiko, išsakė nedalykiškus, asmeninius vertinimus: „*Advokate, ką reiškia maža mergytė, jai kiek, metukai? Tai kas? Klausykite, Jūsų ta nuostata, vat – gedulinė gaidelė, taip gedulinė - jai reikia mamytės.*“ <...> *Tai apie ką mes kalbame? Pati atsakydama, kad kalbame apie tą, kad mama su dukryte negali nukirpti bambagyslės. Anksčiau ar vėliau tą reikės padaryti.*“ Taip pat kaip per tekliniai, nedalykiški buvo įvertinti teisėjos garsiai išreikšti pasvarstymai bei siūlymai šalims atsiversti teismų praktiką, Civilinio kodekso nuostatas, visa tai pasiskaityti ir susirašyti, bei garsiai išsakytas argumentas, jog tokių sprendimų teisėja yra rašiusi nemažai ir galinti pasigirti, kad apygarda palieka galioti jos sprendimus. Pakeltas balso tonas, susierzinimas nustatytas ir epizode, kai Pareiškėjos atstovė advokatė pareiškia, kad toks teisėjos elgesys procese yra prilyginamas daromam spaudimui, į ką teisėja paklausė: „*Tai reiškiate nušalinimą?*“ ir pakeltu tonu pareiškė, kad „*mielai nusišalintų nuo šitos bylos*“.

Įvertinusi aukščiau nurodytus duomenis, Komisija padarė išvadą, kad bendraudama su proceso dalyviais teismo posėdyje, teisėja turėjo elgtis santūriau, dalykiškiau, korektiškiau, taip pat atsakingiau vertinti savo pasisakymų reikšmę ir toną.

Komisija rekomendavo teisėjai ateityje teismo posėdžio metu elgtis ir kalbėti taip, kad būtų išsaugotas geras teisėjo vardas ir nepakenkta teismo autoritetui. Teisėja turėtų vengti nekorektiškų replikų, susilaikyti nuo proceso dalyvių moralizavimo, kritikos bei vengti situacijų, kurios galėtų sukelti įtarimą dėl teisėjo palankumo arba šališkumo. Komisija konstatavo, kad teisėjos elgesys ir viešai teismo posėdyje išsakytos replikos yra nesuderinamos su teisėjams keliamais etikos reikalavimais ir yra požymių, jog teisėja savo elgesiu pažeidė Teisėjų etikos kodekse įtvirtintus pagarbos žmogui (Teisėjų etikos kodekso 6 straipsnio 3 punktas), teisingumo ir nešališkumo (Teisėjų etikos kodekso 8 straipsnio 3, 5 punktai) bei pavyzdingumo (Teisėjų etikos kodekso 14 straipsnio 1, 4, 5, 6 punktai) principų reikalavimus. Tačiau atsižvelgus į tai, kad teisėja pripažino pažeidimus, nuoširdžiai gailėjosi dėl netinkamo elgesio teismo posėdžio metu, užtikrino jį keisti ir ateityje laikytis Teisėjų etikos principų, taip pat į tai, kad teisėja nusišalino nuo nagrinėjamos bylos, apsiribota apsvaistymu.

TEDK konsultacijos

Teisėja kreipėsi dėl konsultacijos, ar dalyvavimas mokamuose VšĮ „Tientos“ organizuojamuose flamenko šokių pasirodymuose, negaunant už tai atlygio, neprieštarauja teisėjo elgesio principams.

Teikdama atsakymą Komisija pažymėjo, kad vadovaudamasis pavyzdingumo principu teisėjas privalo profesinėje veikloje ir privačiame gyvenime savo elgesiu, kalba, drausme, išvaizda rodyti pavyzdį, laikantis visuotinai pripažintų moralės normų ir etikos reikalavimų nežeminti teisėjo vardo; saugoti savo profesijos garbę ir prestižą, privatų gyvenimą tvarkyti taip, kad nenukentėtų teismų interesai ir teisėjo reputacija. Teisėjai savo privačiame gyvenime turi vadovautis itin aukštais etinio, moralinio pobūdžio bei nepriekaištingos reputacijos reikalavimais. Komisijos vertinimu, dalyvavimas flamenko šokių pasirodymuose, negaunant už tai atlyginimo, savaime neprieštarauja teisėjo etikos principams. Tačiau Komisija atkreipė dėmesį į tai, kad dalyvaujant pasirodymuose būtina atsakingai įvertinti renginio kontekstą – vietą, auditoriją, kitas aplinkybes ir tai, kaip toks elgesys bus suprastas visuomenėje. Komisija taip pat pažymėjo, kad teisėjai didžiąją savo laiko dalį turėtų skirti teisėjo funkcijų vykdymui taip pat su tuo susijusiai veiklai. TEDK 2019-01-14.

TGT sprendimai:

Teisėjų garbės teismas pažymėjo, kad teisėjo elgesio modelis formuoja visuomenės nuomonę apie teisingumo vykdymą. Pastangos suformuoti palankią nuomonę apie teisingumo vykdymą yra suprantamos ne tik kaip orus teisėjo elgesys teismo salėje ar teismo patalpose, bet taip pat kaip tinkamas teisėjo elgesys bet kurioje gyvenimiškoje situacijoje. Teisėjo veikla ne teisme bei jo privatus gyvenimas turėtų būti tokie, kad rizika, jog iškils konfliktas su jo visuomeniniu statusu, būtų minimali. Transporto priemonės vairavimas esant neblaiviam yra vienas sunkiausių administracinių teisės nusižengimų. Teisėjo elgesys, kai buvo nepaisyta svarbių teisės aktų reikalavimų, akivaizdžiai žemina teismo, kaip teisingumą vykdančios institucijos, autoritetą, ne tik prieštarauja įprastinėms visuomenėje galiojančioms moralės nuostatoms, bet ir nepateisina teisėtų visuomenės lūkesčių, kurių ji tikisi iš teisminės valdžios atstovų. TGT 2020-07-17 Nr. 21P-3.

Teisėjų garbės teismo vertinimu, nors EŽTT pripažino teisę viešai diskutuoti apie teismų problemas, tačiau šiuo atveju pareiškėja, pati būdama teisėja, pasisakė apie visų teisėjų asmenines savybes, kurios tiek įstatymų, tiek ir visuomenės požiūriu, yra labai svarbios ir netgi būtinos nagrinėjant konkrečias bylas. Teisėja minėtais pasisakymais sukėlė įtarimų, kad teisėjai ar dauguma iš jų, neišskiriant nei jos pačios, neturi esminių savybių, kurios būtinos teisingai išnagrinėti asmenų ginčus ar nuspręsti kaltumo klausimus. Paskelbti teiginiai, kaip minėta, yra apibendrinamojo pobūdžio, jų įrodyti praktiškai nebūtų įmanoma, todėl galima daryti išvadą, kad tie teiginiai stokoja faktinio pagrindo. Jeigu tokius teiginius išsakytų žurnalistai ar kiti

asmenys, nesantys teisėjais, tai galėtų būti laikoma jų subjektyvia nuomone, kurios gynyba Konvencijos 10 straipsnio požiūriu yra plačios apimties. Tačiau šiuo atveju atsižvelgtina, kad apibendrinantys vertinimai yra išsakyti pačios teisėjos, kuriai taikytini papildomi saviraiškos laisvės apribojimai kaip valstybės valdžios pareigūnei, kuri yra saistoma lojalumo valstybei pareigos ir kuri turi įvertinti, kokį poveikį jos pasisakymai gali daryti bendram visuomenės įspūdžiui apie teisminės valdžios autoritetą ir nešališkumą. Sutiktina, kad teisėjos išsakyti apibendrinti vertinimai apie jos korpuso kolegų asmenines savybes daro visuomenei stipresnį įspūdį kaip „balzas iš vidaus“, verčia manyti, kad visi ar bent jau dauguma teisėjų yra tokie, kaip juos apibūdino teisėja. TGT 2021-12-13 Nr. 21P-1

Teismo pirmininko teikime iškelti drausmės bylą teisėjai buvo nurodoma, kad gauti su teisėja dirbusių teismo posėdžių sekretorių tarnybiniai pranešimai dėl teisėjos elgesio, kuriuose nurodoma, kad teisėja jiems išsako kaltinimus dėl sekimo, informacijos perdavimo tam tikroms tarnyboms, daiktų, bylų pasisavinimo. Teismo administracija gauna teismo posėdžių sekretorių, teisėjų padėjėjų prašymus neskirti dirbti kartu su šia teisėja dėl teisėjos neadekvataus elgesio ir psichologinės įtampos. Teismo darbuotojų nusiskundimai teisėjos elgesiu dėl psichologinės įtampos kėlimo, nepagrįstų kaltinimų persekiojimu yra nevienkartinio pobūdžio, kas, anot teismo pirmininko, aiškiai rodo, jog teisėjos elgesys sistemingas, darantis neigiamą įtaką psichologinei atmosferai bei mikroklimatui darbe. Dėl teisėjos etikos reikalavimų pažeidimo ir netinkamo, nekorektiško elgesio, kuris pasireiškia nuolatiniams kaltinimais persekiojimu, dokumentų bei jos asmeninių daiktų ar dokumentų pasisavinimu ir naikinimu, su ja atsisako dirbti tiek teismo posėdžių sekretoriai, tiek teisėjų padėjėjai. Teikime nurodoma, kad nepagarbus ir netinkamas teisėjos elgesys patvirtinamas ne tik teismo darbuotojų, bet proceso šalių ar kitų asmenų rašytiniais paaiškinimais. Panašaus turinio kaltinimus teisėja išsako proceso šalims (dėl laužimosi į jos butą ir pan.).

TGT šioje byloje pažymėjo, jog neturi pagrindo abejoti jam pateiktais dokumentais ir teismo pirmininko paaiškinimais, todėl, įvertinęs turimą drausmės bylos medžiagą, konstatavo, kad yra pakankamai duomenų, jog teisėja, darbinėje aplinkoje bendraudama su teismo personalu, nesilaikė Teisėjų etikos kodekso reikalavimų: buvo nekorektiška, nemandagi, negerbė kito asmens, jį įžeidinėjo. Tai reiškia, kad yra pagrindas konstatuoti, jog teisėja pažeidė Teisėjų etikos kodekso 6 straipsnio 1 punkte, 13 straipsnio 1, 3–5 punktuose įtvirtintus pagarbos žmogui ir padorumo reikalavimus. Tokiu elgesiu teisėja taip pat pažeidė Teisėjų etikos kodekso 14 straipsnio 1 ir 2 punktuose numatytą pareigą profesinėje veikloje ir privačiame gyvenime savo elgesiu, kalba rodyti pavyzdį, laikytis visuotinai pripažintų moralės normų ir etikos reikalavimų, nežeminti teisėjo vardo, saugoti savo profesijos garbę ir prestižą. Toks teisėjos elgesys nesuderinamas su geru teisėjo vardu ir kenkia teismo autoritetui.

TGT pažymėjo, kad teisėjui visuomenė pagrįstai kelia aukštesnius elgesio standartus, nei kitiems asmenims, kadangi būtent su teisėjo vardu yra siejamos teisingumo,

pagarbos, korektiškumo sąvokos. Tiek eidamas tiesiogines pareigas, tiek laisvu nuo pareigų atlikimo metu teisėjas turi vadovautis Teisėjų etikos kodekse įtvirtintais pagarbos žmogui, pavyzdingumo, pareigingumo principais, laikytis šiame kodekse nustatytų teisėjų etikos taisyklių. Kiekvienas teisėjas turi būti nepriekaištingos reputacijos, o tai, be kita ko, reiškia, kad teisėjas turi elgtis mandagiai, korektiškai, padoriai, pavyzdingai, kad savo žodžiais ar formuluotėmis nesuteiktų pagrindo abejoti teisėjo ir teismo autoritetu bei jo nemenkintų. TGT 2022-01-03 Nr. 21P-1.

»»» 15 Straipsnis. Pareigingumas

Vadovaudamasis pareigingumo principu teisėjas privalo laikytis šių taisyklių:

1. nepažeisti Lietuvos Respublikos Konstitucijos, tarptautinių sutarčių, įstatymų ir kitų teisės aktų;
2. surašyti procesinius dokumentus taip, kad jie atitiktų įstatymų ir valstybinės kalbos reikalavimus;
3. savo pareigas atlikti nepriekaištingai, laiku, profesionaliai ir dalykiškai;
4. gilintis į nagrinėjamų bylų esmę, vengti skubotumo ir paviršutiniškumo, tačiau nevilkinti teismo proceso;
5. reaguoti į kitų teisėjų, prokurorų ir advokatų padarytus įstatymų bei profesinės etikos pažeidimus.

BTEP:

Kompetencijos ir orumo principas:

Kompetencija ir orumas yra būtinos sąlygos tinkamam teisėjo pareigų vykdymui.

Taikymas:

- 6.1 *Teisėjo pareigos yra svarbesnės už jo kitą vykdomą veiklą.*
- 6.5 *Teisėjas turi vykdyti visas teisėjo pareigas, įskaitant ir veiksmingą, teisingą bei pakankamai greitą sprendimų priėmimo procesą.*
- 6.7 *Teisėjas negali užsiimti veikla, nesuderinama su teisėjo vykdomų pareigų orumu.*

TEDK sprendimai:

Komisija nuosekliai laikosi praktikos, kad Teismų įstatyme apibrėžtas teisėjo pareiginis nusižengimas, kaip pagrindas taikyti teisėjui drausminę atsakomybę, apima tuos atvejus, kai konstatuojamas aiškiai aplaidus konkrečios teisėjo pareigos, taigi ir iš įstatymo kylančios procesinės pareigos, atlikimas arba jos neatlikimas be pateisinamos priežasties, kai tai nėra tiesiogiai susiję su teismo sprendimo priėmimu. TEDK 2018-03-26 Nr. 18P-6.

Ši praktika yra grindžiama atsižvelgiant į Europos teisėjų tarybos konsultacine nuomonę Nr.3 (2002) „Dėl profesinio teisėjų elgesio, ypač etikos, teisėjo pareigoms netinkamo elgesio, nešališkumo principų ir taisyklių“, kurios 55 ir 60 punktuose esančios nuostatos suponuoja išvadą, kad teismų klaidos, nesvarbu, ar jos susijusios su teisingumo vykdymu arba teismo procesu, aiškinant ir/ar taikant teisės aktus, gali būti ištaisomos tik instancine tvarka, o drausminės nuobaudos skyrimas galimas tik už šiurkštų ir pasipiktinimą keliantį teisėjo elgesį.

Taip pat TEDK, priimdama sprendimus, vadovaujasi nuostata, kad teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai; teisėjai ir teismai, vykdydami teisingumą, yra nepriklausomi (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 str.). Teisėjas, atlikdamas savo konstitucinę pareigą vykdyti teisingumą, bylas nagrinėja savarankiškai, savo nuožiūra sprendžia visus su nagrinėjama byla susijusius klausimus, priima sprendimą remdamasis visapusišku bylos medžiagos vertinimu, teise, vidiniu įsitikinimu, etikos reikalavimais. Kitų institucijų ar asmenų kišimasis į teisėjo ar teismo veiklą draudžiamas ir užtraukia įstatymo numatytą atsakomybę (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 114 str.). Galimybė teisėjui taikyti drausminę atsakomybę už teisės taikymo ar aiškinimo klaidų padarymą, jeigu šios klaidos ir yra akivaizdžios, negali būti aiškinama taip, jog būtų pažeidžiamas Konstitucijos 109 straipsnis ir jame įtvirtintas teisėjo nepriklausomumo principas. Teisėjų pareigų vykdymas iš esmės yra susijęs su teisės aiškinimu ir taikymu, kuriuos atliekant galimos ir klaidos. Tai yra susiję su teisėjo profesijos esminiu aspektu – sprendimų priėmimu. Teisėjas, kuriam už sprendimo priėmimą grėstų drausminė atsakomybė už klaidos padarymą, ypač dėl vertinamojo pobūdžio atsakomybės sąlygų taikymo (aiškiai aplaidus konkrečios teisėjo pareigos atlikimas), negalėtų būti nepriklausomas. Teisėjo priimtas sprendimas negali būti pagrindas pradėti drausminę procedūrą. Visa, kas išdėstyta, reiškia, kad Komisija negali, remdamasi pareiginį nusižengimą apibrėžiančia Teismų įstatymo 83 str. 3 d. nuostata, vertinti teismo sprendimo bei to, ar priimdamas sprendimą teisėjas teisingai aiškino ir taikė teisę, ar nepadarė proceso įstatymų pažeidimų, nes tai reikštų teisėjo sprendimų kontrolę, kišimąsi į teismo veiklą vykdam teisingumą. TEDK 2018-02-27 Nr. 18P-1.

Šiomis nuostatomis TEDK vadovavosi ir vertindama situaciją dėl atsarginio teisėjo įstojimo į bylą aplinkybių.

Komisijoje buvo gautas teismo pirmininko teikimas dėl drausmės bylos dviem teisėjams iškėlimo. Teismo pirmininko įsakymu pirmininko pavaduotojui baudžiamosioms byloms buvo pavesta nustatyti priežastis, dėl kurių baudžiamojoje byloje neįvyko teisiamieji posėdžiai, ar šios bylos nagrinėjime dalyvauja atsarginis teisėjas, ar organizuojant šios bylos nagrinėjimą buvo imtasi visų priemonių, kad teismo procesas nebūtų vilkinamas, ar pagal tikslinio patikrinimo metu nustatytus faktus teisėjų veiksmuose (neveikime) nėra Teisėjų etikos kodekso pažeidimo. Teikime buvo nurodoma, kad patikrinimo metu nustatyta, jog didžioji dalis teisiamųjų posėdžių šioje byloje neįvyko dėl svarbių priežasčių – kaltinamųjų, jų gynėjų, nukentėjusiosios atstovų neatvykimo dėl ligos, atostogų, gynėjų pasikeitimo, teisėjų ligos ir užimtumo. Du teisiamieji posėdžiai neįvyko dėl priežasties, kuri nėra svarbi, t. y. jie neįvyko dėl vieno iš kolegijos nario nedarbingumo ir atostogų. Kadangi kolegijos pirmininkui buvo žinoma apie besitęsiantį kolegijos nedarbingumą bei po nedarbingumo planuojamas atostogas, paskirta atsarginė teisėja byloje buvo nepagrįstai neįtraukta į teisėjų kolegijos darbą vietoje negalėjusio dalyvauti procese teisėjo. Teikime taip pat buvo nurodoma, kad 2017 m. rugpjūčio 29 d. teisiamojo posėdžio pertrauka buvo paskelbta nepagrįstai, taip pat nepagrįstai atšauktas 2017 m. rugsėjo 21 d. teisiamasis posėdis, kadangi šiuose posėdžiuose į kolegijos darbą nebuvo įtraukta atsarginė teisėja. Bylos nagrinėjimas buvo organizuotas netinkamai, nebuvo imtasi visų priemonių, kad teismo procesas nebūtų vilkinamas, todėl tiek kolegijos pirmininkas, tiek atsarginė teisėja, kaip buvo nurodoma teikime, pažeidė Teisėjų etikos kodekso 15 straipsnyje įtvirtintą pareigingumo principą. Vertindamas kilusias pasekmes, teismo pirmininkas teikime nurodė, kad dėl teisėjų veiksmų pailgėjo bendra rezonansinės bylos nagrinėjimo trukmė, o nepagrįstai nenagrinėjus bylos net dviejuose teisiamuosiuose posėdžiuose buvo pakirstas pasitikėjimas teisėjais ir visa teismų sistema, buvo tyčia ignoruojamos Baudžiamojo proceso kodekso 222 straipsnio nuostatos. Teikime taip pat nurodoma, kad teisėjo baudžiamųjų bylų nagrinėjimo trukmė yra ženkliai ilgesnė nei vidutinė šalies apylinkės teismų teisėjų baudžiamųjų bylų nagrinėjimo trukmė, kad žemas teisėjo nuosprendžių stabilumas. Išvados surašymo metu teisėjas turėjo net 11 bylų, kurių nagrinėjimas užtruko daugiau kaip 1 metus, nurodomi kiti teisėjo veiklos trūkumai. Teismo pirmininko vertinimu, šie trūkumai bendrame kontekste su teisėjo pareigų neatlikimu rezonansinėje baudžiamojoje byloje rodo, jog egzistuoja pakankamas pagrindas siūlyti teisėjui iškelti drausmės bylą.

Kelti teisėjui drausmės bylą buvo atsisakyta. Komisija pažymėjo, kad atsarginio teisėjo instituto baudžiamojo proceso teisėje paskirtis yra užtikrinti operatyvų bylos nagrinėjimą, vengiant bylos pakartotinio nagrinėjimo bei užkirsti kelią bylos vilkinimui. Vadovaujantis BPK 222 str. 1 dalimi, tais atvejais, jeigu baudžiamajai bylai nagrinėti reikia daug laiko, gali būti paskirtas atsarginis teisėjas. Atsarginis teisėjas būna teisiamojo posėdžio salėje nuo bylos nagrinėjimo pradžios, ir kai procese negali dalyvauti bylą nagrinėjantis teisėjas, jį pakeičia. Komisija, vertindama, ar kolegijos pirmininko, teisėjo veiksmuose, organizuojant bylos nagrinėjimą, nėra teisėjo aplaidumo ir profesionalumo stokos požymių, atkreipė dėmesį į tai, kad atsarginio teisėjo įtraukimo į bylą procesas nėra reglamentuotas detalai. Nesant visiškai de-

talaus atsarginio teisėjo įtraukimo į bylą reglamentavimo nei baudžiamojo proceso įstatymo lygmeniu, nei teismo vidaus teisės aktais, Komisija negalėjo daryti viena-reikšmės išvados, jog šioje konkrečioje byloje neįtraukus atsarginio teisėjo į bylos nagrinėjimą, buvo pažeistas pareigingumo principas. TEDK 2018-03-26 Nr.18P- 6.

Kitame TEDK priimtame sprendime, buvo konstatuota, kad Teisėjų etikos kodekso 15 straipsnio 3-4 punktuose apibrėžtas pareigingumo principo turinys įpareigoja teisėjui pareigas atlikti nepriekaištingai, laiku, profesionaliai ir dalykiškai, gilintis į nagrinėjamų bylų esmę, vengti skubotumo ir paviršutiniškumo, tačiau nevilkinti teismo proceso. Tai reiškia, kad teisėjas nagrinėdamas bylas privalo būti pasirengęs jos nagrinėjimui, būti nuodugnai susipažinęs su visa bylos medžiaga bei vykdyti visas teisėjo pareigas, įskaitant ir veiksmingą, teisingą bei pakankamai greitą sprendimų priėmimo procesą. Pažymėtina, kad teisėjas, vadovaudamas procesui, turi teisę užduoti klausimus bei šalinti tuos klausimus, kurie su bylos nagrinėjimu nesusiję, išklausti prašymus, priimti procesinius sprendimus. Tačiau tai darydamas, teisėjas turi elgtis ir kalbėti taip, kad būtų išsaugotas geras teisėjo vardas. Užfiksuoti teisėjo klausimai ieškovo atstovei advokatei prašant nurodyti konkretų bylos puslapį, koks įstatų punktą ir kokį informavimo būdą numato, leido Komisijai daryti išvadą, kad teisėjas buvo ne visiškai nuodugnai susipažinęs su bylos medžiaga bei negavęs iš advokatės laukiamo atsakymo, išsakė nekorektiškos replikas jos atžvilgiu dėl tariamo jos nepasiruošimo. Tokiu būdu darytina išvada, kad teisėjas neorganizavo teismo proceso taip, kad proceso dalyviams nekiltų abejonių dėl teisėjo profesionalumo ir dalykiškumo. Teisėjų etikos kodekso pareigingumo principas reikalauja pareigas atlikti nepriekaištingai, laiku, profesionaliai, vengti paviršutiniškumo, nuodugnai susipažinti su medžiaga. Nurodytas teisėjo elgesys, neatitiko Teisėjų etikos kodekso 15 straipsnyje įtvirtintų reikalavimų savo pareigas atlikti nepriekaištingai, laiku, profesionaliai ir dalykiškai ir dėl šių pažeidimų teisėjui buvo iškelta drausmės byla. TEDK 2018-09-27 Nr. 18P-13.

Komisija taip pat nagrinėjo teikimus dėl procesinių dokumentų nepaskelbimo nustatytu laiku. Vienu atveju Komisija vertindama teikime nurodytas aplinkybes dėl teismo sprendimo nepaskelbimo žodžiu atvykusiai šaliai ir spręsdama drausminės atsakomybės klausimą, sutiko su teisėjo pateiktais paaiškinimais, kad bylos dalyviams turėjo būti žinomas teismo sprendimo paskelbimo laikas, o bylos dalyviai atvykę į paskirtą teismo posėdį galėjo ir turėjo pareigą užėti į teismo posėdžių salę, kurioje buvo paskirtas teismo sprendimo paskelbimas. Komisija neturėjo pagrindo daryti išvados, kad teisėjas nustatyto ir viešai nurodyto teismo sprendimo paskelbimo laiku sprendimo dar nebuvo parengęs, kadangi iš teikimo medžiagos bei posėdžio metu pateiktų paaiškinimų matyti, kad sprendimas nebuvo paskelbtas balsiai teismo posėdžių salėje dėl organizacinių nesklandumų – teisėjui neturint informacijos apie atvykusį bylos dalyvį. Komisija pripažino, kad dviejų teismo posėdžių paskyrimas tuo pačiu metu organizaciniu požiūriu yra ydingas, tačiau nagrinėjamu atveju Komisija kilusius organizacinius nesklandumus vertino ir kaip teismo posėdžių sekretoriaus veiklos užtikrinant informacijos apie atvykusius bylos dalyvius surinkimą ir pateikimą bylą nagrinėjančiam teisėjui, trūkumą. Komisija atsi-

sakydama iškelti drausmės bylą teisėjui nesant drausminės atsakomybės požymių, rekomendavo teisėjui atkreipti dėmesį į sklandesnį teismo posėdžių organizavimą. TEDK 2018-07-04 Nr. 18P-12.

Kitu atveju Komisija nustatė, kad atvykusiam išklaudyti teismo sprendimo atsakovui nebuvo užtikrinta galimybė išklaudyti sprendimo paskelbimo teismo posėdžio salėje. Tačiau tai, kad sprendimas nebuvo paskelbtas žodžiu įtakojo netinkamo teismo posėdžio organizavimas. Teismų informacinės sistemos LITEKO duomenimis sprendimas, kuriuo išnagrinėta civilinė byla, pasirašytas teisėjos elektroniniu parašu jo priėmimo dieną. Sprendimo popierinė kopija atsakovui asmeniškai įteikta tą pačią dieną, t. y. 2018 m. kovo 26 d. Sprendimo kopija 2018 m. kovo 26 d. per Elektroninių paslaugų portalą buvo išsiųsta ir ieškovo atstovei. Su sprendimo turiniu abi proceso šalys buvo supažindintos iš anksto numatytąją jo paskelbimo dieną, iš karto po sprendimo priėmimo. Teisme taip pat išnagrinėti atsakovo neprocesiniai skundai ir į juos atsakyta papildomai išaiškinant atsakovui teisę kreiptis dėl sprendimo išaiškinimo (CPK 278 str.) bei sprendimo apskundimo apeliaciniu skundu tvarka (CPK 306 straipsnio 3 dalis, 307 straipsnio 1 dalis). Teismų informacinės sistemos LITEKO duomenimis atsakovas pasinaudojo savo teise apskusti teismo sprendimą ir pateikė apeliacinį skundą, kuris tos pačios dienos rezoliucija buvo priimtas. Taigi, iš tyrimo metu nustatytų aplinkybių matyti, kad atvykusiam atsakovui buvo įteikta sprendimo kopija, atsakovas su sprendimo turiniu sprendimo paskelbimo dieną susipažino ir galėjo įgyvendinti savo procesines teises, tame tarpe pasinaudoti apeliacijos teise. Komisija, išnagrinėjusi turimą medžiagą ir apibendrinusi tai, kas išdėstyta, konstatavo, kad teisėjos veiksmuose yra Teisėjų etikos kodekso 15 straipsnio 3 dalyje įtvirtinto pareigingumo principo pažeidimo požymių, tačiau Komisija atkreipė dėmesį į tai, kad susidariusiai situacijai didelės įtakos turėjo bendri organizaciniai (nuo teisėjos nepriklausantys) teismo veiklos trūkumai, t. y. teismo posėdžių sekretorių ir teismo posėdžių salių trūkumas Vilniaus miesto apylinkės teisme. Komisija taip pat atsižvelgė į tai, kad pats procesinio sprendimo nepaskelbimas teismo posėdžių salėje nesukėlė jokių neigiamų padarinių, ir nustatė, kad pagrindo kelti teisėjai drausmės bylą nėra, priėmė sprendimą, kad apsvarstymas Komisijoje yra pakankamas poveikis teisėjai. TEDK 2018-07-04 Nr. 18P-12.

Komisija savo sprendimuose akcentavo, kad CPK 7 straipsnio 1 dalis įtvirtina koncentracijos ir ekonomiškumo principą, pagal kurį teismas imasi nustatytų priemonių, kad būtų užkirstas kelias procesui vilkinti, ir siekia, kad byla būtų išnagrinėta kaip įmanoma operatyviau. Procesu operatyvumo esmė grindžiama greitu procesu ir procesinių veiksmų atlikimu per kuo trumpesnį laiką. Procesu koncentracijos principo pagrindinė idėja yra ta, kad pažeistos asmens materialios subjektinės teisės turi būti ginamos per kiek įmanoma trumpesnį laiką. Įgyvendindami proceso koncentracijos principą, ir teismas, ir šalys turi vykdyti procesines pareigas ir rūpintis bylos išnagrinėjimu per įmanomai trumpiausią laiką, o ypač akcentuotinas teisėjo vaidmuo įgyvendinant šį principą, nes teisėjas vadovauja procesui ir privalo atlikti atitinkamus procesinius veiksmus nagrinėdamas bylą.

Komisijoje buvo gautas teismo pirmininkės teikimas dėl drausmės bylos iškėlimo teisėjui. Pirmininkė teikime nurodė, kad buvo gautas pareiškėjo skundas dėl teisėjo veiksmų civilinėje byloje (dėl bylos vilkinimo, nesavalaikio procesinių veiksmų atlikimo ar neatlikimo). Atsižvelgiant į tai, buvo nutarta organizuoti teisėjo tikslinį patikrinimą pagal pareiškėjo skundą. Patikrinimą atlikusi komisija tikslinio patikrinimo akto projekte konstatavo, kad teisėjas, nagrinėdamas civilinę bylą, nebuvo pakankamai pareigingas, proceso dalyvių pateiktus prašymus sprendavo nepateisinausiai ilgą laiką, pareiškimą dėl ieškinio atsiėmimo išsprendė per 38 dienas ir tik po to, kai proceso dalyviai pakartotinai teikdami prašymą paragino tai padaryti. Be to, patikrinimą atlikusi komisija nustatė, kad pareiškimą dėl ieškinio atsiėmimo byloje buvo pateikusi viena ieškovė. Tuo tarpu teisėjas, sprenddamas vienos ieškovės ieškinio atsiėmimo klausimą, nutartimi priėmė penkių ieškovų ieškinio atsiėmimą, dalyje ieškinį paliko nenagrinėtą, o penki ieškovai buvo pašalinti iš bylos.

Atliekant patikrinimą atsitiktinės atrankos būdu, buvo patikrintos teisėjo nagrinėtos civilinės bylos. Nustatyta 15 atvejų, kai teisėjo darbe (beveik visose tikrintose bylose) nustatyti grubūs ir sisteminiai Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) nuostatų pažeidimai. Apibendrintai patikrinimą atlikusi komisija konstatavo, kad: 1) procesinių terminų praleidimas fiksuotas didžiojoje dalyje atsitiktine tvarka tikrintų bylų, dažniais atvejais fiksuotas reikšmingas (itin ženklus) procesinių terminų praleidimas; 2) dėl proceso įstatymo nuostatų nesilaikymo sudėtinga ne tik suprasti proceso eigą, tačiau ir nustatyti procesinių terminų savalaikiškumą (atitinkamų terminų laikymąsi ar jų pažeidimus); 3) vienoje byloje priimti du teismo procesiniai sprendimai – du sprendimai už akių; 4) byla dėl neterminuoto tėvo valdžios apribojimo išnagrinėta nedalyvaujant atsakovui ir nepaskyrus jam atstovo; 5) viena byla iš esmės išnagrinėta neinformavus bylos šalių apie bylos nagrinėjimą teisme (t. y. apie teismo posėdžio datą bei laiką); 6) vienoje byloje nuspręsta bylai rengtis paruošiamųjų dokumentų būdu, nors byloje jau buvęs paskirtas ne vienas teismo posėdis; 7) vienoje byloje neišspręstas laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimas, o kitoje prašymas dėl sprendimo vykdymo išdėstymo; 8) darbo byloje pažeistas reikalavimas bylai rengtis parengiamajame posėdyje. Teikime nurodoma, kad toks nuolat ir ilgą laiką pasikartojantis procesinių normų nesilaikymas negali būti pateisinamas jokiais objektyviomis priežastimis. Pareiškėjos teigimu, jokios ankstesnės priemonės nepakeitė teisėjo ydingos darbo organizavimo praktikos ir nepaskatino didesnio pareigingumo. Teismo pirmininkės nuomone, šiuo metu yra išnaudotos visos vidinio administravimo priemonės, siekiant atkreipti teisėjo dėmesį į bylų nagrinėjimo darbo organizavimą bei asmeninę teisėjo atsakomybę.

Komisija, išnagrinėjusi teikimą, padarė išvadą, kad teisėjas, nagrinėdamas civilinės bylas, neužtikrino tinkamo savo darbo organizavimo – nesilaikė civilinių bylų nagrinėjimo tvarkos ir terminų. Teisėjas nekontroliavo bylų nagrinėjimo eigos, šiais savo veiksmais vilkino bylų nagrinėjimą ir tokiu būdu pažeidė proceso dalyvių teisę į greitą ir operatyvų teismo procesą. Komisija šiuos teisėjo veiksmus vertino kaip akivaizdžius teisėjo darbo trūkumus. Teisėjo pateikti paaiškinimai dėl teismo posėdžio sekretorės aplaidaus darbo bei nesutarimų su padėjėju nepateisina teisėjo

aplaidaus darbo ir nepaneigia drausminės atsakomybės pagrindų. Komisija sprendime pažymėjo, kad būtent bylą nagrinėjantis teisėjas atsakingas už jam paskirtų bylų išnagrinėjimą įstatyme numatytais terminais ir tvarka. Taip pat Komisija sprendime konstatavo, kad teisėjo priimtoje nutartyje nurodytas teiginys: „*Atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu teisėjui nebuvo pateiktas sprendimo projektas dėl teisėjo padėjėjo neatvykimo į teismą dėl ligos esant koronaviruso grėsmei ir ko pasėkoje negalima suspėti surašyti norimos apimties sprendimo*“ ir jo turinys neatitiko procesiniam dokumentui keliamų kokybės standartų reikalavimų, t. y. procesiniame dokumente dėstomi ne teisiniai argumentai, bet teisėjo ir teisėjo padėjėjo darbo ypatumai, kurie pašaliniam stebėtoji gali sukelti abejonių dėl teisėjo kompetencijos ir pareigingumo. Teisėjo darbo veiklos trūkumai yra šiurkštūs ir akivaizdūs civilinio proceso įstatymo pažeidimai. Dėl tokių teisėjo veiksmų byloje dalyvaujantys asmenys turi imtis papildomų veiksmų, kadangi reikia apskųsti teisėjo procesinius sprendimus, eikvoti lėšas, darbo laiką ir kitus išteklius. Tokį teisėjo elgesį Komisija vertino kaip neatitinkantį Teisėjų etikos kodekso 15 straipsnio 1, 3 ir 4 punktų reikalavimų. TEDK 2021-08-04 Nr. 18P-8.

Kitoje byloje, Komisija, išnagrinėjusi turimą medžiagą konstatavo, kad teisėjos veiksmuose nagrinėjant bylas egzistuoja nemažai akivaizdžių proceso įstatymų pažeidimų ir aiškiai aplaidaus teisėjo pareigų atlikimo požymių (ypač pažeidimai, nustatyti dviejose darbo bylose). Šių pažeidimų teisėja neneigė, juos pripažino, nurodydama, kad jie atsirado dėl to, kad atsakovų gyvenamoji vieta buvo Baltarusijos Respublikoje. Atsižvelgiant į tai Komisija padarė išvadą, kad teisėja nesilaikė Teisėjų etikos kodekso 15 straipsnio 1, 3 ir 4 punktuose įtvirtintų pareigingumo principo reikalavimų, jos veiksmuose yra aiškiai aplaidaus teisėjo pareigų atlikimo požymių. Tačiau Komisija įvertino ir tai, kad teisėja pripažino nustatytus pažeidimus ir savo elgesį vertino neigiamai, įsipareigojo imtis priemonių, kad nurodyti pažeidimai nesikartotų. Taip pat atsižvelgta į tai, kad nurodyti pažeidimai padaryti dirbant teismams ekstremalios situacijos sąlygomis, t. y. karantino, įvesto dėl COVID-19 viruso plitimo grėsmės valstybėje metu, kai galimybės operatyviai organizuoti posėdžius buvo gana ribotos. Teisėjai galimybė organizuoti teismo posėdžius nuotoliniu būdu buvo sudaryta tik 2021 m. sausio 22 d. Komisija taip pat atsižvelgė į tai, kad duomenų, jog teisėjos padaryti proceso teisės normų pažeidimai būtų sukėlę kam nors neigiamas pasekmes, nėra, o daugelis teisėjos padarytų pažeidimų jau ištaisyti, bylos išnagrinėtos. Teisėja turi ilgametį teisėjo darbo stažą, anksčiau drausmine tvarka ji nebuvo bausta. Įvertinusi visų aukščiau aptartų aplinkybių visumą, Komisija atsisakė kelti teisėjai drausmės bylą ir apsiribojo svarstymu. TEDK 2021-08-04 Nr. 18P-7.

Komisija taip pat vertino ar yra pagrindas pripažinti, kad teisėjas aiškiai aplaidžiai atliko savo pareigas dėl to, kad operatyviai nespėdė pateikto Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos prašymo dėl teismo leidimo išdavimo paimti vaikus iš jų įstatyminių atstovų. Nagrinėjamu atveju Civilinio proceso kodekse nustatytas imperatyvus terminas, per kurį teismas turi išnagrinėti proceso dalyvio prašymą dėl teismo leidimo išda-

vimo paimti vaikus iš jų įstatyminių atstovų. Komisija savo praktikoje laikosi nuostatos, kad vilkinimas atlikti tam tikrus procesinius veiksmus, kaip pagrindas teisėjo drausminei atsakomybei, gali būti nustatytas tada, kai procesinių veiksmų atlikimas ar procesinių sprendimų priėmimas užtęsiamas dėl teisėjo kaltės be jokių priežasčių. Išnagrinėjusi teikimą Komisija nustatė, kad procesas buvo užvilktas be jokių objektyvių priežasčių, nes nebuvo nustatytas nei teisėjo, nei proceso dalyvių atstovų advokatų užimtumas, galėjęs sąlygoti objektyvias priežastis, dėl kurių posėdis negalėjo būti paskirtas nepažeidžiant CPK 582 straipsnio 5 dalyje nustatyto termino. Komisija sprendime konstatavo, kad dėl aptartų prašymo nagrinėjimo aplinkybių, daugiau kaip tris mėnesius užsitęsęs bylos nagrinėjimas turėjo įtakos vaikų psichinei ir emocinei būklei, buvo pažeistos vaikų teisės ir teisėti interesai (buvo teisinis neapibrėžtumas dėl vaikų teisinės padėties, negalima buvo nustatyti laikinosios globos vaikams bei išspręsti jų išlaikymo klausimų), kilo neigiamų pasekmių. Komisija sprendime pripažino, kad tokiais savo veiksmais teisėjas nesilaikė Teisėjų etikos kodekse įtvirtinto pareigingumo principo (15 straipsnio 1, 3 ir 4 punktų) reikalavimų. TEDK 2021-01-29 Nr. 18P-3.

Komisija vertino, ar yra pagrindas pripažinti, kad teisėja aiškiai aplaidžiai atliko savo pareigas dėl to, kad sprendama kardomosios priemonės – suėmimo – skyrimo įtariamajam klausimą nesiėmė priemonių sudaryti galimybę, kad jam atstovautų jo pasirinktas gynėjas (advokatė), bei inicijavo valstybės garantuojamo advokato paskyrimą. Komisija sprendime pažymėjo, kad teisėjo drausminės atsakomybės pagrindą sudaro tik šiurkštus teisėjo padarytas etikos ar drausmės pažeidimas ar akivaizdžiai netinkamas teisėjo pareigų vykdymas. Teisėjo padaryti materialinės ir proceso teisės pažeidimai, jeigu tokių buvo padaryta, gali būti patikrinti ir atitinkamai įvertinti aukštesnės instancijos teisme įstatymų nustatyta tvarka. Komisija nustatė, kad išnagrinėjęs advokatės skundą dėl suėmimo skyrimo, aukštesnysis teismas padarė išvadą, kad skiriant įtariamajam kardomąją priemonę – suėmimą – nei BPK nuostatos, nei Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatos pažeistos nebuvo. Komisija išnagrinėjusi turimą medžiagą padarė išvadą, jog ne dėl teisėjos aplaidžių veiksmų, o dėl ikiteisminiame tyrime, kuriam (pabrėžtina) vadovauja prokuroras, susiklosčiusios situacijos (įtariamojo sulaikymo laiko, prokuroro pareiškimo pateikimo teismui laiko, pareiškimo pateikimo ikiteisminio tyrimo teisėjai laiko – pareiškimas teisėjai pateiktas likus mažiau nei keturioms valandoms iki įtariamojo laikino sulaikymo termino pabaigos) kilo aprašyta ir analizuota situacija. Nagrinėjamu atveju Komisija konstatavo, kad teisėjos veiksmuose nebuvo pareigingo nusižengimo, galinčio sudaryti drausminės atsakomybės pagrindą, požymių.

Komisija, nepaneigdama teisėjo nepriklausomumo doktrinos, taip pat nustačiusi, jog nagrinėjamoje pagal pateiktą teikimą situacijoje buvo galima įžvelgti įvairių teisėsaugos pareigūnų darbo organizavimo trūkumų ir nevisiškai tinkamą tarpusavio bendradarbiavimą bei veiksmų koordinavimą, tačiau akcentuodama konstitucinio teisės į gynybą principo realaus įgyvendinimo reikšmingumą, rekomendavo teisėjai atkreipti dėmesį į tai, kad sprendžiant griežčiausios kardomosios priemonės – suėmimo – skyrimo klausimą prioritetas turi būti teikiamas įtariamojo apklauso-

je dalyvauti jo pasirinktam gynėjui. Vykdamas ikiteisminio tyrimo teisėjo funkcijas bei organizuojant įtariamąjį / įtariamųjų apklausas dėl suėmimo skyrimo Komisija sprendime rekomendavo atsakingiau ir išsamiau aiškintis priežastis, dėl kurių negali dalyvauti įtariamąjį pasirinktas gynėjas, bei imtis visų reikalingų priemonių, duoti konkrečius bei aiškius pavedimus, kad įtariamąjį pasirinktas gynėjas būtų tinkamai informuotas apie posėdžio laiką ir vietą TEDK 2021-12-17 Nr. 18P-9.

Komisija, remdamasi pateikta medžiaga, nustatė, kad teisėja nutartimi kaltinamajam paskyrė kardomąją priemonę–suėmimą kaltinamajam posėdyje nedalyvaujant, todėl vadovaujantis Baudžiamojo proceso kodekso 123 straipsnio 3 dalimi, sulaikytas kaltinamasis per 48 valandas nuo sulaikymo momento privalėjo būti pristatytas suėmimą paskyrusiam teisėjui, kuris privalėjo suimtą asmenį apklausti dėl suėmimo pagrįstumo. Tačiau teisėja, nors ir esant realioms galimybėms pristatyti kaltinamąjį į teismą, nemėgino surengti teismo posėdžio kardamosios priemonės suėmimo pagrįstumui išspręsti bei nurodė policijos pareigūnams, kad kardamosios priemonės (suėmimo pagrįstumo) klausimo nespęs. Trakuose sulaikytą kaltinamąjį teisėja nurodė vežti į Vilniuje esančią areštinę. Komisija šioje byloje padarė išvadą, kad teisėjos veiksmuose yra Teisėjų etikos kodekso 15 straipsnio 3 punkte nurodytų etikos principų ir teisėjo pareigų pažeidimo požymių. TEDK 2019-10-04 Nr. 18P-6.

Komisija, išnagrinėjusi teikimą, įvertinusi Vilniaus apygardos teismo pirmininko sudarytos komisijos išvadą, teisėjų pateiktus paaiškinimus, konstatavo, kad nagrinėjant baudžiamąją bylą apeliacine tvarka, teisėjai padarė klaidų, t. y. 2019 m. sausio 18 d. nuosprendyje įrašyta neteisinga bylą nagrinėjusios kolegijos sudėtis, nes vietoje bylą nagrinėjusios teisėjų kolegijos nario įrašytas kitas teisėjas. Komisijos vertinimu, padarytos klaidos neatitinka pareigingumo principo turinio reikalavimų. TEDK 2019-07-02 Nr. 18P-5.

Komisijoje buvo gautas Vilniaus miesto apylinkės teismo pirmininko pavaduotojo teikimas dėl drausmės bylos iškėlimo Vilniaus miesto apylinkės teismo teisėjai. Pareiškėjas teikime nurodė, kad Vilniaus miesto apylinkės teisme yra nustatytos teisėjų specializacijos tam tikrų kategorijų byloms nagrinėti. Civilines bylas, kildinamas iš darbo teisinių santykių, nagrinėja trys paskirtos teisėjos. Nuo 2020 m. kovo 16 d. visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje buvo paskelbtas karantinas. Dėl nustatytų karantino režimo reikalavimų, Vilniaus miesto apylinkės teisme liko dirbti tik viena civilines bylas, kildinamas iš darbo teisinių santykių, nagrinėjanti teisėja. Teisėjų tarybos 2015 m. rugsėjo 25 d. nutarimu Nr. 13P-123-(7.1.2) patvirtinto bylų paskirstymo teisėjams ir teisėjų kolegijų sudarymo taisyklių aprašo 2.1 punkte nustatyta, kad automatizuotas bylų skirstymas turi būti užtikrinamas iš ne mažiau kaip dviejų teisėjų. Atsižvelgdamas į susidariusią padėtį teisme, teismo pirmininko pavaduotojas civilines bylas, kildinamas iš darbo teisinių santykių, skyrė nagrinėti visiems bendros kompetencijos civilines bylas nagrinėjantiems teisėjams karantino laikotarpiu nuo 2020 m. kovo 17 d., t. y. tuo atveju, kai teisme dirba mažiau nei du darbo bylas nagrinėjantys teisėjai. Teismo pirmininko įsakymo pagrindu teisme gautos darbo bylos buvo skirstomos visiems bendros kompetencijos civilines by-

las nagrinėjantiems teisėjams. Viena iš teisėjų, kuriai buvo paskirta iš darbo teisinių santykių kilusi byla, kėlė klausimą dėl to, kad byla jai priskirta ne pagal specializaciją, tačiau teismo pirmininko pavaduotojai teisėjai žodinio pokalbio metu išaiškino visą šiam klausimui reikšmingą teisinį reglamentavimą ir bylos skyrimo bendros kompetencijos bylas nagrinėjantiems teisėjams priežastis. Nepaisant to, teisėja minėtoje civilinėje byloje priėmė nutartį, kuria, vadovaudamasi CPK 66 straipsniu, nuo bylos nagrinėjimo nusišalino, motyvuodama tuo, jog jai nagrinėti minėta civilinė byla paskirta be jokio teisinio pagrindo. Be to, teisėja nusišalinimą nuo bylos nagrinėjimo motyvavo tuo, jog objektyvus ir nešališkas bylos išnagrinėjimas įmanomas tik turint specialiųjų darbo teisės žinių, o teisėja darbo bylų nenagrinėjo jau 10 metų, per tą laikotarpį pasikeitė ne tik darbo kodeksas, bet ir visa darbo (ir socialinės) teisės koncepcija, reglamentavimas; byla yra sudėtinga dėl konkurso rezultatų panaikinimo ir specifinių laikinųjų apsaugos priemonių taikymo; jos išnagrinėjimas pareikalautų neadekvačių darbo laiko sąnaudų; šiuo metu teisėja rašo 5 sprendimus, 3 bylos, kuriuose rašomi sprendimai, sudėtingos, nagrinėtos virš vienerių metų; be to, šiuo metu teisėja dirba pilnu pajėgumu, teisėjai per dieną skiriamas „pirmo rato“ bylų maksimumas per dieną.

Pareiškėjo (teismo pirmininko pavaduotojo) vertinimu, teisėja neturėjo teisinio pagrindo nusišalinti nuo civilinės bylos nagrinėjimo tuo pagrindu, kad teismo pirmininko 2020 m. kovo 17 d. įsakymas Nr. V-109 buvo paskelbtas ir pateiktas vykdymui tik 2020 m. kovo 18 d. Pareiškėjo nuomone, teisėjos procesinis sprendimas, kuriuo teisėja nusišalino nuo bylos nagrinėjimo, yra iš esmės ne kas kita, kaip atsisakymas vykdyti savo tiesiogines teisėjo pareigas.

Šioje byloje Komisija atkreipė dėmesį į tai, kad tais atvejais, kai teisėjas priima sprendimą nusišalinti CPK 66 straipsnio pagrindu, gali būti sudaromos prielaidos piktnaudžiauti nusišalinimo institutu, pažeisti teisėjų solidarumo principą, kadangi, teisėjui nusišalinus nuo bylos nagrinėjimo, byla perduodama nagrinėti kitam teisėjui, taip pat sudaryti sąlygas pažeisti civilinio proceso greitumo ir ekonomiškumo principus. Klausimas dėl teisėjos nusišalinimo motyvų išsamumo yra procesinio vertinamojo pobūdžio klausimas, sudarantis teismo veiklos, vykdančią teisingumą, dalyką. Apie tai konstitucinėje jurisprudencijoje yra pažymėta, jog būtina nešališko ir teisingo bylos išnagrinėjimo sąlyga yra teisėjo procesinis nepriklausomumas ir savarankiškumas sprendžiant visus su nagrinėjama byla susijusius klausimus; tik pats teismas sprendžia, kaip jam reikėtų nagrinėti bylą; teisėjas neprivalo jokiai valstybės institucijai ar pareigūnams aiškintis dėl savo nagrinėjamų bylų; joks teisėjas, vykdydamas teisingumą, nėra ir negali būti pavaldus jokiai kitam teisėjui ar kurio nors teismo (inter alia teismo, kuriame dirba, taip pat aukštesnės grandies ar instancijos teismo) pirmininkui (2014 m. kovo 10 d. sprendimas „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimo nuostatų išaiškinimo“). Atsižvelgdama į paminėtas konstitucinės jurisprudencijos nuostatas, Komisija nevertino teisėjos priimtą nutarties turinio teisėtumo ir pagrįstumo aspektu, tačiau Komisija atkreipė teisėjos dėmesį, kad teisėjas, vadovaudamasis Teisėjų etikos kodekso 15 straipsnyje nustatytu pareigingumo principu, privalo nepažeisti įstatymų ir kitų teisės aktų;

surašyti procesinius dokumentus taip, kad jie atitiktų įstatymų reikalavimus. Teismo procesinio sprendimo (dokumento) kokybė neabejotinai prisideda prie teisės į teisingą teisimą įgyvendinimo. Procesiniuose įstatymuose įtvirtinti formalieji procesinių dokumentų (nuosprendžių, sprendimų nutarčių) turinio ir formos reikalavimai, tačiau procesinės normos nereglamentuoja, kaip konkrečiai šie reikalavimai turi būti įgyvendinti. Tai yra palikta teisėjo diskrecijai ir jo profesionalumui. Nagrinėjamu atveju, Komisija padarė išvadą, kad teisėjos pasirinktas būdas spręsti ginčą su administracija pasitelkiant procesines priemones nėra tinkamas ir rekomendavo pasitekti kitus būdus šalinant su bylų skirstymu susijusius nesutarimus. TEDK 2020-08-28 Nr. 18P-7.

TEDK konsultacijos:

Komisijoje buvo gautas teismo pirmininko pavaduotojo prašymas suteikti konsultaciją, ar poilsio dieną (šeštadienį, sekmadienį ar šventinę dieną), o ypač kasmetinių atostogų metu teisėjo atliktas procesinis veiksmas konkrečioje byloje, pavyzdžiui, rezoliucijos priėmimas, nutarties dėl procesinio dokumento trūkumų nustatymo, posėdžio paskyrimo priėmimas ar pan., kuris tuo pačiu metu turi būti užfiksuotas ir Lietuvos teismų informacinėje sistemoje LITEKO, nepažeis Teisėjų etikos kodekso ar kitų teisės aktų reikalavimų.

Komisija pažymėjo, kad prašyme suteikti konsultaciją keliami klausimai dėl teisėjo darbo atostogų metu yra susiję su administracine-organizacine teismo veikla ir patenka į administravimo teismuose sritį. Taip pat Komisija atkreipė dėmesį į kasmetinių atostogų įstatyminį apibrėžimą - kasmetinės atostogos laisvas nuo darbo laikas, suteikiamas darbuotojui pailsėti ir darbingumui susigrąžinti, mokant jam atostoginius (Lietuvos Respublikos darbo kodekso 126 straipsnis), poilsio diena – diena, kurią nedirbama (Lietuvos Respublikos darbo kodekso 124 straipsnis). vadovaudamasis pareiškimo principu teisėjas privalo nepažeisti Lietuvos Respublikos Konstitucijos, tarptautinių sutarčių, įstatymų ir kitų teisės aktų. Atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatytą darbo ir poilsio atskirtį, į tai, kad teisėjui yra keliami itin dideli etinio bei moralinio pobūdžio reikalavimai, Komisija rekomendavo atostogų laiką, poilsio dienas naudoti pagal įstatymo leidėjo apibrėžtą paskirtį. Tokiu būdu, Komisija nerekomendavo teisėjams atostogų metu atlikti jų nagrinėjamosiose bylose procesinių veiksmų, t. y. priimti, skelbti procesinius sprendimus ir pan. Atostogų metu, Komisijos nuomone, nėra rekomenduotina atlikti ir kitus užklausoje dėl konsultacijos nurodytus procesinius veiksmus, kurie tuo pačiu yra fiksuojami ir Lietuvos teismų informacinėje sistemoje LITEKO. Komisija pažymėjo, kad tuo atveju, kai iškyla būtinybė atlikti procesinius veiksmus (priimti, paskelbti sprendimus ir pan.) atostogų metu, Komisija rekomenduoja teisėjams reikiamam laikotarpiui atšaukti savo atostogas. Įgyvendindami savo teises ir vykdydami pareigas, teisėjas ir teismo administracija privalo veikti sąžiningai, bendradarbiauti, nepiktnaudžiauti teise dėl atostogų atšaukimo, o tokios procedūros ir atvejai gali būti reglamentuoti įstaigos vidaus teisės aktuose. TEDK 2021-09-16.

Komisijoje gautas teisėjos prašymas suteikti konsultaciją, ar Teisėjų etikos kodekso 15 straipsnyje įtvirtintą pareigingumo pareigą, apimančią teisėjo dalykiškumą, labiau atitiktų situacija, kai teisėjas atsižvelgdamas į Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatytą darbo ir poilsio atskirtį, penktadienį vykstantį žodinį teismo posėdį pabaigtų 15.45 val. ir paskirtų kitą posėdžio datą, ar vis dėlto, neprieštaraujant proceso dalyviams, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 72 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta teismo pareiga siekti, kad civilinė byla būtų išnagrinėta per vieną teismo posėdį bei šio kodekso 183 straipsnio 3 dalyje numatytu bylos nagrinėjimo koncentruotumo principu, pabaigtų bylos nagrinėjimą jau po darbo valandų. Teisėja prašyme suteikti konsultaciją nurodo, kad jos darbo praktikoje pasitaikė pavienių situacijų, kai penktadienį, anksčiau nei eilinę darbo dieną pasibaigus darbo laikui (15.45 val.), teismo posėdžiai (dėl liudytojų apklausos ar kitų aplinkybių) vis dar tęsiasi, prieš tai gavus dėl to proceso dalyvių sutikimą (o kartais tiesiog tenkinus tokį proceso dalyvių prašymą). Teisėja nurodo, kad neorganizuodama penktadienį po pietų žodinių posėdžių, turėtų galimybę per savaitę žodinio proceso tvarka išnagrinėti vos tris bylas.

Komisija konsultacijoje pažymėjo, kad Teismų įstatymo 441 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog teisėjas savo darbo laiką planuoja ir organizuoja savarankiškai, išskyrus proceso įstatymuose nustatytus atvejus. Įvertinus išskirtinį konstitucinį teisėjo statusą, kylantį iš Konstitucijoje įtvirtintos teisingumo vykdymo funkcijos, atsižvelgus į tai, kad teisėjas pagal jo atliekamas pareigas negali būti priskirtas prie valstybės tarnautojų ar darbuotojų, darytina išvada, kad teisėjo darbo laiko nėra pagrindo vertinti kaip normuoto. Komisija savo praktikoje yra ne kartą pažymėjusi, jog teisėjo darbo laikas vertinamas kaip nenormuotas ir tai reiškia, kad teisėjai turi teisę darbą organizuoti savo nuožiūra taip, kad laikas būtų išnaudojamas efektyviau ir geresniam teisėjo pareigų atlikimui.

CPK 7 straipsnio 1 dalis įtvirtina koncentracijos ir ekonomiškumo principą, pagal kurį teismas imasi nustatytų priemonių, kad būtų užkirstas kelias procesui vilkinti, ir siekia, kad byla būtų išnagrinėta kaip įmanoma operatyviau. Proceso operatyvumo esmė grindžiama greitu procesu ir procesinių veiksmų atlikimu per kuo trumpesnį laiką. Proceso koncentracijos principo pagrindinė idėja yra ta, kad tam tikri procesiniai veiksmai turėtų būti atlikti iki tam tikros proceso stadijos, taigi šalys neturėtų piktnaudžiauti savo procesinėmis teisėmis šiuo požiūriu, o teismas turėtų užtikrinti, kad nebūtų minėto šalių piktnaudžiavimo, kuris nepagrįstai užvilkina bylos nagrinėjimą. CPK 72 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta teismo pareiga siekti, kad civilinė byla būtų išnagrinėta per vieną teismo posėdį. Įgyvendindami proceso koncentracijos principą, ir teismas, ir šalys turi vykdyti procesines pareigas ir rūpintis bylos išnagrinėjimu per įmanomai trumpiausią laiką, o ypač akcentuotinas teisėjo vaidmuo įgyvendinant šį principą, nes teisėjas vadovauja procesui ir privalo atlikti atitinkamus procesinius veiksmus nagrinėdamas bylą.

Komisija, atsižvelgdama į prašyme suteikti konsultaciją nurodytas aplinkybes, o būtent, kad penktadienį užsitęsęs teismo posėdžiams po darbo valandų, t. y. po

15.45 val., buvo išklaudyta posėdžio dalyvių nuomonė šiuo klausimu, arba posėdžio dalyviai patys prašė tęsti posėdį, konstatuoja, kad tokia situacija iš esmės teisėjų etikos principams neprieštarauja. Šiuo atveju reikšmingas, kaip užklausive nurodo teisėja, ne tik Teisėjų etikos kodekso 15 straipsnyje įtvirtintas pareigingumo, bet ir Teisėjų etikos kodekso 6 straipsnyje įtvirtintas pagarbos žmogui principas.

Komisija taip pat atkreipė dėmesį ir į tai, kad pagal šiuo metu galiojančias proceso įstatymų taisykles teismo posėdyje privalomai dalyvauja teismo posėdžio sekretorė (-ius). Teismo posėdyje prireikus taip pat gali dalyvauti vertėja (-as), informacinių technologijų specialistai ar kiti teismo darbuotojai. Teismo darbuotojai paprastai yra valstybės tarnautojai arba darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartį. Taigi, šiems darbuotojams galioja darbo laiko normos ir apskaitos taisyklės, kas reiškia, kad pasibaigus teismo darbo laikui, pasibaigia ir šių darbuotojų darbo laikas. Taigi teisėjas turi pareigą užtikrinti, kad be kita ko, nebūtų pažeidžiamos ir teisme dirbančių asmenų teisės. Padorumo, pavyzdingumo, pareigingumo, pagarbos žmogui principai reikalauja, kad būtų atsižvelgta ir į kartu su teisėju dalyvaujančių teismo posėdyje teismo darbuotojų teises ir interesus.

Komisija taip pat pažymėjo, kad pateiktas konsultacijas procesinius sprendimus priimančios teisėjai turi teisę vertinti kritiškai ir kiekvienu atveju individualiai priimti sprendimus, atsižvelgdami į konkrečias aplinkybes ir bylos dalyvių išsakytą nuomonę šiuo klausimu. TEDK 2022 01 12.

Komisija gavo teismo pirmininko prašymą suteikti konsultaciją - 1) ar teismo pirmininkas gali reikalauti iš teisėjų, o teisėjai turi pareigą pateikti jam duomenis, patvirtinančius, jog: a) teisėjas yra paskiepytas pagal pilną vakcinavimo schemą; b) ar persirgęs užkrečiama liga; c) ar kad atlieka testavimą nustatyta tvarka ir turi neigiamą testo rezultatą, 2) ar teismo pirmininkas turėtų kreiptis į Komisiją, jei teisėjas nei vieno iš šių veiksmų neatlieka, arba pateikia kitus įrodymus, nei kad numatyta oficialiai paskelbtose tvarkose (pvz. pateikia vaistinėje nusipirkto greitojo antigenų testo rezultatus ar pan.). Jei taip, tai kokių teisiniu pagrindu toks kreipimasis galėtų būti grindžiamas.

Komisija, atsakydama į teismo pirmininko prašymą suteikti konsultaciją pažymėjo, kad vadovaudamasis Teisėjų etikos kodekse įtvirtintais pagarbos žmogui bei pareigingumo principais, teisėjas, be kita ko, privalo gerbti žmogų, jo teises ir laisves nepažeisti Lietuvos Respublikos Konstitucijos, tarptautinių sutarčių, įstatymų ir kitų teisės aktų. Tačiau įvertinusi pateiktų klausimų pobūdį, Komisija padarė išvadą, kad keliami klausimai iš esmės susiję su teismo vidaus darbo organizavimo reglamentavimo bei vykdymo aspektais, kurių vertinti ir analizuoti teisėjų etikos aspektu pagrindo nėra. Atsižvelgiant į tai, Komisija rekomendavo teismo pirmininkams bendradarbiaujant su išorine teismo administracinės veiklos priežiūrą atliekančiu subjektu – Teisėjų taryba, kartu spręsti dėl teismo vidaus darbo tvarkos taisyklių, susijusių su užkrečiamųjų ligų profilaktika ir kontrolės valdymu, taikymo teisėjams. Komisija taip

pat pažymėjo, jog ji negali rekomenduoti/patarti kokių konkrečių atvejų ar kokioms aplinkybėms esant, teismo pirmininkas turėtų kreiptis dėl drausmės bylos teisėjui iškelimo. Toks kreipimasis yra sąlygotas konkrečių atvejų susiklosčiusių aplinkybių ir teismo pirmininko diskrecijos. Kiekvienas galimai padarytas Teisėjų etikos kodekso pažeidimo atvejis yra vertinamas individualiai, atsižvelgiant į pažeidimo pobūdį, pažeidimo mastą, faktines aplinkybes bei kilusias pasekmes TEDK 2022-01-12.

TGT sprendimai:

Teisėjų garbės teismas, išanalizavęs Teisėjų etikos ir drausmės komisijos pateiktą medžiagą, nustatė, kad teisėjas septyniose baudžiamosiose bylose nesilaikė BPK įtvirtintų reikalavimų, kurie nustato teismo baigiamųjų aktų surašymo ir paskelbimo terminus. Teisėjas, turėdamas pareigą paskelbti išnagrinėtose bylose nuosprendžius per 14 dienų, o jei byla sudėtinga ir didelės apimties, per teismo nustatytą įmanomai trumpiausią laiką, bet ne vėliau kaip per 45 dienas, nebuvo pakankamai pareigingas ir neužtikrino, kad teismo baigiamieji aktai būtų paskelbti baudžiamojo proceso įstatyme nustatytais terminais.

Teisėjo nurodytos aplinkybės (byloje dalyvaujančių asmenų neatvykimas į nuosprendžio paskelbimą, teisėjo ir (ar) kolegijos narių kasmetinės atostogos, tam tikros šeiminės aplinkybės (giminaičio laidotuvės)) savaime nėra tos, kurios pateisintų baudžiamojo proceso įstatymo normų nesilaikymą.

Teisėjams suteikiamos socialinės garantijos, atitinkančios jų statusą ir užtikrinančios jų nepriklausomumą. Teisingumo vykdymas klausant tik įstatymo yra pirminė saugotina vertybė ir teisėjui pagal įstatymą priklausančios socialinės garantijos skirtos šiai vertybei įgyvendinti, tačiau ne ją paneigti. TGT 2018-03-30 Nr. 21P-1

Teisėjų garbės teismas nustatęs, kad teisėja 2017 m. gruodžio 15 d. iš anksto nustatytu laiku nepaskelbė nutarties administracinio nusižengimo byloje ir nebuvo pasirengusi šio procesinio sprendimo paskelbimui (nutartis nebuvo atspausdinta ir pasirašyta), padarė išvadą, kad teisėja nesilaikė pareigingumo principo.

Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekse (redakcija, galiojusi iki 2018 m. sausio 1 d.) nebuvo numatyta jokių išimčių, kad apylinkės teismo sprendimas (nutarimas ar nutartis) administracinio nusižengimo byloje, kuri buvo išnagrinėta viešame teismo posėdyje, nebūtų skelbiamas viešai, jeigu yra į teismo sprendimo paskelbimą atvykusių asmenų. Be to, atsižvelgiant į oficialią konstitucinę doktriną, teismo sprendimas administracinio teisės pažeidimo byloje turi būti surašytas ir pasirašytas administracinio teisės pažeidimo bylą nagrinėjusio teisėjo. TGT 2018-06-20 Nr. 21P-2

Nustačius aplinkybes, jog teisėja, turėdama Teismų įstatymo 43 straipsnio 3 daly-

je nustatytą imperatyvią pareigą, įpareigojančią teisėją raštu pranešti teismo pirmininkui apie teismo procesą, kuriame tas teisėjas yra proceso šalis, šios pareigos nevykdė – teismo pirmininko raštu neinformavo apie su ja susijusius teisinius procesus, darytina išvada, kad teisėja pažeidė Teismų įstatymo 43 straipsnio 3 dalį, tokiu būdu aiškiai aplaidžiai atliko savo, kaip teisėjos, pareigas. TGT 2020-07-03 Nr. 21P-1

Išanalizavus ir įvertinus drausmės byloje esančius duomenis, Teisėjų garbės teismas konstatavo, kad teisėja, turėdama pareigą nustatytu laiku ir nustatyta tvarka nagrinėti priskirtą bylą bei laikytis bylų nagrinėjimo grafiko, o jį pakeitus - paaiškinti proceso dalyviams pasikeitimo priežastis, nebuvo pakankamai rūpestinga ir pareiginga, neorganizavo savo profesinės veiklos taip, kad teismo posėdžiai civilinėje byloje vyktų iš anksto nustatytu laiku, į 2019 m. lapkričio 21 d. 13.15 val. posėdį neatvyko ir neatvykimo fakto bei priežasčių byloje dalyvaujantiems asmenims nepranešė, taip pat neinformavo apie tai, kad 2020 m. sausio 16 d. 9.15 val. paskirtas teismo posėdis prasidės vėliau, nenurodė šio vėlavimo priežasčių. Pažymėtina, kad dėl tokios situacijos gali komplikuotis proceso įstatymuose nustatytų nagrinėjimo teisme dalyvių procesinių teisių įgyvendinimas. Teisėjo etikos požiūriu teisėjo pareigos neatlikimas be svarbios priežasties, pakankamo rūpestingumo ir pareigingumo nebuvimas, neorganizavimas savo profesinės veiklos taip, kad bylos būtų išnagrinėtos per kuo trumpesnę laiką, yra Teisėjų etikos kodekso 15 straipsnyje įtvirtinto pareigingumo, Teisėjų etikos kodekso 14 straipsnyje įtvirtinto pavyzdingumo ir Teisėjų etikos kodekso 6 straipsnyje įtvirtinto pagarbos žmogui principų reikalavimų pažeidimas. TGT 2022-01-03 Nr. 21P-1.

Nustačius aplinkybes, jog teisėja 2020 m. spalio 5 d. 15 val. nebuvo surašiusi ir nepaskelbė sprendimo civilinėje byloje, bylos šalims nebuvo užtikrinta galimybė susipažinti su priimtu teismo sprendimu jo paskelbimo dieną, taip pat tai, kad procesinio sprendimo kopijos šalims nei per tris darbo dienas nuo teismo nurodytos sprendimo paskelbimo dienos (CPK 268 straipsnio 11 dalis), nei vėliau, per protingą ir trumpiausią įmanomą laiką, nebuvo išsiųstos (sprendimo kopiją šalys gavo tik pasibaigus sprendimo apskundimo apeliacine tvarka terminui), Teisėjų garbės teismas konstatavo, kad teisėja nesilaikė Teisėjų etikos kodekse įtvirtintų pagarbos žmogui ir pareigingumo principų reikalavimų. Teisėjų garbės teismo nuomone, toks teisėjos elgesys nesuderinamas su geru teisėjo vardu ir kenkia teismo autoritetui. TGT 2022-01-03 Nr. 21P-1.

Teisėjų garbės teismo nuomone, nei civilinių bylų sujungimas, nei proceso dalyvių teikiamų prašymų gausa neatleidžia teisėjo nuo pareigos laikytis įstatymų reikalavimų laiku atlikti procesinius veiksmus, priimti procesinius sprendimus, todėl konstatavo, kad teisėjas, nagrinėdamas civilinę bylą, nebuvo pakankamai rūpestingas ir nesiėmė visų galimų veiksmų, kad ieškovės pateiktas prašymas dėl ieškinio atsiėmimo būtų išspręstas kaip įmanoma operatyviau, ir taip, pažeisdamas proceso koncentracijos ir ekonomiškumo principą, nesilaikė Teisėjų etikos kodekse įtvirtinto pareigingumo principo reikalavimų, tokiu būdu aiškiai aplaidžiai atliko savo, kaip

teisėjo, pareigas. TGT 2022-02-14 Nr. 21P-2.

Teisėjų nepriklausomumas (vienas iš aspektų – teisėjai vykdydami teisingumą veikia nešališkai ir klauso tik įstatymų) yra Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir įstatymų saugoma vertybė. Teisingumo vykdymas klausant tik įstatymo yra pirminė saugotina vertybė. Todėl, Teisėjų garbės teismo vertinimu, teisėjo nurodomos priežastys, susijusios su galimais teisėjo padėjėjo ar teismo posėdžių sekretorės darbo trūkumais, kuriais norima pateisinti civilinio proceso įstatymo pažeidimus, susijusius su procesinių terminų nesilaikymu, nepaneigia teisėjo aplaidaus profesinių pareigų atlikimo. Teisėjas savo darbą vykdyti teisingumą turi organizuoti taip, kad padedantis vykdyti teisingumą personalas nedarytų įtakos jo priimamų sprendimų atlikimui laiku. TGT 2022-02-14 Nr. 21P-2.

Teisėjų garbės teismas kritiškai vertina aukščiau išdėstytus teisėjo ir jo atstovo paaiškinimus ir mano, kad teisėjo nurodomos priežastys, susijusios su galimu kompiuterio programos neveikimu, kuriomis norima pateisinti rašybos klaidas ir aritmetinius netikslumus, įsivėlusius teisėjo priimtame galutiniame procesiniame sprendime, nepaneigia teisėjo aplaidaus profesinių pareigų atlikimo. Teisėjų garbės teismas pažymi, kad teisėjas savo darbą vykdyti teisingumą turi organizuoti taip, kad jokios nenumatytos aplinkybės ar techniniai trikdžiai nedarytų įtakos jo priimamų sprendimų kokybei. TGT 2022-05-06 Nr. 21P-4.

Nagrinėjamu atveju susidarė tokia faktinė situacija, kad teisėjas 2021 m. lapkričio 15 d. civilinėje byloje priėmė papildomą sprendimą tuomet, kai byla su apeliaciniu skundu dėl galutinio teismo sprendimo jau buvo apeliacinės instancijos teismo žinioje ir jau buvo paskirtas posėdis nagrinėti bylą apeliacine tvarka. Teisėjų garbės teismo nuomone, tokiu būdu buvo apribota šalių teisė į apeliaciją, jos prarado galimybę apskųsti galutinį teismo sprendimą visa apimtimi. Svarbu pažymėti ir tai, kad dėl aptartų teisėjo veiksmų civilinėje byloje dalyvaujantys asmenys turėjo imtis papildomų veiksmų, kadangi reikėjo ne vieną kartą kreiptis dėl galutinio sprendimo trūkumų ištaisymo, eikvoti lėšas, darbo laiką ir kitus išteklius. Konstatuotina, kad dėl tokių teisėjo veiksmų ir procesinių sprendimų bei jų pasekmių nukenčia teisėjo vardas, nesaugoma profesijos garbė ir prestižas, o tai kenkia teisminės valdžios autoritetui. TGT 2022-05-06 Nr. 21P-4.

LAT sprendimai:

Teismų įstatymo 43 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta teisėjo pareiga raštu pranešti teismo pirmininkui apie teismo procesą, kuriame tas teisėjas yra proceso šalis. Teisėjas taip pat privalo raštu pranešti teismo pirmininkui apie teismo procesą, kuriame to teisėjo sutuoktinis, vaikai (įvaikiai), tėvai (įtėviai), broliai, seserys (įbroliai, įseserės), taip pat jo sutuoktinio vaikai (įvaikiai), tėvai (įtėviai), broliai, seserys (įbroliai, įseserės) yra proceso šalis, jei byla teisinga teismui, kuriame jis dirba teisėju. Aptariamų nuostatų paskirtis – sudaryti tinkamas prielaidas teismo pirmininkui, esant įstatyme

nustatytiems pagrindams, nedelsiant spręsti dėl bylų perdavimo spręsti kitam teisėjui arba kitam tos pačios pakopos teismui (Teismų įstatymo 34 straipsnis), tokiu būdu užtikrinant teismo nepriklausomumą ir nešališkumą bei teismo proceso operatyvumą, išvengiant situacijų, kai nušalinimas teisėjui pareiškiamas teisėjo jau pradėtoje nagrinėti byloje.

Nesutikdama su Garbės teismo sprendimu dėl Teismų įstatymo 43 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos pareigos nevykdymo pareiškėja teigė, kad pagal vadovaujant anksčiau pirmininkei teisme susiklosčiusią praktiką nebuvo reikalaujama, jog teismo pirmininkas apie teismuose nagrinėjamas bylas, kurių šalis yra teisėjas, būtų informuojamas būtent rašytine forma, be to, pareiškėjos teigimu, pareiga pranešti apie nagrinėjamas bylas neapima reikalavimo tokį pranešimą teikti kasmet pakartotinai, jei byla, apie kurią pranešta, vis dar nėra baigta.

LAT teisėjų kolegija pažymėjo, kad įstatymo įtvirtintas reikalavimas teisėjui apie teismo procesą, kuriame jis yra proceso šalis, pranešti teismo pirmininkui raštu yra ne savitikslis, o skirtas užtikrinti, kad nekiltų jokių abejonių dėl atitinkamos teisėjo pareigos įvykdymo. Sutiktina, kad nustačius, jog Teismų įstatymo 43 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos pareigos pažeidimas konkrečiu atveju pasireiškė tik pranešimo formos nesilaikymu, toks pažeidimas būtų pripažintinas formaliu, kadangi jis pats savaime netrukdo pasiekti tikslų, kurių siekiama Teismų įstatymo 43 straipsnio 3 dalies nuostatomis (šios nutarties 36 punktą). Tačiau, kilus klausimui dėl Teismų įstatymo 43 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos pareigos įvykdymo, būtent teisėjas, nesilaikęs įstatymo reikalaujamos rašytinės pranešimo formos, privalo įrodyti, kad teismo pirmininkas apie atitinkamą teismo procesą (procesus) buvo informuotas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje atvejai, kai teisėjas nevykdo Teismų įstatymo 43 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos pareigos ir nenusišalina nuo klausimų, susijusių su asmenimis, su kuriais jis turi teisminių ginčų, sprendimo, vertinami kaip poelgiai, kuriais pažeidžiami Teisėjų etikos kodekse įtvirtinti teisingumo ir nešališkumo, skaidrumo ir viešumo principai, pažeminamas teisėjo vardas ir pakenkiama teismo autoritetui (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 15 d. nutartis byloje Nr. 1P-1184/2011). Imperatyvios įstatyme nustatytos pareigos nevykdymas taip pat pažeidžia Teisėjų etikos kodekse įtvirtintą pareiškimo principą, reikalaujantį nepažeisti Konstitucijos, tarptautinių sutarčių, įstatymų ir kitų teisės aktų (Teisėjų etikos kodekso 15 straipsnis).

Nagrinėjamoje byloje Garbės teismas nustatė, kad pareiškėja jokia forma (nei raštu, nei žodžiu) nebuvo informavusi teismo pirmininko apie tris su ja susijusius 2017–2019 metais vykusius teisminius procesus.

LAT teisėjų kolegija pažymėjo, kad būtina Teismų įstatymo 43 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos pareigos vykdymo prielaida yra teisėjo žinojimas apie teismo procesą, kurio šalis jis yra, todėl nustačius, kad teisėjui nebuvo žinoma apie jo atžvilgiu pra-

dėtą teismo procesą, nėra pagrindo konstatuoti Teismų įstatymo 43 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos pareigos pažeidimo. Teismų įstatymas nenustato konkretaus termino, per kurį teisėjas turėtų pranešti apie jo atžvilgiu pradėtą teismo procesą, tačiau šis terminas turi būti protingas, atsižvelgiant į konkrečios bylos aplinkybes. Todėl, sprendžiant dėl Teismų įstatymo 43 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos pareigos galimo nevykdymo, taikytinas apdairaus ir rūpestingo asmens, veikiančio tokiomis pat aplinkybėmis, elgesio standartas.

Bylos nagrinėjimo Lietuvos Aukščiausiajame Teisme metu pareiškėja nepaneigė Garbės teismo nustatytos aplinkybės, kad ji jokia forma (nei raštu, nei žodžiu) nebuvo informavusi teismo pirmininko apie du teismo procesus, kuriuose ji buvo byloje dalyvaujančiu asmeniu, t. y. iš esmės nepaneigė Garbės teismo nustatyto Teismų įstatymo 43 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos pareigos pažeidimo. Tai, kad 2019 m. birželio mėn. nurodyti teisminiai procesai jau buvo pasibaigę, nepaneigia išvados, kad pareiškėja Teismų įstatymo 43 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos pareigos informuoti apie šiuos procesus nėra įvykdžiusi.

Pareiškėjos argumentai, jog pagal vadovaujant ankstesnei pirmininkei teisme susiklosčiusią praktiką nebuvo reikalaujama, kad teismo pirmininkas apie teismuose nagrinėjamas bylas, kurių šalis yra teisėjas, būtų informuojamas raštu, taip pat kad teisėjas neturi pareigos pakartotinai informuoti teismo pirmininko apie tą patį teismo procesą, nesudaro pagrindo pripažinti nepagrįsta Garbės teismo išvadą dėl Teismų įstatymo 43 straipsnio 3 dalies pažeidimo. Net ir sutikus su pareiškėjos teiginiais dėl anksčiau (teismui vadovaujant kitai pirmininkei) teisme egzistavusios žodinio pranešimo apie teismuose nagrinėjamas bylas, kurių šalis yra teisėjas, praktikos (kuri neatitinka Teismų įstatymo 43 straipsnio 3 dalies reikalavimų), pažymėtina, kad teismo pirmininkas šias pareigas pradėjo eiti 2016 m. lapkričio 8 d., t. y. dar iki prasidedant nurodytiems teismo procesams. Pareiškėja neteigė, kad žodinio informavimo apie teismuose nagrinėjamas bylas praktika teisme išliko ir pasikeitus teismo pirmininkui. Be to, iš drausmės bylos medžiagos matyti, kad teismo pirmininkas neigia buvęs informuotas apie nurodytus teisminius procesus žodine forma, o pareiškėja drausmės bylos nagrinėjimo metu neįrodė priešingos aplinkybės. LAT 2020-12-10 Nr. GT1-1/2020.

Kitoje byloje (2022-03-28 Nr. GT1-11/2021) LAT kolegija dėl pareigos informuoti apie teismuose nagrinėjamas bylas pažeidimo pažymėjo: Teismų įstatymo 43 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta teisėjo pareiga raštu pranešti teismo pirmininkui apie teismo procesą, kuriame tas teisėjas yra proceso šalis. Teisėjas taip pat privalo raštu pranešti teismo pirmininkui apie teismo procesą, kuriame to teisėjo sutuoktinis, vaikai (jvaikiai), tėvai (jtėviai), broliai, seserys (jbroliai, jseserės), taip pat jo sutuoktinio vaikai (jvaikiai), tėvai (jtėviai), broliai, seserys (jbroliai, jseserės) yra proceso šalis, jei byla teisinga teismui, kuriame jis dirba teisėju. Teisėjų etikos kodekso 8 straipsnyje, reglamentuojančiame teisingumo ir nešališkumo principus, be kita ko, nurodyta, kad vadovaudamasis teisingumo ir nešališkumo principais teisėjas privalo neatstovauti teisme, išskyrus atstovavimo pagal įstatymą atvejus, pranešti

teismo pirmininkui, jei teisėjo ar jo šeimos narių, giminaičių byla teisinga tam teismui, kuriame teisėjas dirba, kad pastarasis spręstų klausimą dėl bylos perdavimo kitam teismui, o jei byla nagrinėjama Lietuvos Aukščiausiajame Teisme, Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme ar Lietuvos apeliaciniame teisme, kad būtų užtikrintas nešališkumas (Teisėjų garbės kodekso 8 straipsnio 9 punktą). Siekiant užtikrinti teisingumo ir nešališkumo principą, Teismų įstatymo 34 straipsnio 2–5 dalys nustato bylos perdavimo nagrinėti kitam teismui ar teisėjui taisykles, jei teisėjas ar įstatyme nustatyti asmenys byloje yra proceso šalis ir ta byla teisinga teismui, kuriame jis dirba ar jame dirba įstatyme nustatyti asmenys.

Nurodytų taisyklių turinys suponuoja, kad šios taisyklės, sudarančios bendrą visumą, yra skirtos užtikrinti teisingumo ir nešališkumo principų teismo proceso metu įgyvendinimui, taigi ir efektyviam teisingumo administravimui. Kaip yra nurodęs Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, šių nuostatų paskirtis – sudaryti tinkamas prielaidas teismo pirmininkui, esant įstatyme nustatytiems pagrindams, nedelsiant spręsti dėl bylų perdavimo spręsti kitam teisėjui arba kitam tos pačios pakopos teismui, tokiu būdu užtikrinant teismo nepriklausomumą ir nešališkumą bei teismo proceso operatyvumą, išvengiant situacijų, kai nušalinimas teisėjui pareiškiamas teisėjo jau pradėtoje nagrinėti byloje (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegijos 2020 m. gruodžio 10 d. nutartis byloje Nr. GT1-1/2020, 36 punktą). Teismų įstatymas nenustato jokių kitų, nei nustatyti Teismų įstatymo 34 straipsnyje, specifinių teismo pirmininko įgalinimų teismo veiklos administravimo procese, kurių jis turėtų imtis, gavęs teisėjo pateiktą informaciją apie teisėjo dalyvavimą teismo procese, ir kurie leistų spręsti ir pagrįstų Teismų įstatymo 43 straipsnio 3 dalyje nustatytos teisėjo pareigos, kaip apimančios teisėjo pareigą informuoti apie visus ir bet kokius teismo procesus, aiškinimą. Akivaizdu, kad informacijos rinkimas, neturint aiškios jos panaudojimo paskirties, laikytinas pertekliniu. Tokio perteklinės informacijos rinkimo nepateisina net ir su teisėjo statusu siejami ypatumai.

Šių taisyklių tikslas lemia ir teisėjo pareigos raštu pranešti teismo pirmininkui apie teismo procesą, kuriame tas teisėjas yra proceso šalis, turinį. Tai reiškia, kad teisėjo pareiga pranešti teismo pirmininkui apie teismo procesą nėra savitikslių, lemianti informacijos apie visus teismo procesus, kuriuose teisėjas yra proceso šalis, surinkimą. Kaip minėta, ja siekiama užtikrinti efektyvų teisingumo administravimą. Todėl tokie teismo procesai, kuriuose teisėjas yra proceso šalis, tačiau nėra susiję su efektyviu teisingumo administravimu, neturėtų patekti į šios pareigos turinį.

Teisėjų garbės teismas nustatė, kad pareiškėja neinformavo teismo pirmininko apie teismo procesą, vykusį Vilniaus apygardos administraciniame teisme ir vėliau Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme, kuriame buvo nagrinėjamas pareiškėjos skundas dėl sprendimų panaikinimo ir įpareigojimo atlikti veiksmus atsakovėms Pretendentų į teisėjus atrankos komisijai ir Nacionalinei teismų administracijai. Taigi, akivaizdu, kad minėtas teismo procesas, visų pirma, vyko ne tame teisme, kuriame dirba pareiškėja, o antra, jis buvo susijęs su pareiškėjos kaip teisėjos teisės į karjerą įgyvendinimu, šiame procese dalyvavo tik su teismų sistemos administravimu susiję

asmenys, o ne kiti asmenys, kurie galėtų būti bylos šalimi bendrosios kompetencijos teisme, kuriame dirba pareiškėja. Teisėjų garbės teismas nenustatė, kad minėtas teismo procesas būtų galėjęs turėti įtakos teismo procesų, vykstančių tame teisme, kuriame teisėja dirba, ar ir kitame teisme vykstančių procesų administravimui ir paakenkti teisingumo ir nešališkumo principų įgyvendinimui.

Remdamasi nurodytais argumentais, teisėjų kolegija padarė išvadą, kad Teisėjų garbės teismas nepagrįstai Teismų įstatymo 43 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą teisėjo pareigą raštu pranešti teismo pirmininkui apie teismo procesą, kuriame tas teisėjas yra proceso šalis, aiškino ir kaip apimančią teisėjo pareigą pranešti apie tokį teismo procesą kaip nurodytas nagrinėjamoje byloje ir konstatavo pareiškėją pažeidus teisėjo pareigą pranešti apie teismo procesus, kuriuose tas teisėjas yra bylos šalis, todėl yra pagrindas šią Teisėjų garbės teismo sprendimo dalį panaikinti ir drausmės bylą dėl šios dalies nutraukti. LAT 2022-03-28 Nr. GT1-11/2021.

»»» 16 Straipsnis. **Solidarumas**

Vadovaudamasis solidarumo principu teisėjas privalo laikytis šių taisyklių:

1. teisėjų tarpusavio santykius grįsti pasitikėjimu, sąžiningumu, tolerancija, taktiškumu ir mandagumu;
2. padėti vienas kitam darbinėje veikloje, keistis įgyta patirtimi ir žiniomis;
3. padėti vienas kitam apsiginti nuo šmeižto žiniasklaidoje, neadekvačios kritikos ar profesinio diskreditavimo.

TEDK sprendimas:

Viename iš savo sprendimų Komisija nurodė, jog teismo pirmininkas, būdamas atsakingu už vidinio teismo administravimo tikslų, *inter alia* proceso operatyvumą, teismo teisėjų ir teismų personalo veiklos efektyvumą, pasiekimą, turi teisę ir pareigą taikyti Administravimo teismuose išvardintas, ir kitas, teismo pirmininko manymu, aktualias priemones, tame tarpe ir veiklos patikrinimus. Tačiau, kaip ne kartą pažymėta Teisėjų etikos ir drausmės komisijos praktikoje, administravimas teismuose neturi pažeisti Konstitucijos 109 straipsnyje įtvirtinto teismų (teisėjo) nepriklausomumo principo. Tačiau teisėjų nepriklausomumo principas negali būti suprantamas taip plačiai, kad būtų paneigtos realios teismo pirmininko galimybės priimti administracinio – organizacinio pobūdžio sprendimus. Atsižvelgiant į tai, kad teisėja kvestionuojamos patikrinimo išvados teisėtumo ir pagrįstumo įgaliotam subjektui, t. y. Teisėjų tarybai neskundė, Komisija neturi pagrindo daryti išvados, jog teismo pirmininkas, atlikdamas patikrinimą bei surašydamas išvadą, elgėsi nesąžiningai, ne-

kolegiškai, patikrinimo išvadoje iškraipė faktus, darydamas tendencingas bei teisėją menkinančias išvadas, pažeidė Teisėjų etikos kodekso 16 straipsnyje įtvirtintą solidarumo principą, 13 straipsnyje įtvirtintą padarumo principą bei 15 straipsnyje nustatytą pareigingumo principą TEDK 2019-05-02 Nr. 18P-2.

Komisijos buvo prašoma įvertinti, ar yra pagrindas pripažinti, kad teisėja aiškiai apalaidžiai atlieka savo pareigas dėl to, kad atsisako vykdyti teismo pirmininko įsakymą ir dirbti vienoje teisėjų kolegijoje kartu su teismo pirmininke. Išnagrinėjusi teikimą Komisija padarė išvadą, kad teisėja, nepaisydama Teismų įstatymo 36 straipsnio 10 dalyje bei kituose teisės aktuose įtvirtintos tvarkos, be pateisinamos priežasties atsisako dirbti teisėjų kolegijoje kartu su kita teisėja kolegijos nare. Komisija sprendė, kad teismo darbo organizavimo tvarka, teismo teisėjų asmeniniai santykiai neatleidžia teisėjos nuo pareigos vykdyti savo tiesiogines teisėjo pareigas. Komisija sprendime pažymėjo, kad teisėjų tarpusavio santykiai turi būti grindžiami pasitikėjimu, sąžiningumu, tolerancija, taktiškumu ir mandagumu. Konfliktinės situacijos eskalavimas netoleruotinas, o siekis pasinaudoti konfliktine ar kita asmeniškumais pagrįsta situacija, išvengiant teisės aktų nustatyta tvarka grindžiamo darbo teisme organizavimo, pvz., darbo kolegijose (prašant skirti nagrinėti tik vienasmeniškai nagrinėjamas bylas ar nusišalinant nuo darbo kolegijoje su nepatinkančiu kolega), yra nepateisinamas. Komisija pripažino, kad tokie teisėjos veiksmai neatitiko solidarumo bei pareigingumo principų reikalavimų (16 straipsnio 1 ir 2 punktai, 15 straipsnio 1 ir 3 punktai). Tokį teisėjos elgesį Komisija vertino kaip atsisakymą vykdyti teisėjo pareigas, kaip žeminantį teisėjo vardą bei kenkiantį teisminės valdžios autoritetui, ir tai sudarė teisėjos drausminės atsakomybės pagrindą TEDK 2021-01-22 Nr. 18P-1.

TGT sprendimai:

Klausimas dėl teisėjo nusišalinimo motyvų išsamumo yra procesinio vertinamojo pobūdžio, sudarantis teismo veiklos vykdant teisingumą dalyką ir teisėjų etikos aspektu nevertintinas, tačiau akivaizdu, kad 2019 m. birželio 18 d. teisėjos nutartyje nurodyti motyvai ir teiginiai dėl teisėjo E. M. korupcinio pobūdžio veikų yra nesusiję nei su ieškovo pareiškimu dėl nušalinimo nurodytais pagrindais, nei apskritai su nagrinėjama byla. Teisėjų garbės teismas pažymėjo, kad civilinėje byloje priimama teismo nutartis yra procesinis dokumentas, kuriuo išsprendžiami konkrečios bylos nagrinėjimo metu iškylantys klausimai ir įforminami procesiniai teismo veiksmai. Teismo nutartis – tai procesinės veiklos rezultatas konkrečioje byloje, ir ji turi būti priimama laikantis proceso įstatyme nustatytų reikalavimų. Teisėjo santykiai su teismo administracija, kitais teisėjais ir kiti, su nagrinėjama byla nesusiję klausimai neturėtų būti sprendžiami teisėjui pasirenkant tokią formą (įforminami procesiniais dokumentais konkrečioje nagrinėjamoje byloje). TGT 2020-07-03 Nr. 21P-1.

LAT sprendimai:

Teisėjų etikos kodekse įtvirtinti padarumo ir solidarumo principai reikalauja, kad

teisėjas nemenkintų kitų bendradarbių darbo, elgtųsi su jais bei kitais asmenimis pagarbiai, teisėjų tarpusavio santykius grįstų pasitikėjimu, sąžiningumu, tolerancija, taktiškumu ir mandagumu, savo elgesiu nežemintų teisėjo ir teismų vardo (Teisėjų etikos kodekso 13, 16 straipsniai). Šie principai, kaip pagrįstai nurodo pareiškėja, jokių būdu nereiškia, kad teisėjas turi toleruoti kitų teisėjų daromus teisės pažeidimus, į juos nereaguoti ir juos slėpti, tačiau teisėjo reakcija į kitų teisėjų galimai daromus pažeidimus turi būti adekvati, tinkamos formos, nepažeidžianti nekaltumo prezumpcijos principo. Vertinant pareiškėjos teiginius teisėjų etikos aspektu svarbu, kad jie išdėstyti ne kompetentingoms institucijoms skirtame pranešime apie galimą pažeidimą, o bylos šalims skirtame viešame teismo procesiniame dokumente. Pareiškėja turėjo suvokti, kad tokio turinio teiginiai diskredituoja konkretaus teismo ir apskritai visos teismų sistemos veiklą, todėl šalims skirtame procesiniame dokumente negali būti reiškiama neturint tam pakankamo faktinio pagrindo. Turėdama pagrįstų įtarimų dėl konkrečių asmenų daromų pažeidimų pareiškėja turėjo į šiuos pažeidimus reaguoti įstatymų nustatyta tvarka, informuodama kompetentingas institucijas ar pareigūnus, kuriems suteikti įgaliojimai spręsti dėl pareiškėtų įtarimų pagrįstumo, o ne šiuos įtarimus išdėstyti faktų forma oficialiame teismo dokumente.

Atsižvelgdama į tai, kad nutartyje dėl nusišalinimo nuo bylos nagrinėjimo išdėstyti motyvai nesusiję su pareiškime dėl nušalinimo nurodytomis aplinkybėmis, o šiame pareiškime nurodytos aplinkybės priimant nutartį analizuotos nebuvo, nors to vienareikšmiškai reikalauja proceso įstatymai, nutarties motyvų turinys aiškiai kaltina teismo administraciją neteisėtų veiksmų atlikimu neturint tam pakankamo faktinio pagrindo ir tokiu būdu diskredituoja konkretaus teismo ir apskritai visos teismų sistemos veiklą, į tai, kad pareiškėja, kaip ji pati teigia, susidūrusi su neteisėtu spaudimu nusišalinti nuo bylos nagrinėjimo, nesprendė šio klausimo taip, kaip to reikalauja CPK nuostatos ir teisėjo veiklai taikytini standartai, o vietoje to sudarė prielaidas byloje dalyvaujantiems asmenims manyti, kad teismui gali būti sėkmingai daromas neteisėtas poveikis, teisėjų kolegija pripažįsta pagrįsta Garbės teismo išvadą, kad šiuo atveju pareiškėjos padarytas pažeidimas yra šiurkštus ir akivaizdus, nesietinas vien su teisėjo procesinių sprendimų laisve, todėl gali būti vertinamas teisėjo drausminės atsakomybės aspektu (šios nutarties 33 punktą). Vadovaudamasi pirmiau išdėstytais motyvais teisėjų kolegija taip pat pripažįsta pagrįsta Garbės teismo išvadą, kad spręsdama jai pareikšto nušalinimo klausimą pareiškėja pažeidė Teisėjų etikos kodekse įtvirtintus pareigingumo, teisingumo ir nešališkumo, pavyzdingumo, padorumo ir solidarumo principus, pažemino teisėjo vardą bei pakenkė teismo autoritetui. LAT 2020 12 10 Nr. GT1-1/2020 (S).

17 Straipsnis. Profesinės kvalifikacijos kėlimas

Vadovaudamasis profesinės kvalifikacijos kėlimo ir karjeros principais teisėjas privalo laikytis šių taisyklių:

1. nuolat kelti savo profesinę kvalifikaciją;
2. nesiekti, kad karjera būtų sudarytos išskirtinės lengvatos.

BTEP:

Kompetencijos ir orumo principas:

Kompetencija ir orumas yra būtinos sąlygos tinkamam teisėjo pareigų vykdymui.

Taikymas:

- 6.1 *Teisėjo pareigos yra svarbesnės už jo kitą vykdomą veiklą.*
- 6.2 *Teisėjas savo profesinę veiklą turi skirti teisėjo pareigų vykdymui, kuri apima ne tik teisminių funkcijų ir įsipareigojimų teisme įgyvendinimą, bylų sprendimų priėmimą, bet ir su teisėjo pareigomis arba teismo veikla susijusių uždavinių įgyvendinimą.*
- 6.3 *Teisėjas turi imtis pagrįstų veiksmų išsaugoti ir pagerinti savo žinias, įgūdžius ir asmenines savybes, būtinas teisėjo pareigų vykdymui, pasinaudodamas mokymais ir kitomis galimybėmis, kurios turėtų būti prieinamos teisėjams ir kontroliuojamos teismų institucijų.*
- 6.4 *Teisėjas turi žinoti tarptautinės teisės raidą, įskaitant tarptautines konvencijas ir kitus dokumentus, nustatančius žmogaus teisių normas.*
- 6.5 *Teisėjas turi vykdyti visas teisėjo pareigas, įskaitant ir veiksmingą, teisingą bei pakankamai greitą sprendimų priėmimo procesą.*
- 6.6 *Teisėjas visuose teismo procesuose turi palaikyti tvarką ir tinkamai elgtis, išlikti kantrus, vertas pagarbos ir mandagus su bylos šalimis, prisiekusiaisiais, liudytojais, advokatais ir kitais asmenimis, su kuriais teisėjas bendrauja pagal savo kompetenciją. Panašaus elgesio teisėjas reikalauja iš teisės atstovų, teismo personalo ir kitų asmenų, kurių veiklą jis įtakoja, kuriems jis vadovauja arba kuriuos jis kontroliuoja.*
- 6.7 *Teisėjas negali užsiimti veikla, nesuderinama su teisėjo vykdomų pareigų orumu.*

TEDK sprendimai:

Viename iš savo sprendimų Komisija vertino, ar yra pagrindas pripažinti, kad teisėja aiškiai aplaidžiai atliko savo pareigas dėl to, kad neatliko visiems atrinktiems nacionaliniams teisėjams būtinos atlikti užduoties ir neparengė nacionalinio pranešimo apie Lietuvos konstitucinės ir ES teisės bei EŽTK santykį. Komisija sprendime pabrėžė, kad pagal Teismų įstatymo 103 straipsnio 4 dalį teismo pirmininkas organizuoja ir prižiūri administravimą teisme. Komisijos nuomone, komandiruočių rengimas, organizavimas, kontrolė, išlaidų apmokėjimas yra integrali teismo pirmininko organizacinio darbo dalis bei jo atsakomybė. Komisija, įvertinusi teikime nurodytas aplinkybes, teisėjos paaiškinimą bei atsižvelgusi į nustatytą teisinį reguliavimą, taip pat vadovaudamasi Komisijos 2019 m. spalio 4 d. konsultacija, priėmė sprendimą atsisakyti nagrinėti Pareiškėjos teikimo dalį dėl teisėjos dalyvavimo mokymuose aspektų, padariusi išvadą, kad teikime keliami klausimai iš esmės susiję su teismo vidaus darbo organizavimo reglamentavimo bei vykdymo aspektais, kurių vertinti ir analizuoti teisėjos etikos aspektu Komisija neturi pagrindo. TEDK 2021-01-22 Nr. 18P-1.

III skyrius

Baigiamosios nuostatos

Teisėjai įsipareigoja laikytis šio kodekso reikalavimų.

Teisėjai savo noru priima reikalavimų jų socialiniam statusui ypatumus.

Teismų savivaldos institucijos bei teismų administracijos pareigūnai imasi priemonių užtikrinti, kad šiame kodekse, Teismų įstatyme, tarptautiniuose teisės aktuose nustatytos moralės ir etikos normos būtų žinomos kiekvienam teisėjui ir pretendui į teisėjus.

Teisėjai už šio kodekso pažeidimus traukiami atsakomybėn Lietuvos Respublikos teismų įstatymo nustatyta tvarka.

Šis Kodeksas įsigalioja nuo priėmimo dienos.

Sutrumpinimai:

- **TEK** – Teisėjų etikos kodeksas.
- **TEDK** – Teisėjų etikos ir drausmės komisija
- **TGT** – Teisėjų garbės teismas
- **LVAT** – Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013-02-11 nutartis.
- **LAT** – Lietuvos Aukščiausiojo Teismas
- **BTEP** – Bangaloro teisėjų elgesio principai, priimti teismų pirmininkų posėdyje Taikos rūmuose, Hagoje, 2002 m. lapkričio 25–26 d.

